

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ARDAHAN İLİ POSOF İLÇESİ AĞZI

HAZIRLAYAN

Dilek BOZKURT

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEYDA GÜVEN

KARS - 2019

T.C.

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ARDAHAN İLİ POSOF İLÇESİ AĞZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Dilek BOZKURT

DANIŞMAN VE JÜRİ ÜYELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEYDA GÜVEN

Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

Dr. Öğr. Üyesi Eyüp Sertaç AYZ

Kars - 2019

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dilek BOZKURT tarafından hazırlanan “**Ardahan İli Posof İlçesi Ağız**” başlıklı bu çalışma, **27.06.2019** tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi** olarak **oy birliğiyle kabul** edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEYDA GÜVEN

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Eyüp Sertaç AYAZ

İmza:

ONAY

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yaşar KOP
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “**Ardahan İli Posof İlçesi Ağız**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Scientific Ethic Statement

I declare that I complied with the rules of academic and scientific ethics from the proposal stage to the process of completion of the study titled “**Mouth of Posof District of Ardahan Province**” as a Master Thesis I prepared, that I obtained all information in term Project with the framework of scientific ethics and traditions, that I showed sources to the each quotation I made directly or indirectly in this study I prepared as a term Project in accordance with the writing rules and works which I used have been shown in the bibliography.

27/06/ 2019

Dilek BOZKURT

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
Ön Söz	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM

POSOF

1.1.Yeri ve Sınırları.....	4
1.2.Fizikî Coğrafya.....	5
1.2.1.Dağlar	5
1.2.2.Akarsular ve Göller	5
1.3.İklim	5
1.4.Beşeri coğrafya.....	5
1.4.1.Nüfus	5
1.4.2.Posof Köy Ve Mahalleleri.....	6
1.5.Eğitim.....	8
1.6.Turizm	8
1.7.Posof Adı.....	9
1.8.Posof Tarihi.....	9
1.8.1.Eski Çağlar	9
1.8.2.İslam Çağında Posof	9
1.8.3.Selçuklular Devrinde Posof.....	10
1.8.4. Osmanlı Döneminde Posof	12
1.8.5.Rusların Kafkasya'ya Gelişi Ve Türk-Rus Mücadelesi.....	13
1.8.6. 1877–1878 (1293) Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi).....	13
1.9.Etnik Yapısı.....	14

2.BÖLÜM

SES BİLGİSİ

2.1.Ünlüler	16
2.1.1.Yazı Dilinde Olmayan Ünlüler	16
2.1.1.1. á ünlüsü	16
2.1.1.2. é ünlüsü	16
2.1.1.3. í ünlüsü	17
2.1.1.4. ú: ünlüsü	17
2.1.2.Uzun Ünlüler	17
2.1.2.1. Ünsüz Düşmesinden Doğan Uzun Ünlüler	18
2.1.2.2.Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler	18
2.1.3.Kısa Ünlüler:	18
2.1.4.İkiz Ünlüler	18
2.1.4.1.Eşit İkiz Ünlüler	19
2.1.4.2.Yükselen İkiz Ünlüler	19
2.1.4.3.Alçalan İkiz Ünlüler	19
2.2.Ünlü Uyumu	19
2.2.1.Kalınlık – İncelik Uyumu	20
2.2.1.1.Kalınlık – İncelik Uyumunun Bozulması:	20
2.2.2.Düzlük _Yuvarlaklık Uyumu	26
2.2.2.1.Düzlük- Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması:	27
2.3. Ünlü Değişmeleri	31
2.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	31
2.3.2. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:	33
2.3.3. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:	34
2.3.4.Geniş Ünlülerin Daralması:	35
2.3.5. Dar Ünlülerin Genişlemesi:	36
2.4. Ünlü Düşmesi	36
2.4.1.Orta Hecenin Vurgusuzluğu Nedeniyle Meydana Gelen Ünlü Düşmesi:	37
2.4.2.Ünlü İle Biten Bir Kelimenin Ünlü İle Başlayan Bir Kelimeyle Yan Yana Gelmesi Sırasında Ünlü Düşmesi:	37
2.4.3. Bir Ünlü ile Biten ve Yükleme Hali Eki Almış Kelimelerin Koruyucu “Y” Sesinden Sonraki Ünlüsünün Düşmesi:	37

2.4.4. Aynı Cinsten İki Ünlü Barındıran Alınma Kelimelerde Ünlü Düşmesi:	37
2.5.Ünlü Türemesi.....	37
2.5.1.Ön Türeme:	38
2.5.2. İç Türeme:	38
2.5.3. Son Türeme:	38
2.6.Ünsüzler	38
2.6.1. ñ Ünsüzü:	38
2.6.2. ħ Ünsüzü:	39
2.6.3. ħ Ünsüzü:	39
2.7. Diğer Farklı Ünsüzler:.....	40
2.7.1. ć Ünsüzü:.....	40
2.7.2. đ Ünsüzü:	40
2.7.3. ğ Ünsüzü:	40
2.7.4. ķ Ünsüzü:	40
2.8. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları.....	41
2.8.1.Ünsüz (Ötümlülük - Ötümsüzlük) Uyumu.....	41
2.8.2. Ünsüz Değişmeleri.....	42
2.8.2.1.Sedalılaşıma:	42
2.8.2.2. ķ > ğ değişmesi:	42
2.8.2.3.b > p değişmesi: paĥlava (baklava) (10-b-94).....	42
2.8.2.4.k > g değişmesi:	42
2.8.2.5.ç > c değişmesi:.....	42
2.8.2.6. t > d değişmesi:	43
2.8.2.7.s > z değişmesi:	43
2.8.3. Süreklileşme:.....	43
2.8.4. Sızıcılaşma:	43
2.8.4.1. ķ > ħ değişmesi:	44
2.8.4.2. ķ > ğ > ğ değişmesi:	44
2.8.4.3. ç > ş değişmesi:	44
2.8.5. Akıcılaşma:	44
2.8.5.1. r > l değişmesi:	44
2.8.5.2. l > n değişmesi:	44
2.8.5.3. m > n değişmesi:	44

2.8.6. Süreksizlik:.....	44
2.8.6.1. -g:	45
2.8.6.2. ñ > n değişmesi:	45
2.8.6.3. v – ğ, y değişmesi:.....	45
2.8.6.4. s > Ő değişmesi:	45
2.8.7. Ünsüz Benzeştirmesi.....	45
2.8.7.1. -nl- > -nn- benzeştirmesi:	45
2.8.7.2. -ñl- , -ğn- , -yn- benzeştirmesi:	46
2.8.8. Aykırılaşma	46
2.8.9. Ünsüz İkizleşmesi	46
2.8.10. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi.....	46
2.8.11. Ünsüz Düşmesi	47
2.8.12. Ünsüz Türemesi	47
2.8.13. Yer Değiştirme	47
2.8.14. Dudaksılaşma	48
2.9. Hece Kaynaşması	48
2.10. Hece Düşmesi.....	48

DEğERLENDİRME VE SONUÇ	50
METİNLER.....	52
SÖZLÜK.....	161
KAYNAKÇA	170
ÖZ GEÇMİŞ	173

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANABİLİM/SANAT DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ARDAHAN İLİ POSOF İLÇESİ AĞZI

YÜKSEK LİSANS

Dilek BOZKURT

Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEYDA GÜVEN

2019 – VI + 173

ÖZET

Bu çalışmada Ardahan iline bağlı Posof ilçesinin ses özellikleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmayla sınırlı sayıda bilimsel etüt bulunan Posof ağzına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Derlemeler çoğunlukla yaşlılardan yapılmıştır. Kaynak kişilerin büyük kısmının okuma ve yazması yoktur ve kadınlardan oluşmaktadır. Kaynak kişilerden alınan metinler; mâni, türkü, hikâye, yöreye özgü yemekler, atasözleri, günlük konuşmalar ve hatıralar üzerinedir. Metinler arasında bir tane de Hz. Ali cenknamesi bulunmaktadır. Derlemenin yapıldığı birçok kaynak kişinin şu an hayatta olmaması metinlerin kıymeti açısından önem arz etmektedir. Derlemeler imkânlar ölçüsünde köy köy dolaşarak yapılmış olmakla birlikte bütün köylere ulaşma imkânı bulunamamıştır. Çalışmamızda önce ses bilgisi incelemesine gidilmiş; yazı dilinde bulunmayıp Posof ağzında kullanılan ünlü ve ünsüz seslere, bunların metinlerdeki kullanımına örneklerle yer verilmiştir. Son olarak da yörede kullanılan ve metinlerde geçen farklı kelimelerin anlamları sözlük kısmında verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Posof ağzı, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sözlük

Kafkas University
Institute of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Mouth of Posof District of Ardahan Province

Master's Thesis
Dilek BOZKURT
Assist Prof. Dr.Arzu ŞEYDA GÜVEN
2019 – VI +173

ABSTRACT

In this study, the sound and shape properties of Posof district of Ardahan province were studied. The aim of this study is to make a small contribution to Posof mouth with limited scientific studies. The compilations are mostly made of elderly people. Most of the source people do not read and write, and they are women. Texts from source persons; mania, folk song, story, local dishes, proverbs, daily conversations and memories. One among the texts is Hz. Ali cenknamesi are available. The fact that there are many sources in which the review is made is not alive at the moment is of importance in terms of the value of the texts. Although the village has been built by means of the possibilities, it has not been possible to reach all villages. In our study, firstly, we tried to examine Posof mouth in terms of morphology and the consonant letters used in Posof mouth and examples of their use in texts. Finally, the meanings of the different words used in the region and in the texts are given in the dictionary section.

Keywords: Posof mouth, phonetics, morphology, dictionary

Ön Söz

Bu çalışmada Posof yöresinin ağız özellikleri üzerinde durulmaya çalışılmış, yöreye ait sınırlı sayıdaki çalışmaya küçük bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma, imkânlar dahilinde köyler dolaşarak derleme çalışmaları yapılmasına dayanmaktadır. Posof yöresinin çok yoğun göç vermesi, yörede imkânların sınırlı olması, aynı zamanda yöre halkının dışa kapalı olması derlemelerin yapılmasını zorlaştırmıştır. Bununla birlikte bu durum yörenin ağız özelliklerini muhafaza etmesi açısından bir avantaj sağlamıştır. Kaynak kişiler genellikle yaşlılardan oluşmakta ve derlemeler çoğunlukla mâni, türkü, hatıra, yöresel yemekler, adet ve geleneklerden oluşmaktadır.

Çalışmamız giriş, inceleme, metinler ve sözlük bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Posof adı, tarihi, beşeri ve coğrafi gibi özellikleri üzerinde durulmuştur. İnceleme bölümünde yörenin ağız özellikleri fonetik açıdan tahlil edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde yörede yoğun olarak kullanılmakla birlikte metinlerde rastlanmayan kelimelere de yer verilmiştir. Toplam otuz dört metin bulunmaktadır. Metinlerin yirmi bir tanesi kadınlardan on bir tanesi de erkeklerden derlenmiştir. Kaynak kişilerin çoğunluğu yaşlılardan seçilmeye çalışılmış, iki derlemede de orta yaş kişilerden metinlere yer verilmiştir. Son olarak da sözlük bölümünde metinlerde geçen anlamı bilinmeyen ya da ses değişimine uğramış kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir. Metinlerin fonetik incelenmesinde Ahmet Bican Ercilasun'un Kars İli Ağızları- Ses Bigisi- kitabından yararlanılmıştır.

Bu tez çalışmasında en başından beri maddi ve manevi desteğini esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEYDA GÜVEN'e, fahri danışmanlığını hiçbir zaman esirgemeyen Prof. Dr. Gencer ELKILIÇ'a, derlemelerin yapılmasında her türlü desteği sağlayan Temel DEMİREL ve Nejla DEMİREL'e, ayrıca her zaman yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

TABLO LİSTESİ

Tablo No

Sayfa

Tablo 1.1: Posof'a Ait Nüfus Bilgileri..... 6

Tablo 2.2: Posof'a Ait Bitirilen Eğitim Düzeyi..... 8

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No

Sayfa

Şekil 1.1: Posof Haritası 4

KISALTMALAR

ark.	: Arkadaşları
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Gör. Tar.	: Görüşme Tarihi
KK	: Kaynak Kişi
LA	: Lüleburgaz Ağızları
MÖ	: Milattan önce
MS	: Milattan sonra
ÖTT	: Ölçünlü Türkiye Türkçesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TTYD	: Türkçenin Tarihî Yazı Dilleri
vb.	: Ve benzeri
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Millet, “çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus. ” anlamına gelmektedir. (TDK, 2019). Her milleti millet yapan çeşitli maddi ve manevi varlığı vardır. Bu varlık toplumun kültürünü oluşturur.

Mehmet Kaplan,“Kültür; dili, mûsikiyi, mimâriyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşılabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır.” (Kaplan, 1976, s. 67) şeklinde ifade ederken TDK ise kültürü “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak tanımlar. (TDK, 2019) Dolayısıyla millet bu maddi ve manevi varlıkla özünü, geçmişini bilir ve tanır; bu doğrultuda da geleceğine yön verir. Milletleri var eden kültür öğeleri o kültürün izlerini gerek dilinde, gerek gelenek, göreneklerinde gerekse de yaşantısında kendisini gösterir. Gelenek ve göreneklerde kendisini gösteren kültür, aynı zamanda dili de etkileyerek ağız denilen; bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanarak bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan kolunu oluşturur. (Demir, 2006, s. 119-146) Bu söyleyiş farklılıkları sözlü edebiyat ürünlerini de etkilemektedir. Sözlü edebiyat ürünlerinden olan mânî ve hikâyeler de geçmişten günümüze varlığını sürdürmüş ve var olmaya da devam eden halk edebiyatı ürünlerindedir. Kendine özgü bir gelenek içinde söylenen mânîler ve hikâyeler bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla günümüze uzanır. Bir toplumun ulusal hafızası olarak nitelendirilen kültür miraslarından sayabileceğimiz, nesilden nesle dil ile aktarılan mânîler, halkın duygu ve düşünce dünyasını da en yalın şekliyle ifade etmektedir. (Hilal Zengin, 2016, s. 37-49)

Diğer halk kültürü ürünleri gibi toplumu ayakta tutan dinamikleri belirlemede önemli bir rolü olan mânîlerde, Anadolu insanının dünyaya bakışının yanı sıra estetik modelleri de temsil edilir. (Artun E. , 2006)

Türk edebiyatında modern anlamda hikâye XIX. yüzyılın son çeyreği içinde ortaya çıkmıştır. (İslam Ansiklopedisi, 2019) Edebiyat ürünlerinden olan hikâye de anlatmak, nakletmek, taklit etmek anlamlarına gelen ve Türkçe'de öykü; öykünmek / benzemek kelimeleriyle karşılanan bir edebî türdür. Hikâye adı tarihi süreç içerisinde bazı olağanüstü hadiseleri nakletmesi dolayısıyla destan türü ile bir arada anılmıştır. Özellikle Türk edebiyatında Dede Korkut Hikâyeleri, Hz. Ali Cenklerinde bu özelliğe tesadüf ederiz. (Kolcu, 2017)

Ağız konuşanların sahip oldukları soyut dil bilgisi anlamındaki dil yetilerinin tanımlanabilmesi için ağızların belgelenmiş olması gerekir. Bu bilgi ağız monografilerine belli konulardaki ayrıntı çalışmalarıyla ortaya konabilir. Bu soyut bilginin anlaşılması dili bütün olarak anlamamız açısından da önem taşır. (Demir, 2008) Derlemelerde rastlanan mâni ve hikâye türlerinin yanı sıra ağız özelliklerini tespit etmede geleneksel yemekler, hatıralar, masallar, şiirler, türküler gibi unsurlar da yer almaktadır. Bu unsurların kaydedilmesi sırasında yüz yüze konuşma tekniği kullanılarak birinci kişi ağzından derlemeler gerçekleştirilmiştir.

İncelemede Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

á	a ile e arasında bir orta damak ünlüsü
ā	uzun a
é	kapalı /e/ ünlüsü
í	/ı/-i/ arası ünlü
ō	uzun o
ú	/u/ - /ü/ arası ünlü
ie	ikiz ünlü
é	/c/-j/ arası ünsüz
ḏ	d ~ t arası
ğ	ötümlü arka damak ünsüzü
ḥ	nefesli /h/ ünsüzü(Arapça ح ünsüzünün karşılığı)
ḫ	hırıltılı h
ḥ	hırıltılı, sızıcı ve sedasız bir ön damak ünsüzü
ķ	k ~ g arası
ñ	genzel ön ve arka damak n'si
~	ünsüzler üzerinde genzelleşme işareti
—	ünlüler üzerinde uzunluk işareti
⸗	iki ünlü arasında ikiz ünlü işareti

1.BÖLÜM

POSOF

1.1.Yeri ve Sınırları

Posof, Türkiye'nin kuzeydoğu köşesinde yer alan, Ardahan iline bağlı bir ilçedir. Güneyinde Damal, batısında Şavşat ilçeleri bulunmaktadır. Posof, kuzey ve kuzeybatıda Acaristan (Acara), doğuda da Ahıska (Gürcistan) ile sınırlıdır. (Zeyrek, 2004)

Posof Ardahan'ın kuzey kısmında yer alıp deniz seviyesinden 1.583 metre yükseklikte ve 623 km² yüz ölçüme sahiptir. Akarsu olarak sadece ilçenin Ardahan tarafından girişinde Posof Çayı bulunmaktadır. Posof'un diğer bir adı da Duğur'dur. (Posof Belediyesi, 2016)

Şekil 1.1: Posof Haritası

Kaynak: (Zeyrek, Posof'un Çizgileri, 2004)

1.2.Fizikî Coğrafya

1.2.1.Dağlar

Posof coğrafi olarak dağlık ve engebeli bir yapıya sahiptir. İlçe topraklarının kuzey tarafında yer alan Hırbat Dağı(2675 m.) ve Kenciyan Tepesiyle güneybatıdaki Kanlıdağ'a bağlanır. Kanlıdağ sivri ve çıplaktır. Bununla beraber otu ve suyu bol olup iyi yaylalara sahiptir. Posof Şavşat arasındaki Arsiyan Dağı (3164 m.) Posof'un en yüksek yeridir. Arsiyan, güneydoğuya kıvrılan sırtlarla Ulgar Dağı'na bağlanır. Ulgar'ın en yüksek tepesi Ziyarettepe'dir (2915 m.). (Zeyrek, 2004, s. 11)

1.2.2.Akarsular ve Göller

Posof'un en önemli akarsuyu Posof Çayı'dır. Bu çayın ana kolu, ilçenin kuzeybatısına düşen ve Acaristan sınırında bulunan ünlü Urama Yaylalarından üç kol halinde çıkıp doğuya doğru akan Banarhev suyudur. Bu su, önce Kolışhal köyü altında, soldan gelen Sece suyuyla sonra Ğinya köyü altında sağdan gelen Kol suyuyla birleşerek Posof Çayı adını alır. (Zeyrek, 2004, s. 12)

Posof arazisinde birçok küçük göl vardır. Suyu tatlı ve balıkçılık için elverişli bu göller, şu köylerde bulunmaktadır: Agara, Arile, Badele, Banarhev, Caborya, Cilvana, Cuvantel, Dikas, Ğume, Hürgeşen, Papola, Sagre, Sakabol, Sayho, Sinsetip, Şuvashal, Tepezümde, Varzna, Zedezümde. (Zeyrek, 2004, s. 12)

1.3.İklim

Posof'ta iklim Karadeniz iklimine benzemekle birlikte daha serttir. Kışları uzun ve tipili geçer. Her mevsim bol yağmur alır. Kar yağışları ekimde başlar ve bazen mayıs haziran aylarına kadar devam eder. Yaz ayları kısa ve yağışlı geçer. Bahar mevsimlerinde sıklıkla sis görülür.

1.4.Beşeri coğrafya

1.4.1.Nüfus

İlçeye bağlı 49 köy bulunmaktadır. ilçeden büyük göçler olmuştur. Bunda 1878'de 93 Harbi, 1950'lerde ise geçim sıkıntısı etkili olmuştur. (İlçe Nüfus Verileri)Bunun

dışında genç nüfusun iş bulamayışı, ekonomik ve sosyal şartların yetersizliği, evliliklerle birlikte şehir dışına gitme gibi durumlar da göçün diğer önemli sebeplerindendir. İlçenin yıllara göre nüfus değişikliği aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Posof'a ait nüfus bilgileri

Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
2018	6.805	3.591	3.214
2017	6.567	3.404	3.163
2016	6.790	3.518	3.272
2015	6.971	3.580	3.391
2014	7.322	3.697	3.625
2013	7.699	3.882	3.817
2012	8.016	4.045	3.971
2011	8.259	4.122	4.137
2010	8.463	4.208	4.255
2009	8.646	4.227	4.419
2008	9.215	4.564	4.651
2007	9.596	4.743	4.853

Kaynak: (TÜİK, 2019)

1.4.2.Posof Köy Ve Mahalleleri

İlçeye bağlı 49 köy ve iki mahalle bulunmaktadır.

1. Akballı Köyü (Obol)
2. Al Köyü
3. Alabalık Köyü (Sayho)
4. Arılı (Zedezümde)
5. Marsolat (Arılı Köyü'nün Mahallesidir)
6. Armutveren Köyü (Papola)
7. Asmakonak Köyü (Sanhuliye)

8. Aşıküzeyir (Boşdere-Hevat)
9. Aşıkzülali Köyü (Suskap)
10. Balgöze Köyü (Çıldıret)
11. Baykent Köyü (Vahla)
12. Binbaşı Eminbey Köyü (Cilvana)
13. Çakırkoç Köyü (Mere)
14. Çambeli Köyü (Sagre)
15. Çamyazı Köyü (Ohtel)
16. Çayırçimen Köyü (Lamiyan)
17. Demirdöven Köyü (Varzna)
18. Derindere
19. Doğrular Köyü (Aşağı Cacun)
20. Erim Köyü
21. Gönülaçan Köyü (Şuvarskal)
22. Gümüşkavak Köyü (Zendar)
23. Günbatan Köyü (Banarhev)
24. Günlüce Köyü (Caborya)
25. Gürarmut Köyü (Koliskal)
26. Kapan (Gürarmut'un Mahallesi)
27. İncedere Köyü (Cuvantel)
28. Kaleönü Köyü (Ağara)
29. Kalkankaya Köyü (Petoban)
30. Kayınlı Köyü (Şulgavur)
31. Kır-Damala Köyü
32. Kol Köyü
33. Kumlukoz Köyü (Ğume)
34. Kurşunçavuş Köyü (Sece)
35. Özbaşı Köyü (Gınya)
36. Sarıçiçek Köyü (Hertuz)
37. Sarıdarı Köyü (Tepezümde)
38. Savaşır Köyü (Cancak)
39. Söğütlükaya Köyü (Hunemis)
40. Süngülü Köyü (Ariile)

41. Sütölük Köyü (Satkabel)
42. Taşkıran Köyü (Gergisuban)
43. Türkgözü Köyü (Badele)
44. Pala (Türkgözü'nün Mahallesi)
45. Uğurca Köyü (Cacun-Oliye)
46. Uluçam Köyü (Varhana)
47. Yaylaaltı Köyü (Satlel)
48. Yeniköy
49. Yolağzı Köyü (Sinsetip)
50. Yurtbaşı Köyü (Sakabol)
51. Yurtbekler Köyü (Caksu)

1.5.Eğitim

Posof'ta eğitime büyük önem verilir. Okuma yazma oranı oldukça yüksektir. Türkiye'nin ve dünyanın birçok yerinde Posof'un yetiştirdiği ve hemen her kadroda yer alan insan görmek mümkündür.

Tablo 2.2: Posof'a ait bitirilen eğitim düzeyi

Eğitim Düzeyi	Sayı
Bilinmeyen	95
Doktora	7
İlköğretim	834
İlkokul	1784
Lise Ve Dengi Meslek Okulu	1041
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	274
Okuma Yazma Bilmeyen	280
Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	835
Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	42
Yüksekokul Veya Fakülte	655
Toplam	5847

Kaynak: (TÜİK, 2019)

1.6.Turizm

Posof, şehir hayatının kalabalığı, gürültüsü ve kirliliğinden uzak, temiz havası, suyu, iklimiyle başlı başına bir doğa cennetidir ve insan elinin değmediği ender tabiat

alanlarından biridir. Ancak yoğun göçler ve ilçenin ulaşım açısından sınırlılığı turizm potansiyelini olumsuz yönde etkilemiştir. İlçenin doğal tarihi yapısı olmakla birlikte sınırlı sayıdadır. İlçe ve köylerinde birtakım kale ve kilise kalıntlarına rastlamak mümkündür. Posof'ta sıralayabileceğimiz tarihi mekanlar şunlardır: Kıpçak Türklerinin Cak sülalesi beylerinin oturduğu Cak Kalesi, Selçuklu – Ahbaz / Gürcü savaşının yapıldığı yerdeki Kol Kalesi, 1578 – Osmanlı fethiyle posof'un merkezi olan Mere Kalesi ve kalıntıları. (Zeyrek, 2004, s. 30)

1.7.Posof Adı

Posof, aslında bugün Posof çayı diye bilinen suyun adıdır. Posof Çayının ilçe topraklarının batı yaylarından çıkıp doğuya doğru akarken oluşturduğu vadinin adı da Poshov/ Poshof'tur. Dolayısıyla Posof, bir yerleşim biriminin değil, bir bölgenin adıdır. Bu bölge yukarı Kür boyları ile anılan Kars'ın Çıldır, Ardahan ve Hanak, Artvin'in merkez dâhil Ardanuç, Şavşat ve Borçka ilçelerini içine alan bölgedir. (2016)

1.8.Posof Tarihi

1.8.1.Eski Çağlar

Tarih kaynakları, bu bölgede MÖ. 4000 yıllarında Hurrilerin yaşadığını haber vermektedir. Hurriler, Orta Asya menşeli olup, Önasya'dan buralara kadar uzanmışlardır. Urfa merkezli Hurriler, MÖ. 3000 yıllarında ilk yazıyı icat eden Sümerler'in akrabası olup aynı yazıyı kullanmışlardır. (Zeyrek, 2004, s. 31)

1.8.2.İslam Çağında Posof

610 yılından itibaren Hz. Osman zamanında bölgede Müslüman Arapları görüyoruz. Bu tarih, Kafkaslarda İslam dininin tebliğ faaliyetinin de başlangıcıdır. Müslüman Araplar 646 yılında Çıldır, Ardahan, Posof, Ahıska, Artvin ve Acarayı itaatleri altına aldılar. (Zeyrek, 2004, s. 36)

650'li yıllardan itibaren bölgede Hazar-Arap mücadeleleri başladı. Bölge bu iki kuvvet arasında zaman zaman el değiştirdi.

700'lü yıllardan sonra Posof'unda içinde bulunduğu geniş coğrafya'da Gürcü Bağrathlı ailesinin hakimiyeti başlar. Bağrathlı ailesinden Asut bey ve onun nesli 1801 yılına kadar Bağrathlılar adıyla 1000 yıl Gürcistan tahtında kalarak bir dünya rekorunun sahibi olmuştur.

IX. yüzyılda Posof bölgesinin merkezi Kol Kalesiydi. Tarih kaynaklarından bu kalenin birçok kralın taht yeri olduğu anlaşılmaktadır. 1021 yılından itibaren bölgede Bizans hâkimiyeti başlamıştır.

Kıpçak-Türk unsurunun Ahıska-Posof Bölgesinde kökleşmesi konusunda İlhanlı Devleti'nin önemli rolü vardır. Zira buradaki Kıpçak Atabeklerinin Tiflis'e baş kaldırarak bir hükümet şeklinde ortaya çıkmaları, İlhanlı Hükümdarı Abaka Han sayesinde olmuştur.

Gürcü tarihlerinde Cakeli adıyla anılan ünlü Cak Ailesi, bugün Posof'un Caksu köyünde kalıntısı bulunan Cak Kalesinde ilbeyi olarak oturmaktaydılar. Gürcü Kilisesine bağlı Ortodoks-Hıristiyan olan bu aileye mensup beyler, Gürcistan devlet yönetiminde önemli nüfuza sahiptiler. Bu aileden bilinen şahısların en eskisi olan Boço Beg, Kraliçe Tamar çağında (1184–1213) Ardahan ve Ahıska bölgesinin hâkimiydi.

1.8.3.Selçuklular Devrinde Posof

Horasan'da Gazneli'leri yıkan Selçuklular, 1040 yılında kazandıkları Dandanakan Zaferi'yle İran'ı fethettiler. 1064 yılında, Birinci Batı Seferi'ne çıkan Selçuklu Sultani Alparslan, Bağrathlı/Gürcü ülkesi üzerine yürüdü ve Aras nehri boylarını ele geçirdi. Gürcü Kralını vergiye bağladı.

Alparslan, 1068 yılında çıktığı İkinci Batı Seferi'nde, Bizans'ın kışkırtmalarıyla barışı bozan IV. Bağrath'ın ülkesine yöneldi. Arap Caferogulları elinde bulunan Tiflis şehrini aldı. Alparslan, bu seferinde Kars, Ardahan ve Hanak'ı fethetti. Bağrath'ın barış isteğini kabul ederek Rey şehrine döndü.

Danişmentli Ahmet komutasındaki Selçuklu ordusu Şavşat üzerinden Arsiyan Dağını aşarak halen mevcut Kol köyündeki kaleyi kuşatarak Bizans ve Gürcü Bağrathlı

birleşik ordusunu yener ve yöre 1080 tarihinde Selçuklulara bağlanır. Gürcü kaynakları bu zaferi Didi Türk-Oba (Büyük Türk Bayramı) olarak kaydeder.

Bu tarihten itibaren 1124 yılına kadar 44 yıl Selçuklu hakimiyetinde kalan bölgede, Oğuz/Türkmen yerleşmesiyle İslâm dini de yayılmaya başladı. II. yüzyılda Altay'da yeni bir isim ortaya çıkmıştı: Kıpçak. Bozkıra göç edenlere Kıpçak diyorlardı. Yeri dar gelen anlamına gelen bu kelime, birçok kolları bulunan büyük bir Türk kavminin adıdır

Kıpçaklara Ruslar, Polovtsi; Almanlar, Falb; Ermeniler Hardes diyorlardı. Bu üç milletin Kıpçaklar için kullanmış oldukları isimlerin ortak anlamı, sarışın demektir. Karadeniz'in kuzeyinde ve Kafkaslara yakın bölgelerde yaşayan Kıpçaklar, gerçekten sarışın ve beden yapısı bakımından da çok yakışıklı kimselerdi.

Düzenli bir ordusu bulunmayan Bagratlı Krallığı, ülkeyi dış tehditlere bilhassa Selçuklu akınlarına karşı savunmakta çaresiz kalıyordu. Bu sebeple Kral David, 1118 yılında Kıpçakları, Güney Kafkasya'ya davet etti. Kıpçakların Hıristiyan olanları, Gürcü Kralının davetiyle Daryal yoluyla Güney Kafkasya'ya geçerken, Müslüman olanları da, Selçuklulara katılmak üzere Derbend yoluyla güneye doğru indiler.

Kraliçe Tamar zamanında (1184–1213) Gürcistan'da Kıpçakların sayısı ve nüfuzu hayli arttı

1256'da Horasan, İran ve Irak'ı ele geçiren Hülagü, bu ülkelerin hâkimi oldu. Başkenti Tebriz şehri olan bu devlet, İlhanlı Devleti adıyla 1336 yılına kadar ayakta kalmıştır.

Kıpçak-Türk unsurunun Ahıska-Posof Bölgesinde kökleşmesi konusunda İlhanlı Devleti'nin önemli rolü vardır. Zira buradaki Kıpçak Atabeklerinin Tiflis'e baş kaldırarak bir hükümet şeklinde ortaya çıkmaları, İlhanlı Hükümdarı Abaka Han sayesinde olmuştur.

Gürcü tarihlerinde Cakeli adıyla anılan ünlü Cak Ailesi, bugün Posof'un Caksu köyünde kalıntısı bulunan Cak Kalesinde ilbeyi olarak oturmaktaydılar. Gürcü Kilisesine bağlı Ortodoks-Hıristiyan olan bu aileye mensup beyler, Gürcistan devlet

yönetiminde önemli nüfuza sahiptiler. Bu aileden bilinen şahısların en eskisi olan Boço Beg, Kraliçe Tamar çağında (1184–1213) Ardahan ve Ahıska bölgesinin hâkimiydi.

Gürcistan hâkimiyetinde yaşamaktan bıkan Kıpçak Türkleri, 1268 yılında Sargis Beyi Tiflis'e göndererek Gürcistan'dan ayrılma isteklerini bildirdiler. İlhanlı Hükümdarı Abaka Han da, Sargis Beyin isteğini olumlu buldu ve faaliyetini destekledi. Böylece 1268 yılında Ahıska'da Tiflis'ten bağımsız bir Kıpçak Atabek Hükümeti kuruldu. Doğrudan doğruya İlhanlı hükümdarına bağlı bu hükümetin sınırları, Azgur Boğazı'ndan başlayarak Ahıska, Posof, Ardahan, Çildir, Kars, Tortum, İspir, Acara ve Artvin'i içine alıyordu. Abaka Han zamanında, Ahıska Bölgesinde tarih sahnesine çıkan bu Kıpçakların İslâmlaşması da başlamış oldu.

Kıpçaklar, Oğuzlardan çok sonra, ancak XII. yüzyılın sonlarından itibaren İslâm dinine girmeye başladılar. Bu tarihlere kadar Şaman yahut Hristiyandılar. Gürcistan'a gelen Kıpçak kolunun Müslüman olması, 1578 yılında vuku bulan Osmanlı fethiyle başlamıştır.

1.8.4. Osmanlı Döneminde Posof

1578 yılında Osmanlı'nın Şark Seferleri başladı. Kıbrıs Fatihî Lala Mustafa Pasa, Padişah tarafından serdar tayin edildi. 2 Temmuzda Erzurum'a gelen orduya, diğer Beylerbeyileri de askeriyle katıldılar. Büyük bir orduyla Erzurum'dan kalkan Serdar Lala Mustafa Pasa, Oltu üzerinden 5 Ağustosta Ardahan'a geldi.

Osmanlı ordusu Ardahan'dan kalkıp Çildir üzerinden Tiflis'e doğru yürürken, Safevî ordusuyla karşılaştı. Burada yapılan meydan savaşı, 9 Ağustos 1578 günü Osmanlı ordusunun zaferiyle sonuçlandı. Ardahan Sancakbeyi Abdurrahman Beyle Bayburt Alaybeyi Bekir Bey de kendi askeriyle 8 Ağustosta Ulgar Dağı'nı aşarak Posof'a geldi. Posof Bölgesinin merkezi Mére Kalesiydi. Mére ve Vale, savaşız olarak zapt edilerek buralara asker yerleştirildi. 9 Ağustos günü de Ahıska, Tümük, Hirtiz ve Ahilkelek kaleleri işgal edildi. Böylece Atabek ülkesinin son toprakları da o gün Osmanlı Devleti'ne katılmış oldu.

Ahıska Atabeki Manuahr Bey, ordusuyla Serdarın konağına gelip itaatini arz etti. Kendisine Azgur Sancağı verildi. Manuahr Bey, İstanbul'a gidip Divanda Müslüman olarak sünnet edildi. Sonra da, Atabekoğlu Mustafa Pasa unvanıyla Ahıska/Çıldır Beylerbeyi oldu. Kardeşi V. Gorgora'ya da Oltu Sancağı verildi.

Lala Mustafa Paša 1578 yılı Ađustos ayında Ahıska merkez olmak üzere ıldır eyaletini kurar, Posof'ta sancak beyliği olur.

1.8.5. Rusların Kafkasya'ya Gelişi Ve Türk-Rus Mücadelesi

26 Nisan 1828 tarihinde Purut ırmağını geçen Ruslar, Rumeli, Kafkas ve Anadolu olmak üzere üç koldan taarruz ettiler. İleri harekâta devam eden Rus kuvvetleri, Ahıska şehrini kuşattılar. Büyük ateş, katliam ve yangınla, 28 Ağustos 1828 günü şehir ele geçirildi.

1828 Savaşında Ahıska, Ruslara bırakıldı. Böylece 250 yıllık Osmanlı Eyalet başşehri Ahıska, elden ıktı. Posof, Edirne Antlaşması'yla çizilen sınırla anavatan sınırı içinde kaldı. Günümüzde Posof'tan geçen Türkiye-Gürcistan devlet sınırı, 1830 yazındaki Tahdid-i Hudud Komisyonu tarafından kesilmiştir.

Çıldır Eyaleti'nin başkenti Ahıska, Rusya'ya bırakılınca, Eyalet merkezi, Oltu'ya taşındı. Tanzimat'tan sonra eyaletler kaldırılıp vilâyetler kurulunca, Oltu merkezli ıldır Sancağı teşkil edildi. Çıldır/Oltu Sancağı, Ardahan ve Ardanuç kazalarıyla birlikte Erzurum Vilâyetine bağlandı. Bu dönemde Posof, Ardahan kazasının bir nahiyesiydi.

1.8.6. 1877–1878 (1293) Osmanlı-Rus Savaşi (93 Harbi)

Halk arasında, 93 Harbi diye bilinen ve Türk tarihi için bir felâket olan, dokuzuncu Osmanlı Rus savaşında Posof da işgal edildi.

Savaş, 3 Mart 1878'de imzalanan Yeşilköy/Ayastefanos Antlaşmasıyla sona erdi. Burada görüşülen konular, 13 Haziran 1878 tarihinde toplanan Berlin Kongresi'nde tartışılarak karara bağlandı. Buna göre, Anadolu'da Batum, Ardahan ve Kars sancakları (Elviye-i Selâse), savaş tazminatı yerine arlık Rusyasına bırakıldı.

1883 yılında bu bölgeyi dolaşan bir Rus bilgininin Posof'la ilgili notlarından, bölge halkının tamamının Türkçe konuştuğunu, Gürcüce konuşan kimsenin bulunmadığını ve hatta kimsede Gürcüce öğrenme arzu ve isteğinin bulunmadığını öğreniyoruz. Yine bu notlarda, 1877–78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra, Posof'tan 331 hane (aile)nin Anadolu'ya göç ettiği, bunlardan 103 ailenin geri döndüğü belirtilmektedir.

Mondros Mütarekesiyle Türk askeri, Posof Bölgesinden çekilince buralar Gürcüler tarafından işgal edildi. Mahallî önderlerle Gürcü kuvvetlerine karşı mücadeleye girişen halk, yurdunu savunmadaki yiğitliğini gösterdi. Gürcü askerinin, 1919 yılı mart ayında Posof köylerinde yaptığı soygun, halkın sabrını taşırdı. Halk, bu askerleri yakalayarak çalınan mallarını ellerinden aldı. Bu olayı savaş sebebi sayan Gürcü Hükümeti'nin silahlı kuvvetleri, Ahıska'dan hareketle Badele'ye hücum ettiler. Bu taarruz karşısında, Posoflu milis kuvvetleri harekete geçti. Posoflu milislerin mukavemeti karşısında, Gürcü ordusu geri çekilmek zorunda kaldı. Fakat Gürcü ordusu daha büyük ve düzenli ordu ile Posof'u ve havalisini işgal etmişlerdir.

23 Şubat günü sabahın erken saatlerinde, Gürcü Sefiri Simon Midivani, Türk Dışişleri Bakanı Ahmet Muhtar Beye, söz konusu bölgenin boşaltıldığını bildirdi. Aynı sabah, Gürcü mülkî ve askerî memurları, Ardahan'ı terk ederek Posof yoluyla Ahıska'ya gittiler. Böylece Ardahan, Artvin, Posof, Şavşat, Hanak ve Çıldır, 23 Şubat 1921 tarihinde anavatana ve al bayrağa kavuştu. Posof istirdat edilince, üç ay kadar Caksu'da Yüzbaşı Aziz Hikmet Bey askerî idareyi temsil etti. Mülkiye Kaymakamı gelince kaza merkezi Dugur (Posof)'a nakledildi. İlk Kaymakam Kürt Macid Bey'dir. SSCB ile TC arasında, 16 Mart 1921 tarihinde imzalanan Moskova Antlaşması'yla sınırlar kesinleşti.

Posof Cumhuriyetimizin ilanından sonra 1923 yılında ilçe merkezi olarak belirlenmiştir. (Posof Kaymakamlığı, 2016)

1.9.Etnik Yapısı

Posof'un yerli halkı Ahıska kökenlidir. Ahıska şehri, Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Ardahan ilimiz'in Posof içesiyle sınır teşkil eden, Gürcistan toprakları içinde yer alan, çok eski bir Türklük yurdunun merkezidir (Bizim Ahıska, 2019).

Ahıska Türkleri, Türk kültürünün bir numaralı şaheseri olan Dede Korkut Kitabı'nda "Ölmez Dede Korkut'un dili, Ahıska Türklerinin diline daha çok yakındır. Hiç olmazsa Dede Korkut'un hatırına bu dili mahvolmaktan korumak lâzımdır" şeklinde yer alır. (Gurbanov, 2004)

Türkçenin, Ahıska bölgesinde kullanılan şekline Ahıska ağzı diyoruz. Ahıska ve çevresi, 1828 yılında Çarlık Rusya'sına bırakılmış, sonra Sovyet Gürcistan'ına geçmiş, bugün de Gürcistan'da yer almaktadır. Bu bölgenin tarihî halkı olan Türkler, 1944 yılında topyekûn sürgüne gönderilmiştir. Gürcü bilgini S. Cikiya, 1937 yılında basılmış olan bir makalesinde Ahıska ağzını Anadolu Türkçesi ağızlarından biri olarak değerlendirmiş ve bununla ilgili bazı halk edebiyatı örnekleri vermiştir. Cikiya, İstanbul'da çıkan bir mâni mecmuasından aldığı örneklerin Ahıska ağzıyla söylenmiş olduğuna dikkat çekmiştir. (Zeyrek, 2016) Bunlardan birisi şöyledir:

Qurbanam hûb rengen yâr

Yüzündeki bengen yâr

Cihanı geşt eyledim

Kimse gelmez dengen yâr. (Rıfat, 1928) (Cikiya, 1937)

Sürgün Ahıska Türkleri, uzun bir zaman Anadolu birliğinden uzak kalmış ve çok geniş coğrafyalara savrulmuş olmalarına rağmen tarihî ağız özelliklerini kaybetmemişlerdir. Onlar bugün de bir Posoflu, bir Şavşatlı veya bir Oltulu ile aynı Türkçeyi kullanmaktadırlar. Bu ağızda bazı kelimeler, sesler ve ekler, Anadolu Türkçesinden biraz farklılıklar arz etmektedir. (Zeyrek, 2016) Ama yine de Ahıskalıların ve dolayısıyla Ahıska ağzının, dil, kültür ve akrabalık gibi unsurlar dikkate alındığında, Türk halkından ve Türkçeden farklı olmadığı görülür. Bu bakımdan Ahıska ağzı da Türkçenin sınır ötesi bir varyantı olarak değerlendirilmeli ve Türkiye Türkçesi ağız tasnifleri arasında yerini almalıdır. (Ersöz, 2015)

2.BÖLÜM

SES BİLGİSİ

2.1.Ünlüler

Derleme çalışmalarını yürüttüğümüz Posof ağzında Türkiye Türkçesinde bulunan a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlülerinin yanı sıra á, è, í, ù ünlülerinin de kullanıldığına rastlıyoruz.

2.1.1.Yazı Dilinde Olmayan Ünlüler

2.1.1.1. á ünlüsü

a ile e arasında bir orta damak ünlüsüdür. (Ercilasun A. B., 1992, s. 51) Posof ağzında birçok sözcükte rastladığımız ve a – e arası kullanılan bir 'a' dır. Yörede e > a şeklinde kendisini gösterir.

gáldi, (geldi) (2-43)

gedánin (gidenin) (1-29)

sándán (senden) (28-c-51)

náya (neye) (10-b-1)

ná (ne) (6-a-5)

gálán (gelen) (14-a-10)

gátürdi (getirdi) (14-b-26)

náyá (neye) (15-118)

nárdan (nerden) (15-212)

bilmádim (bilmedim) (1-57)

2.1.1.2. è ünlüsü

Posof yerli ağzında şimdiki zaman ile birinci şahıs emir eklerine è ünlüsü sistemli bir şekilde kendisini gösterir. Ayrıca birinci şahıs zamirinde de daima è ünlüsü bulunur. (Ercilasun A. B., 1992, s. 51) Yenisey Yazıtları'ndan itibaren birçok yazılı belgede /è/ ünlüsü bir fonetik şekil ile gösterilmiştir. (Gabain, 2007) e ile i arasında dar ve kapalı bir e ünlüsüdür. Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunmayan bu ünlü bugün Azerbaycan Türkçesi yazı dilinde fonemik değere sahip bir ünlüdür. (İlker, 1997)

güleşiyèr (7-b-3)

düşiyèr (14-a-4)

gediyèr (7-b-3)

biliyèrim (14-a-4)

gaḥiyèr (14-a-4)

buliyèr (6-a-12)

2.1.1.3. í ünlüsü

ı ile i arasında bir ünlü olan í ünlüsü Posof yöresine çok kullanılan bir ünlüdür. Ya ünlü benzeştirmeleri sonunda, ya da y'nin inceltici etkisiyle ortaya çıkar. (Ercilasun A. B., 1992, s. 53) ı ünlüsü, yumuşak damak sesi olup önde söylenir. Söyleniřinde ağız i sesine göre daha açıktır. Onun için yarı kapalı bir sestir. (Gülensoy, 1981)

gáldím (geldim) (14-a-30)

anasíynan (annesiyle) (10-b-1)

gocasíynan (kocasıyla) (10-b-94)

yíyáydz (yiyeydiniz) (10-b-1)

aldín (aldın) (20-7)

gáliyer (geliyor) (2-12)

2.1.1.4. ú: ünlüsü

u – ü arası ünlü olup derleme çalışmalarında ü ünlüsüne daha yakın kullanıldığı görülmüştür.

gelúr (gelir) (6-a-12)

degúl (değil) (29-a-12)

vúrür (vurur) (1-70)

2.1.2.Uzun Ünlüler

Seslerin teşekkülleri esnasında bir süreleri vardır. Bu süre, onların teşekkülleri esnasında gerilmeleri ve gevşemeleri arasında geçen zaman kadardır. (Özkan, 2013, s. 123)uzun ünlüler normal uzunluktaki ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun boğumlanma süresi olan ünlülerdir. (Özkan, 2001) Posof ağızında Türkçenin normal ünlüleri hâkimdir. Karşılaşılan ünlüler ise ya alınma sözlerde kendisini korumuş bulunan ünlülerdir; ya da gerek alınma gerek Türkçe kelimelerde çeşitli ses hadiselerinin doğurduğu uzun ünlülerdir. Ancak bu uzunluk, Arapça ve Farsçadaki gibi tam bir uzunluk değil; Türkçenin normal ünlülerine göre çok az fark gösteren yarım bir uzunluktur. (Ercilasun A. B., 1992, s. 55)

Uzun ünlülerin oluşma şekilleri şu şekildedir:

2.1.2.1. Ünsüz Düşmesinden Doğan Uzun Ünlüler

k, h, ğ, y, ñ düşmesiyle: Kapalı hecenin son ünsüzü durumundaki k, h, ğ, y sesleri bazen düşerek kendilerinden önce gelen ünlüyü uzatırlar. Posof ağzında bu tür uzun ünlülere çok rastlanmaz. (Ercilasun A. B., 1992, s. 56)

sōra (sonra) (5-4)

2.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

h, ğ, y ünsüzleriyle başlayan bazı heceler düşerek kendilerinden önceki ünlüyü uzatırlar. (Ercilasun A. B., 1992, s. 56)

ā (aha) (5-7)

dā (daha) (8-40)

2.1.3. Kısa Ünlüler:

Kısa ünlüler normalden daha az bir süre içinde boğumlanan ünlülerdir. Dar ünlülerde görülen bu kısalık, ünlü düşmesinin bir ana merhalesidir. Normal uzunluktaki ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa bir sürede boğumlanmalarından oluşan kısa ünlüler yalın veya eklerle uzatılmış tek ya da çok heceli kelimelerde görülür. (Ercilasun A. B., 1992, s. 59)

bi şe (bir şey) (15-216)

dışeri (dışarı) (15-64)

2.1.4. İkiz Ünlüler

Bünyesinde iki ünlü bulunduğu halde ayrı hece meydana getirmeyen fonemlere ikiz ünlü denir. İkiz ünlü, ses uzuvlarının bir tek hareketiyle ve tek bir nefes baskısı altında telaffuz edilir. Bu bakımdan tek ünlü hükmündedir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 61)

2.1.4.1.Eşit İkiz Ünlüler

Bünyesinde aynı türden iki ünlü barındıran ikiz ünlülere eşit ikiz ünlüler denir. (Korkmaz, 1977) y, ğ, h ünsüzlerinin eriyip düşmesi sonunda, bu ünsüzlerin iki yanında bulunan ve ayrı hecelere ait olan aynı cinsten ünlüler birleşerek eşit ikiz ünlü meydana getirirler. (Ercilasun A. B., 1992, s. 62)

raatlandım (rahatladım) (14-b-31)

seet (saat) (27-a-5)

ne ediyèr (27-c-10)

2.1.4.2.Yükselen İkiz Ünlüler

İkinci unsuru birinciye göre daha geniş olan ikiz ünlülere, yükselen ikiz ünlüler denir. (Korkmaz, 1995) Bu tür ikiz ünlülerde birinci unsur biraz daha kısadır. Ancak bu kısalık her zaman pek kesin olarak ayırt edilemez.

ie: Posof ağzının şimdiki zaman ekinde rastlanır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 63)

ı dier (diyer) (27-b-10)

ı sağier (sağıyor) (10-b-72)

2.1.4.3.Alçalan İkiz Ünlüler

İkinci unsuru birinciye göre daha dar ve kısa olan ikiz ünlülerdir. (Korkmaz, 1995) Posof yerli ağzında pek rastlanmaz.

ocaği (ocağı) (11-b-6)

2.2.Ünlü Uyumu

Türkçede ünlü uyumu iki şekilde karşımıza çıkar:

- 1- Kalınlık - İncelik Uyumu
- 2- Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu

2.2.1.Kalınlık – İncelik Uyumu

Türkçe ve akrabası dillerde görülen en temel özelliklerden biridir. Asıl biçim birimin ağız boşluğunun ön veya ardında çıkarılan ünlülerden oluşuyor olması, bu biçim birimine getirilen yapımlık ve çekimlik bağlı birimleri de kendisine benzetir. Kalın sıradaki ünlülerle başlayan köklere kalın sıralı ekler, ince sıradaki ünlülerle başlayan köklere de ince sıralı ekler getirilir. (Karaağaç, 2010, s. 82) Posof yerli ağızında pek yoğun bir şekilde ortaya çıkan kelime sonlarındaki i'leşme (diğer dar ünlülerin i'ye dönüşmesi) temayülü, kelime tabanlarına kadar sokularak ünlü uyumunu alt üst eder. Posof ağızındaki ünlülerin kalınlaşma temayülü de ünlü uyumuna aykırılık teşkil eder. (Ercilasun, 1992, s. 66)

gâliyèrim (geliyorum) (15-65)	degirmanda (değirmende) (30-4)
oturiyèr (oturuyor) (8-12)	ğızinan (kızla) (10-b-94)
ğaçuriyèr (kaçırıyor) (28-a-46)	mintanını (gömleğini) (10-b-94)
ğalurmişler (kalırmışlar) (15-64)	dolduriyèr (dolduruyor) (11-b-6)

Alıntı kelimelerde uyum göstermeyen bazı sözcüklerin Posof yerli ağızında kalınlık – incelik uyumuna uygun kullanıldığı görülür.

ceneze (cenaze) (2-12)	barabar (beraber) (15-105)
züleli (28-a-55)	feleket (felaket) (2-12)
mezer (28-a-57)	eses (esas) (16-54)
ziyede (14-a-30)	

2.2.1.1.Kalınlık – İncelik Uyumunun Bozulması:

Posof yerli ağızında şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, bilinen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman eklerinde; şart, birinci teklik şahıs, birinci çokluk şahıs emir, fiil çekimlerinin birinci çokluk şahıs eklerinde, hâl eklerinde, iyelik eklerinde, soru ve çokluk eklerinde, olumsuzluk ekinde, fiil yapım eklerinde uyumun büyük oranda bozulduğu görülür.

Kelime düzeyinde kalınlık incelik uyumunun bozulması;

Kelime Kökleri:

gomşılar (komşular) (15-6)

gucağınan (kucağıyla) (3-41)

sáčılacađ (saçılacak) (9-2)

yyıyarduğ (yerdik) (5-5)

Ek düzeyinde kalınlık incelik uyumunun bozulması;

İyelik Ekleri:

ğardaşı (kardeşı) (1-70)

hızmekeri (hizmetçisi) (2-12)

ğızı (kızı) (9-2)

ğadrizi (kadrinizi) (14-a-30)

oturiyér (oturuyor)(10-b-90)

duvağı (duvağı) (10-b-90)

anasi (annesi) (10-b-94)

atasi (8-11)

Belirtme Hâli Eki:

adamlarını (28-a-36)

başı (10-b-94)

ğaymağı (29-a-12)

ğocasi (10-b-94)

yoli (9-1)

naımi (namı) (14-a-2)

ğarını (1-70)

dalları (10-b-94)

Yönelme Hâli Eki:

yanına (29-c-22)

esgerde (29-a-12)

resulüne (16-64)

Bulunma Hâli Eki:

ğarşıde (7-b-3)

ağretde (8-12)

ğandilinde (2-12)

Çıkma Hâli Eki:

bacimden (14-a-31)	aşşığıden (10-b-72)
terkalden (tekrardan) (14-a-30)	kapiden (7-b-3)
aniden (2-12)	yanlarından misin (6-a-12)
garşiden (7-b-3)	ziyaretten (14-a-30)

İlgi Hâli Eki:

bacinin (16-64)	yaylanin (10-b-94)
kalenin (2-12)	pehliveninin (2-12)
padişahinin (16-64)	

Eşitlik Hâli Eki:

şeylarınca (şeylerince) (15-167)

Vasıta Hâli Eki:

gaymağınan (kaymakla) (14-a-31)	sabağınan (sabahleyin) (10-b-94)
anaminan (anneme) (7-b-3)	suyınan (suyla) (10-b-94)
imtihaninen (imtihanla) (16-64)	oninen (onunla) (16-64)

Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi:

dartmış (tartmış) (7-b-3)	yayılmış (yayılmış) (7-b-3)
kıynamış (kıynamış) (10-b-1)	ğoymış (kıoymuş) (14-a-31)
olmuş (olmuş) (7-b-3)	alİYermiş (alİYormuş) (10-b-1)
kağmış (kalkmış) (7-b-3)	bağmamışım (bakmamışım) (7-b-3)

Görülen Geçmiş Zaman Çekimi:

yaraladi (14-a-30)
oldi (14-a-30)
gáldi (14-a-30)
toplendi (16-64)
batdi (14-a-30)

Şimdiki Zaman Çekimi:

sızliy r (2-12)

oturiy r (8-12)

açiliy r (10-b-94)

dartiy r (1-70)

baĥiy r (15-14)

oliy r (10-b-1)

yapiy r (7-b-3)

alduriy r (aldırıyor/s yl yor) (10-b-90)

a nlamiy r (14-a-31)

Geniş Zaman Çekimi:

v r r (vurur) (14-b-26)

n yid r (neyidir) (14-b-26)

Gelecek Zaman Çekimi:

ged cauĥ (gideceĥiz) (10-b-90)

açılacaĥ (açılacak) (6-a-12)

veracaĥ (verecek) (10-b-94)

edacaĥ (edecek) (15-14)

biçacaĥ (biçecek) (10-b-94)

geturacaĥ (getirecek) (10-b-90)

geçuracaĥ (geçirecek) (10-b-90)

 gredacaĥsın ( greteceksin) (15-14)

Şart Kipi Çekimi:

desa (dese) (2-12)

n yisa (neyse) (7-b-3)

varisa (varsa) (7-b-3)

versa (verse) (1-70)

Zamir K kenli Kişi Ekleri:

çıĥem (çıkayım) (14-a-31)

g mliyaĥ (g mleyelim) (6-a-12)

g rduĥun (g rd ĥ n) (14-a-30)

inanmiřduĥ (inanmiştık) (16-64)

Yapım Ekleri:

+cı/+ci/+çı/+çi:

gapıcısı (kapıcısı) (15-164)

yalancı (yalancı) (16-64)

halkcidür (halkçıdır) (14-b-26)

hayvancılığ (hayvancılık) (15-14)

+gil:

babangil (29-a-12)

gızımğile (8-18)

dadagilin (10-b-94)

Celalgilin (7-b-3)

+ki:

aşşahki (10-b-94)

yoharki (10-b-94)

+leyin:

sabahleyin (7-b-3)

+lı/+li:

atli (6-a-12)

meyvali (14-b-26)

tavuhli (10-b-90)

+luğ:

çayirluğ (15-14)

posdaciluğ (10-b-90)

gerdanluğ (1-70)

geceluğ (15-164)

+man/+men:

egitman (29-a-12)

degirmanın (14-a-31)

+sız/+siz:

gomşısız (14-a-31)

nişansız (29-c-22)

+ya/+ye:

burye (buraya) (10-b-90)

surye (suriye) (1-70)

-acak/-ecek/-acağ:

veracağ (2-12)

geyacağ (10-b-94)

-an/-en:

olmiyan (10-b-94)

-duğca:

deduğca (10-b-90)

çevürduğca (15-14)

-ı/-i:

ayrı (7-b-3)

yapısı (7-b-3)

-ıcı/-ici:

ğırıcı (1-70)

saticinin (7-b-3)

alıcısı (7-b-3)

-ınca/-ince:

şeylarınca (29-c-22)

-ken:

gonuşurken (15-64)

otururken (10-b-90)

tutiken (7-b-3)

-mağ/-meğ:

ölmağ (14-a-31)

köçmağ (14-a-31)

geзмаğ (10-b-94)

biçmağ (10-b-94)

-tı/-ti:

sıhıntı (16-64)

+lan-/ +len-:

yapilen (2-12)

2.2.2.Düzlük _Yuvarlaklık Uyumu

Türkiye Türkçesinin önemli ses özelliklerinden biridir ve daha çok küçük ünlü uyumu olarak bilinir. Asıl biçim birimin, ünlüsünün çıkarılış biçimine ve bu sırada dudakların aldığı biçime göre, kendisine getirilen yapımlık ve çekimlik bağlı biçim birimlerin ünlülerini de kendisine benzetmesi olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 75) Batı Türkçesinde, düzlük- yuvarlaklık uyumu düzleşme yönünde gelişmektedir. Bu uyuma göre düz ünlülerden sonra yuvarlak ünlüler gelemmez. Yuvarlak ünlülerden sonra ise sadece düz- geniş ünlüler (a,e) ile dar- yuvarlak ünlüler (u,ü) gelebilir. (Ercilasun, 1992, s. 77)Posof yerli ağızı düzlük yuvarlaklık yönünden standart dilden farklılıklar gösterir. Uyum Posof yöresinde sağlam değildir.

2.2.2.1.Düzlük- Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması:

Türkiye Türkçesinin önemli ses özelliklerinden biridir ve daha çok küçük ünlü uyumu olarak bilinir. Biçim birimin, ünlüsünün çıkarılış biçimine ve bu sırada dudakların aldığı biçime göre, kendisine getirilen yapımlık ve çekimlik bağlı biçim birimlerin ünlülerini de kendisine benzetmesi olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 75)Posof yerli ağzında düzlük – yuvarlaklık uyumu yalnız yuvarlak ünlülü fiillerde bozulmaktadır. (Ercilasun, 1992, s. 77)

Şimdiki Zaman Ekinde:

buliyër (15-205)

oliyër (15-235)

vuriyër (29-a-15)

Geniş Zaman Ekinde:

-ır, -ir geniş zaman eki Posof yerli ağzında yuvarlaktır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 77)

gedarduḡ (14-a-30)

gelür (1-13)

yedürurlar (10-b-94)

alurduḡ (16-9)

oḡurduḡ (10-b-90)

Bilinen Geçmiş Zaman Üçüncü Şahıs Eklerinde:

Bu ek Posof yerli ağzında düz ve incedir. Uyumun dışında kalır. (Ercilasun, 1992, s. 79)

getürdi (12-14)

götürdi (14-b-26)

devrül-di (29-a-19)

Bilinen Geçmiş Zaman Birinci Çokluk Şahıs Ekinde:

Düz ünlülü fiillerde görülen uyumsuzluk Posof yerli ağzının en karakteristik özelliklerinden biridir.

geturduḡ (14-b-39)

getduḡ (10-b-90)

yanduh (14-a-30)

deduh (15-14)

evlenduḡ (31-6)

kaḡduḡ (14-a-30)

Bilinen Geçmiş Zaman Birinci Teklik Şahıs Ekinde:

gáldım (1-49)

aldım (7-a-43)

getdım (12-3)

Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekinde:

Bu ekteki uyumsuzluk üçüncü şahıslarda, yuvarlak ünlülü fiillerden sonra ortaya çıkar. (Ercilasun, 1992, s. 79)

diyermiş (27-d-7)

getürmiş (8-5)

baḡmış (11-b-7)

aḡlamiş (29-d-4)

Fiil Çekimlerinin Birinci Çokluk Şahıs Eklerinde:

Bu ekin de Posof yerli ağzında yuvarlak olduğu ve uyum dışında kaldığı görülür.

oturduḡ (2-16)

ilidirduḡ (ıltırdık) (5-2)

deduḡ (2-16)

yaparduḡ (5-1)

yeruḡ (28-a-79)

Yükleme Hali Ekinde:

Yuvarlak ünlülü isimlerden sonra ortaya çıktığı görülür. (Ercilasun, 1992, s. 80)

oni (3-49)

buni (8-21)

öküzi (10-b-40)

Üçüncü Teklik Şahıs İyelik Ekinde:

Yuvarlak ünlülü isimlerden sonra düz olarak gelir. (Ercilasun, 1992, s. 80)

çocuğı (12-17)

suyi (11-b-8)

Soru Ekinde:

Yuvarlak ünlülü isim ve fiillerden sonra -mi soru eki düz ve dar olarak gelir. (Ercilasun, 1992, s. 80)

işdar misin (15-167)

gelür misin (28-f-7)

işdar misin (15-167)

omar misin (11-a-19)

Üçüncü Şahıs Bildirme Ekinde:

Düz ünlülü isim, fiil ve eklerden sonra uyumun bozulduğu görülür. (Ercilasun A. B., 1992, s. 80)

nedür (14-b-55)

ne degüldür (29-c-21)

günidür (4-78)

Geçişlilik Eklerinde:

Düz ünlü fiillerden sonra uyum bozulmaktadır. Bu durum da Posof yerli ağzının önemli farklılıklarından biridir.

çevürdürecem (12-11)

getürdiler (12-7)

biçdürürüm (1-70)

- ı / -k:

Düz ünlü fiillerden sonra uyum bozulmuştur, daima yuvarlaktır.

görüduhlarımız (30-18)

açuğ (16-55)

gaşuğ (23-5)

-lık-lik İsimden İsim Yapma Ekinde:

esgerluğ (30-25)

süvâriluğ (30-25)

ağrabaluğ (5-17)

rehmetluğ (10-b-79)

bişelüğ (14-a-30)

đizmetđerluđ (14-b-4)

-lı, -li İsimden İsim Yapma Ekinde:

Bu ek düz ünlü isimlerden sonra yuvarlak, yuvarlak ünlü isimlerden sonra düz gelerek uyumu bozar. (Ercilasun, 1992, s. 81)

türli (14-b-64)

evlü (15-1)

Dudak Ünsüzleri Etkisiyle:

Yazı diliyle uygunluk göstermektedir.

gavuşdurursun (10-b-90)

Eski ve Asli Şekillerin Korunmasıyla:

Birçok alınma kelimelerle bazı Türkçe kelimelerde düz ünlü olan ilk hecelerden sonra yuvarlak ünlü heceler kendilerini muhafaza ederler. (Ercilasun, 1992, s. 81)

yalazuḡ (15-92)

nêçün (7-a-31)

degül (15-184)

Dar- Yuvarlak Ünlülerle Biten Kelimelerde:

Posof yerli ağzında bu kelimelerin son ünlüleri daima düzleşmektedir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 82)

doğri (15-53)

köpri (10-b-121)

gomşı (15-15)

2.3. Ünlü Değişmeleri

2.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

Ağız boşluğunun arka bölümünde ve dilin arka bölümünün damağa doğru yükseltilmesiyle çıkarılan art veya kalın ünlülerin, ağız boşluğunun ön bölümünde ve dilin ön bölümünün damağa doğru yükseltilmesiyle çıkarılan ön veya ince ünlü durumuna gelmesi olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 98) Posof ağzında sık rastlanan incelleme olayı şu şekillerde görülür:

a>e değişmesi:

müsedede (müsaade) (15-19)

ebele (a böyle) (15-29)

zehmet (zahmet) (15-228)

günehler (günahlar) (16-6)

meniden (maniden) (14-a-30)

esgerde (asgerde) (1-70)

ı>i değişmesi:

Ön, orta ve son seslerde görülen bu değişme başlıca iki sebebe dayanmaktadır. y, r, s, ş, ç, c, z ünsüzlerinin inceltici etkileri ı>i değişmesini meydana getirmektedir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 82-84)

işlḡ (ışık) (27-c-2)

başı (başı) (7-b-3)

yayılmış (yayılmış) (14-a-31)
saçılmaz (saçılmaz) (9-2)
gârşidan (karşidan) (3-1)
iraḥluġi (uzaklığı) (6-a-12)

Posof yerli ağzında son seslerdeki yaygın i'leşme temayülü şimdiki zaman ve birinci teklik şahıs emir eklerinde “y” ünsüzü etkisiyle meydana gelen ı>i değişmesinin çok yaygın kullanılışından dolayı diğer kelimeleri de tesiri altına almış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu temayül, sonu “ı” ile biten birçok kelime ve ekte ı>i değişmesini doğurmuştur. (Ercilasun A. B., 1992, s. 84)

gomşı (15-15)   gáldi (15-16)
gari (14-b-44)   yaşli (139)
ocağımı (11-b-6)   çocuğumi (10-b-90)

o > e :

geliyêr (7-b-3)
çıḥariyêr (7-b-3)

u > e değişmesi:

mehecir (muhacir) (31-1)
mehkeme (mahkeme) (27-c-62)

u > i:

goyiyeller (koyuyorlar) (2-12)
nuri (nuru) (10-b-90)
doğri (doğru) (1-70)

İnce Ünlülerin Kalınlaşması:

Herhangi bir sesin çıkış yerinin arka damak olarak değişmesi olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 98) Sık görülen bu durum genellikle ikinci hecede kendini göstermektedir.

e>a değişmesi:

işdadiler (istediler) (6-a-8)
vermedi (vermedi) (15-4)
degirman (değirmen) (30-4)
kisma (kimse) (16-64)
bilmam (bilmem) (14-a-31)
akraplar (akrepler) (14-b-92)

e>á değişmesi:

gáliyèr (geliyor) (21-2)
sáni (seni) (3-66)
gáldi (geldi) (14-a-30)
nálari (neleri) (10-b-94)
náyidi (neydi) (10-b-1)
gedámadi (gidemedi) (8-39)

i > u :

geceluğ (gecelik) (2-12)
cennetluğsun (cennetliksin) (2-12)

i > ı : yarım (29-c-22)

ü>u değişmesi:

süzülduğ (14-a-30)
yanduğ (10-b-90)
evlenduğ (14-b-36)
inanduğ (14-a-30)

2.3.2. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:

Ünlülerin çıkışında ağız boşluğunun çok açılması olayıdır. Bu olayda, ı, i, u, ü dar ünlüleri, çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan a, e, o,

ö ünlülerine dönüşür. (Karaağaç, 2010, s. 98) Türkiye Türkçesi'ne göre Azerbaycan Türkçesinde yuvarlaklaşma eğilimi daha fazladır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 82)

ı>u, ü değişmesi:

kaşuḥ (15-64)	gelür (1-13)
iḥdiyarluḥ (10-b-1)	esgerluḡı (27-b-17)
yapuşmiş (11-b-13)	gelduḥ (6-a-8)
camuşlari (10-b-90)	alursan (8-11)

i>ü değişmesi:

esgük (29-a-25)	çevürdürecem (12-11)
getürmiş (8-5)	köçürmiş (11-b-2)
çimdürah (10-b-94)	verürsán (1-70)
gelür (1-70)	degül (14-b-26)
bilürüm (6-a-12)	

i>e değişimi:

eydür (iydir) (30-8)
gedem (gideyim) (14-a-30)

e>ö değişimi:

dögül (değil) (1-64)

2.3.3. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:

Ünlülerin çıkışında dudakların düzleşmesi olayıdır. o, ö, u, ü yuvarlak ünlülerinin a, e, ı, i düz ünlülerine dönüşmesi olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 97)Dudak ünsüzlerinin düzleştirici etkisi Anadolu ağızlarında da görülür. (Caferğlu, 1989, s. 1-33) Posof ağzında da sık rastlanan düzleşme olayları aşağıdaki gibidir:

ü>ı,ı değişmesi:

küşgi (küşkü) (metin dışı)	ötürü (ötürü) (24-19)
öküzi (28-a-67)	misliman (müslüman) (1-73)

köpri (14-b-92)
yüngi (29-a-12)

südi (14-a-30)

u>i değişmesi:

soriyêr (15-81)
buni (7-b-3)
buni (8-21)
oturiyêr (1-70)
guri (7-b-3)

göriyêrim (7-b-3)
doğri (10-b-72)
çocuği (12-17)
doğri (1-70)

o>e, i değişmesi:

aliyêrim (alıyorum) (15-159)
çalıyêr (çalıyor) (6-a-12)
diyêr (diyor) (2-38)
gediyêr (gidiyor) (1-70)
gaęiyêr (kalkıyor) (8-2)

ö>e değişmesi:

bele (böyle) (5-3)

ele (8-35) (öyle)

2.3.4.Geniş Ünlülerin Daralması:

Bazı seslerin boğumlanması sırasında ses yolunda meydana gelen daralma, ı, i, u, ü dar ünlüleri ile s, z, ř, ç gibi sızıcı ünsüzler, ses yolunun daralması ile çıkarılan seslerdir. (Karaağaç, 2010, s. 71)

a>ı, i, í değişmesi:

hêkiya (hikaye) (10-b-94)

o > u değişmesi:

sufralara (sofralara) (1-70)

ö > ü değişmesi:

yügüdürdüĥ (öğütrdük) (14-b-26)

e > i değişimi:

bilmiyërim (bilmiyorum) (1-70)

2.3.5. Dar Ünlülerin Genişlemesi:

Ünlü genişlemesi; ünlü benzeşmesi, ünlü aykırılışması ve /h/, /v/, /ş/ gibi ünsüzlerin genişletici etkisinden kaynaklanmaktadır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 94) Posof yerli ağzında görülen genişleme şu şekildedir:

i>e, ê değişmesi:

hêç (hiç) (16-6)

vëran (viran) (14-b-53)

fëlen (filan) (28-a-83)

hëkiya (hikâye) (7-b-3)

fëlence (filanca) (16-64)

i>a değişmesi:

sahapluĥ (sahiplik) (metin dışı)

2.4. Ünlü Düşmesi

Bir dil biriminin ortadan kalkması olarak da değerlendirilebilecek düşme olayı, yalnızca ses düşmeleri için kullanılmaktadır. Ses düşmeleri, seslerin kendi özellikleri kadar kendi ortamlarında yer alan komşu seslerle de ilgilidir. Ayrıca, dillerde genellikle düzensiz bir olay olarak ortaya çıkan ses düşmeleri, vurgu ile ilgili görülür. (Karaağaç, 2010, s. 71) Yöre ağzında çeşitli sebeplerden kaynaklı ünlü düşmeleri görülmektedir. Posof yerli ağzında görülen başlıca ünlü düşmeleri şu şekildedir:

2.4.1.Orta Hecenin Vurgusuzluğu Nedeniyle Meydana Gelen Ünlü Düşmesi:

eydür (iyidir) (14-a-30)

nerde (1-8)

mehle (mahalle) (16-6)

eylük (iyilik) (14-b-26)

oyra (oraya) (12-4)

2.4.2.Ünlü İle Biten Bir Kelimenin Ünlü İle Başlayan Bir Kelimeyle Yan Yana Gelmesi Sırasında Ünlü Düşmesi:

ey oliyer (iyi oluyor) (10-b-1)

he bele işdá (aha böyle işte) (2-12)

2.4.3. Bir Ünlü ile Biten ve Yükleme Hali Eki Almış Kelimelerin Koruyucu “Y” Sesinden Sonraki Ünlüsünün Düşmesi:

kıylarda (kuyuda) (14-a-30)

náy (neyi) (8-7)

2.4.4. Aynı Cinsten İki Ünlü Barındıran Alınma Kelimelerde Ünlü Düşmesi:

müsedede (müsaade) (15-20)

meene (muayeene) (metin dışı)

iyede (iade) (metin dışı)

2.5.Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi; kelime başında, Türkçede kelime başında bulunmayan ünsüzlerden önce türeyen ünlülerden oluşmaktadır. Bu tür ünlü türemesi, Anadolu ağızlarında genellikle /ı/ ve /i/ türemesi şeklinde olup /u/ türemesi nadir görülürken Azerbaycan Türkçesi ağızlarında /ı/, /i/ ve /u/ türemesi şeklinde görülür. (Doğan, 2010, s. 56) Birtakım fonetik sebeplere bağlı olarak ön, iç ve son seste ünlü türemesi meydana gelmektedir. Yörede görülen ünlü türemeleri şu şekilde gerçekleşmiştir:

2.5.1.Ön Türeme:

r ve ş ile başlayan birkaç kelimedede türeme olduğu görülür.

- aşindi (şimdi) (8-6)
- urus (rus) (27-a-1)
- abele (aha böyle) (14-b-73)
- yügüdürduh (öğütürdük) (29-a-12)

2.5.2. İç Türeme:

İç sesteki iki ünsüzün arasına a, u, ü, i, ı ünlülerinin girdiği görülür.

- yalağuz (yalnız) (10-b-72)
- löküs (lüks) (14-b-26)
- apartuman (apartman) (32-c-76)
- mesiref (masraf) (metin dışı)

2.5.3. Son Türeme:

Son seste ünlü türemesi, kelimenin sonunda bir ünü belirmesi şeklinde ortaya çıkan ses olayıdır. (Özkan, 2013, s. 177) Bazı durumlarda kapalı bir hece sonun da türeme meydana geldiği görülür.

- o gecesi (o gece) (10-b-70)
- o günü (o gün) (6-a-11)

2.6.Ünsüzler

Posof yerli ağzında, yazı dilinden farklı, sistemli ve yoğun olarak kullanılan beş ünsüz vardır. Bunlar ħ, ħ, ħ, ñ, ünsüzleridir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 99)

2.6.1. ñ Ünsüzü:

ñ ünsüzünün ön ve arka boğumları olmak üzere iki türü vardır. (Korkmaz, 1995, s. 56) Ön boğumlamaalı ñ ünsüzü ince ünlüler yanında bulunan bir ön dama ünsüzüdür. Diğerisi ise kalın ünlüler yanında bulunan bir art damak ünsüzüdür. (Ercilasun A. B., 1992, s. 99) Posof yerli ağzında ñ'nin çok kullanılmadığı ve n'ye dönüştüğü görülür.

kimiñ (2-41)
elbiseñ (15-41)

2.6.2. ħ Ünsüzü:

ħ; hırıltılı, sızıcı ve sedasız bir arka damak ünsüzüdür. Posof yerli ağzında k>ħ değişmesi bazen h>ħ değişmesi olarak yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür. (Ercilasun, 1992, s. 100) k >ħ değişmesi daha çok yörede hece sonunda görülür.

gelduħ (6-a-8)	ortaluħ (8-12)
ilidirduħ (14-a-30)	evlenduħ (12-16)
çayırluħ (10-b-90)	zanduħ (11-a-11)
getduħ (7-b-11)	danaluħ (10-b-90)
yanduħ (11-a-12)	yasduħ (15-14)
inanduħ (11-a-13)	çimdürduħ (11-b-10)

h Ünsüzü:

Hırıltılı, sızıcı ve sedasız bir ön damak ünsüzüdür. Bir nevi ħ'nin incesi olan bu ünsüzün, diğer ön damak ünsüzlerinden farkı, yapısında hafif bir "y" sesini de bulundurmasıdır. (Ercilasun, 1992, s. 100)

böyüh (14-a-13)

2.6.3. ħ Ünsüzü:

Sızıcı, sedalı, gırtlak ünsüzüdür. Arapçadaki kadar nefesli değildir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 100)

evcaħ (metin dışı)
meħemmed (14-a-31)
möhkem (32-c-38)

2.7. Diğer Farklı Ünsüzler:

2.7.1. é Ünsüzü:

Ön damak, patlayıcı ve tonlu olan “c” ünsüzü Posof yerli ağzında c-ç arası bir ünsüzdür.

éadı (mısır ekmeği) (32-c-49)

éucul (civciv) (10-b-90)

éel (sulu çayır) (metin dışı)

éisa (çise) (27-d-24)

éil (yeşermek) (32-c-60)

2.7.2. d Ünsüzü:

Diş – diş eti, patlayıcı ve tonsuz olan bu ünsüz birkaç kelimedede kendini gösterir. d-t arası bir çıkış söz konusudur.

banda (yaban armudu) (16-64)

baği (ördek) (7-b-3)

đikan (diken) (3-35)

2.7.3. ğ Ünsüzü:

Posof yerli ağzında k > ğ değişmesi sonucunda kullanıldığı görölmektedir.

ğahiyér (kalkıyor) (26-c-2)

ğaya (kaya) (10-b-1)

ğartopi (kartopi/ patates) (10-b-94)

ğazma (kazma) (10-b-94)

sargaynan (10-b-94)

ğapiye (28-c-6)

2.7.4. k Ünsüzü:

Patlayıcı, tonsuz, arka damak ünsüzü olan “k” ünsüzü Posof yerli ağzında yaygın kullanım alanına sahiptir. “k – g” , “k - k̄”, “k -h̄” değişikliklerine uğradığı görölür.

kölge (gölge) (3-51)

gelduğ (geldik) (6-a-8)

bađiyér (bakıyor) (14-b-21)

zanduğ (sandık) (11-a-11)

inanduğ (inandık) (11-a-13)

k̄ara (kara) (1-10)

geçi (keçi) (3-42)

gemük (kemik) (4-16)

gendi (kendi) (11-b-10)

2.8. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları

2.8.1.Ünsüz (Ötümlülük - Ötümsüzlük) Uyumu

Ötümlü ünsüzler ile ötümsüz ünsüzler, dillerde gürültünün olması veya olmaması bakımından ayrılır ve çiftleriyle anılır: b-p, d-t, v-f, g-k, ğ-k, j-ş, c-ç, z-s vb. Ötümlüleşme, ötümsüz ünsüzlerin ses yolunu genişleterek çıkarılan eşleri olan ötümlü ünsüzlere dönüşmeleri olayıdır. (Karaağaç, 2010, s. 90) Ardahan Posof ağzında ünsüz uyumu kelime tabanlarında korunuyor olsa da ek düzeyinde büyük oranda bozulmuştur.

Ünsüz uyumu dışına çıkan eklere aşağıdaki örnekler verilebilir:

Bulunma hâli eki:

- erişde (7-b-3)
- enişde (14-a-30)
- bölükde (3-37)
- işde (2-12)

Çıkma hâli eki:

- Mahmutdan (10-b-90)
- ķaymaħdan (15-14)
- başdan (14-a-30)
- uzaħdan (14-a-30)

Görülen geçmiş zaman eki:

batdi (14-a-30)	görükdı (3-37)
üsdı (14-a-30)	dutdı (8-12)

+cı/+çi yapım eki:

- işci (15-164)

2.8.2. Ünsüz Değişmeleri

2.8.2.1.Sedalılaşma:

Sedalılaşma; sedasız ünsüzlerin kendi karşılıkları olan sedalılar haline gelmesidir.
(Ercilasun A. B., 1992, s. 106)

2.8.2.2. k > ğ değişmesi:

Posof yerli ağzında en yaygın olan değişmelerden biridir.

ĝapiye (kapıya) (28-c-6)	aĝısĝa (ahıska) (28-c-1)
ĝaĝiyer (kalkıyor) (26-c-2)	oturduĝ (oturduk) (2-43)
artuĝ (artık) (6-b-2)	ĝazma (kazma) (10-b-94)
ĝaya (kaya) (10-b-1)	ĝartopi (kartopi/ patates) (9-1)

2.8.2.3.b > p değişmesi: paĝlava (baklava) (10-b-94)

2.8.2.4.k > g değişmesi:

Daha çok kelime ortasında görülür.

esĝiden (eskiden) (5-1)	esger (asker) (15-104)
geçi (keçi) (3-42)	gemük (kemik) (4-16)
ĝendi (kendi) (11-b-10)	etmeg (ekmek) (6-b-15)
tüfeg (tüfek) (Hata! Yer işareti tanımlanmamış.) bölüĝ (bölük) (7-b-1)	
ineĝ (inek) (28-b-11)	

2.8.2.5.ç > c değişmesi:

éađi (mısır ekmeği) (32-c-49)
éuúul (civciv) (10-b-90)
éil (yeşermek, tomurcuklanmak) (6-a-12)
acluĝ (açlık) (10-b-90)

2.8.2.6. t > d değişmesi:

- daş (taş) (3-22)
- dabança (tabanca) (28-a-35)
- böyütduğ (büyüttük) (10-b-90)
- degüşdiler (değiştiler) (14-b-19)
- getdi (gitti) (14-a-30)
- dutuldum (tutuldum) (10-b-90)

2.8.2.7.s > z değişmesi:

- zanduğ (sandık) (11-a-11)
- herkeş (herkes) (8-9)
- zopa (sopa) (14-b-92)
- zafra (safra) (1-70)

p > b değişmesi:

- bişürdi (pişirdi) (6-b-12)
- bahali (pahalı) (16-6)

2.8.3. Süreklileşme:

Süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzler haline gelmesi hadisesine süreklileşme denir. Süreklileşme kendi arasında sızıcı ve akıcı olmak üzere ikiye ayrılır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 111)

2.8.4. Sızıcılaşma:

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı bir nitelik kazanmasına sızıcılaşma denir. (Özkan, 2013, s. 211) Sızıcı ünsüzler, teşekkülleri sırasında hava için daha dar bir geçit bıraktıklarından süreksiz ünsüzlere daha yakındırlar. (Ercilasun A. B., 1992, s. 111)

2.8.4.1. k > h değişmesi:

aręa (arka) (10-b-26)

aydınluh (aydınlık) (27-b-37)

açıl (akıl) (14-b-2)

iğdiyarluğ (ihtiyarlık) (10-b-1)

2.8.4.2. k > ğ > ğ değişmesi:

fağır (fakir) (14-a-4)

ęaraęura (karabasan) (metin dışı)

sadığana (sadıkane) (metin dışı)

2.8.4.3.  > Ő değişmesi:

geşdi getdi (29-a-3) (geçti gitti)

2.8.5. Akıcılaşma:

Çok sık rastlanmamakla birlikte birkaç kelimedede akıcılaşma görülür.

2.8.5.1. r > l değişmesi:

ireli (ileri) (15-200)

melhem (merhem) (22-3)

gleőiyr (güreőiyor) (15-68)

2.8.5.2. l > n değişmesi:

anaynan (anneyle) (11-b-4)

zurnaynan (zurna ile) (31-10)

dadaynan (amca ile) (10-b-94)

2.8.5.3. m > n değişmesi:

a őındi (aha şimdi)

2.8.6. Süreksizlik:

Sürekli ünsüzlerin süreksiz ünsüzler haline gelmesine süreklileşme denir. (Ercilasun, 1992, s. 117)

2.8.6.1. -g:

beginen (beyle) (16-37)
dügün (düğün) (5-16)
inegi (ineği) (32-c-68)
öğretmem (öğretmem) (14-a-31)

2.8.6.2. ñ > n değişmesi:

ağnamadın (anlamadın) (28-a-25)
yalağuz (yalnız) (15-92)
yalazuğ (yalnız) (metin dışı)

2.8.6.3. v – ğ, y değişmesi:

Posof yerli ağzında köy kelimesinde y > v değişmesi, öğle kelimesinde de ğ > v değişmesi görölmektedir.

köve (köye) (6-a-10)
evle (öğle) (2-24)

2.8.6.4. s > ő değişmesi:

herkeş (herkes) (15-230)
iődádım (istedim) (15-63)

2.8.7. Ünsüz Benzeőtirmesi

2.8.7.1. -nl- > -nn- benzeőtirmesi:

“n” ile biten isim ve fiil kök veya gövdelerinden sonra “l” ile başlayan ekler (-lar/-ler, -la/le, -lı/-li, -lık/-lik, -la/-le vb.) geldiği zaman eklerin başındaki “l” ünsüzü hemen daima n’ye dönüşür. (Ercilasun A. B., 1992, s. 126)

onnarın (onların) (27-d-8)   annatmağ (anlatmak) (14-b-2)
getsinner (gitsiner) (16-64)   insannar (insanlar) (14- 30)

2.8.7.2. -ñl- , -ğn- , -yn- benzeştirmesi:

añnlamıy r (anlamıyor) (14-a-31)

di nledi (dinledi) (14-a-30)

ağnağıy r (anlatıyor) (27-c-23)

-rl- > -ll- benzeştirmesi:

talla (tarla) (28-a-73)

2.8.8. Aykırılaşma

Benzeştirmenin tam zıddı olan bir ses hadisedir. Boğumlanma noktaları birbirinin aynı veya birbirine yakın bulunan iki  ns zden biri bazen boğumlanma noktasını değiştirerek diğerine g re farklılaşır. Bu duruma aykırılaşma denir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 130)

befat (vefat) (29-a-5)

esger (asker) (15-104)

terkal (tekrar) (1-70)

zerel (zarar) (2-12)

zafra (istifra) (1-70)

2.8.9.  ns z  kizleşmesi

Posof yerli ağzında  ok sık rastlanmamakla birlikte birkaç  rnekte  ns z ikizleşmesi olayı g r lmektedir.

aşşağı (aşağı) (10-b-72)

eşşegi (eşeği) (7-b-3)

yeddi (yedi) (7-b-3)

2.8.10.  kiz  ns zlerin Tekleşmesi

t ken (d kkan) (27-b-24)

teser f (tasarruf) (metin dışı)

2.8.11. Ünsüz Düşmesi

Posof ağzında çok sık görülen ünsüz düşmesi kelime ortasında ve kelimesonlarında düşme şeklinde görülmektedir.

gaḥsaza (kalksanıza) (11-b-13)	bele (böyle) (5-3)
eletirik (elektrik) (2-12)	hama (hemen) (8-23)
gaḥ (hemen kalk) (14-b-82)	zeti (zaten) (12-12)
piriç (pirinç) (11-b-4)	çit (çift) (28-a-67)
günüz (gündüz) (23-16)	gaḥdi (kalktı) (27-d-25)
işlamamişin (işlememişin) (15-142)	taariluḥ (tanrılık) (1-70)
mehleli (mahalleli) (16-6)	

2.8.12. Ünsüz Türemesi

Posof ağzında görülen ünsüz türemesi; kelime başında, kelime ortasında ve kelime sonunda görülmektedir.

Kelime başında /h/, kelime ortasında /c/, /n/, /v/, /y/, kelime sonlarında ise /ğ/, /y/ ünsüzlerinin türediği görülür.

necoldi (ne oldu) (14-b-65)	náy (ne) (14-b-54)
yüñg (yün) (32-c-77)	suvál (sual) (7-b-2)
ayle (aile) (27-c-39)	anney (anne) (15-4)
yengey (yenge) (27-d-33)	babay (baba) (29-a-31)
haḥıllı (akıllı) (15-123)	helbet (elbet) (27-c-30)
fursant (firsat) (8-12)	

2.8.13. Yer Değiştirme

Yörede tespit ettiğimiz yer değiştirmeye uğramış sözcükler şu şekildedir:

kisme (kimse) (15-123)	esgüg (eksik) (29-a-25)
keçbe (kepçe) (14-a-13)	yavraldi (yalvardı) (28-c-55)
esgük (eksik) (29-a-25)	gösgı (göğsü) (metin dışı)
kevşe (keşfe) (15-64)	eşgi (ekşi) (15-64)

yüsgek (yüksek) (8-11)

2.8.14. Dudaksılaşma

Posof yerli ağzında dudaksılaşma olayı kelime başında ve kelime ortasında görülür. Kelime başında $f > p$ şeklinde, kelime ortasında $n > m$, $ğ > v$ şeklinde görülür.

Kelime başında ;

f > p: fuğar (pınar) (10-b-94)

Kelime ortasında;

n > m:

İsdambul (10-b-90)

ambara (10-b-94)

ğ > v: evle (2-24)

2.9. Hece Kaynaşması

Hece kaynaşması; “y, ğ, n, h, g, k, v, f” gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin yanlarındaki ünlülerle birlikte düşerek kelime içindeki hece sayısını azaltması olayıdır. (Ercilasun A. B., 1992, s. 142)

yatacam (yatacağım) (14-b-43)

gağacağ (kalkacak) (6-a-11)

sabağınan (sabahleyin) (27-c-5)

kılıcinan (kılıçla) (16-64)

raatlandi (dinlendi) (8-12)

2.10. Hece Düşmesi

Art arda gelen ve birbirine benzeyen sesler grubundan birinin düşmesiyle meydana gelen hece eksilmesidir. (Ercilasun A. B., 1992, s. 144)

hüsen (Hüseyin) (15-225)

emi (emmi) (27-d-7)

ece (acaba) (14-a-3) aşşahki mehle (aŝađiki mahalle) (10-b-94)
merebe (merhaba) (2-12) dögle (dögümle/ilikle) (metin dışı)
kitliyér (kilitliyor) (metin dışı) pantur (pantolon) ([8-12](#))

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Posof yerli halkı aslen Ahıska göçmenidir. Bu bağlamda Posof ağızında Ardahan ili ve diğer ilçelerden farklı olarak belirgin fonetik ve morfolojik farklar olduğu görülmüştür. Tespit edilen fonetik ve morfolojik farklar şu şekildedir:

1. Yazı dilinde var olan sesli harflerin dışında Posof yerli ağızında á, è, í, ù ünlüleri de kullanılmaktadır.
2. Şimdiki zaman eki olan – yor’un yörede istisnasız -yer şeklinde kullanılması en belirgin karakteristik özelliklerden biridir.
3. Kalınlık – incelik uyumunun Posof yerli ağızında şimdiki zaman eki -yor, geniş zaman eki -ar/ -er, gelecek zaman eki -AcAk, bilinen geçmiş zaman eki -DI, öğrenilen geçmiş zaman eki -mİş, gelecek zaman eklerinde -AcAk; şart eki -sA, birinci teklik şahıs, birinci çokluk şahıs emir, fiil çekimlerinin birinci çokluk şahıs eklerinde, hâl eklerinde, iyelik eklerinde, soru ve çokluk eklerinde, olumsuzluk ekinde, fiil yapım eklerinde çoğunlukla bozulduğu görülür.
4. Düzlük – yuvarlaklık uyumu Posof yerli ağızında sağlam değildir ve birçok ekte bozulduğu tespit edilmiştir.
5. Standart Türkçede kullanılan ünsüz harflerin dışında yörede “ñ, ħ, ħ, h” harfleri de kullanılmaktadır.
6. k - ħ değişimi yörede çok sık rastlanan bir durumdur.
7. İkinci ve üçüncü hecedeki ünlülerin i’leşme hadisesi de bir diğer karakteristik özelliktir.
8. n” ile biten isim ve fiil kök veya gövdelerinden sonra “l” ile başlayan ekler geldiği zaman eklerin başındaki “l” ünsüzü hemen daima n’ye dönüşmüştür.
9. İsimden isim yapım eki olan -llk eki yörede istisnasız -luĥ şeklinde kullanılır.

10. Yükleme hali olan +(y)ı, +(y)u ekinin +i şeklinde tek kullanımı söz konusudur.
11. Yönelme hâl eki +a, +e'nin Posof yerli ağzında ince ünlülü isimlere eklerin kalın; kalın ünlülü eklere ise ince geldiği görülür. Bu durum da Posof ağzının en karakteristik özelliğidir.
12. Vasıta eki olarak Posof yerli ağzında +nan eki kullanılır.
13. Standart Türkçede kullanılan işaret zamirlerinin yanında yörede abu, aho, deyho, haşdo, daho zamirleri de kullanılır.
14. Gereklilik kipi +meli, +malı yerine fiil + lazım şeklinde kullanılır.
15. Çokluk eki +lar'ın yanı sıra benzeşme sonucu +nAr şeklinde de kullanımına rastlanır.
16. Soru eki yöre ağzında sadece +mi şeklinde kullanılır. Büyük ünlü uyumuna aykırılık gösterir.
17. Birinci şahıs çokluk eki yörede sadece +duş şeklindedir.
18. Zarffiil ekleri +madan , +meden dışında +maziye, +meziye ekinin de kullanıldığı görülür:Bilmaziya (12-4)

METİNLER

1

Adı Soyadı: Ayşe Demirel

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: Mâni

Zedesümdeli. Zedesümdeli senehagilden.

Meniye horşum gáldi

Ağlatma yaşım gáldi

5 Çıhem gapiye baħem

Belki gardaşım gáldi

Meni dedim yüz altmış

kaşlarım ğalem dartmış

İnsan oğli toğrağdan

10 Sizi nerden yaratmış

ķara ķara ķazannar

ķara yazi yazanlar

Cennet yüzi görmesin

Aramızı bozanlar

15 Su gelúr merdin merdin

Su degúl benim derdim

Sular mürekef olsa off

Yazılmaz benim derdim

Aħma fuğar aħma

20 Aħma lülen ben olem

Sándan su doldurana
Valla gurban ben olem

Ahma taş tókme yaş
Ana ben yaraliyim

25 Eller al geyinmiş Binali
Vallah ben gáraliyim

Su gelúr harhuduni
Yaprağ vúrür yüzüni
Egil dağlar egil of

30 Görem gardaş yüzüni

Getme gedánin olem
Yolda gurbanın olem
Nerde gona gonarisan of
Ağzında dilin olem

35 Gezerim ögüm dardur
Bu ná meyvali bağdur
Ben çalışaydım ná volur
Yavrılarım yavrılar
Siz da yíyáydız off

40 Necaki canum sağdur

Gezerim evinizden oo
Gurtulem dilinizden
Yeşil baş ördeg olsam of
Su içmam gölünüzden

45 Su gelúr harhuduni
Yaprağ vúrür güzüni
Egil dağlar egil of
Görem yavri yüzüni

Göger bosdanım göger
50 Su gelür bendin döger
Küçükden yetim galdım of
Har gelán beni döger

Bosdani ellediler off
Suyuni gönderdiler
55 Bu ná gavur köyidi
Ölmezden gömlediler

Meni dedim osandım
Bir su verin sosandım
Yavri gadrizi bilmadım
60 El oğlıdan osandım.

Guti doli yumurta
Ana bizi unutma
Unudursan tez unut
Göz yaşını gurutma

65 Su gelur berdın merdın
Su döğül benim derdım
Sular mürekef olsa
Yazılmaz benim derdım

Garşıda kilisalar
70 Kilidini gırsalar
Ya beni öldür Allah
Ya yavrımı versalar

Bu dere dinarını
Kürüsalar garını
75 Orda misliman yoğ mi
Yollasalar yavrımı

Bu dere başdan başa

Ağladım daşdan daşa

Bu sevda mintanını

80 Yirtmadız başdan başa

Voy anacan. Getdi yavrılarım. Daha yeter. Ey dedim. Bağ oldi beş on teneye çığdı.

Vay felek gözün kor olsun felek.

Adı Soyadı: Ezine Güngör

Yaşı: 80

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Gürarmut (Golisgal)

Derleme Konusu: Mâni

Meniye hoşum gáldi

Ağlatma yaşım gáldi

Çiğhem bağhem gapiya

Belki gardaşım gáldi

5 Garşidan atli geçar

Ati atladur geçar

Elleri sevindürür

Beni ağladur geçar

Ne diyem gız şindi

10 Pınar başi pudura

Yarım gelsin otura

Bir o desa bir de ben

Bu sevdadan gurtula

Şindi hağlıma elmiyer çoğ bilürüm de

15 Sen aydın dayıyi bilür misin

Oninen oturduğ o denli deduğ ki

Bilür cecüne mecüne gálíyer e

Sen kırs'da misin?

Goyun guzusuna

20 Gan damlar bazısına

Ne diyem ne eşidem

Arnımın yazısına

Off yaralı Mahmutdan varidi

Evle ile ikindinin çağında
25 Bir gül bitmiş arabistan dağında
O yar yaraladi yaram var benim
O yar yaraladi yaram var benim

Mahmudun türküsüdür. Çok bilürdüm de unutmuşim goca gari. Bende olan türki kimde varidi.

30 Gözlerim ağırıyor. Bağ biliyer bu da dedima. Gız daha bilmam vallah da billah.
Hayden eva
gedağ. Eva mi gedağ

Yaylanın yamacına
Yayılmış gara keçi
35 Yaylanın yamacına
Yayılmış gara keçi
Ooff
Yaylada ne dayni türküler diyer
Koçari diyerdim oyniyerduğ

40 Oy nennim koçari
Koçari kimin yari
Koçari benim yarım

İrallarda bir oğlan gene galdi, toplandı Etem dadagilin gapide oturduğ o gağan türki deduğ

45 Etem dadaynan ki sen yoğidin a şindi ahlıma galmiyeller işda ola gız bir bağırala ki
Cabbar ağabek nişanciler getdi

Kerem dede der gezerlar
Şindi tabudun düzerlar
Giren gabrini gazurlar

50 Ağlaşurlar dertli dertli
Ağlaşurlar dertli dertli

Kerem dede gáldi derler
Gáldi burda gáldi derler
Haşlaşurlar dertli dertli

55 Bir Keremü bilürdüm bir Keremi oşımışim
Dedim işdá yeter

Adı Soyadı: Gülizar Yılmaz

Yaşı: 45

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Posof / Merkez

Derleme Konusu: Mâni

Ġarşidan gelenlere

Ġaz goydum fenerlere

Annem beni verecek

Asgerden gelenlere

5 Biz biz idik biz iduġ

Otuz iki gız iduġ

Gece oldu düzülduġ

Gündüz oldu süzülduġ

Enterimin pilesi

10 Başımin yan belesi

Beni isdiyen oġlan

Fakülte telebesi

Armut dalda dar yerde

Bülbül öter her yerde

15 Felek bizi ayirdi

Her birimiz bir yerde

Pencereden gün düşdi

Düşdi de barım düşdi

Cenezemi galdırman

20 Gardeşim yola düşdi

Geddim geddim yoruldum

Bir daş buldum oturdum

Pezevengin oğluna
Bir bağışda vuruldum

25 Güle bağ tikene bağ
Ömrümü sökene bağ
Azal yar benim idi
Ömrümü sökene bağ

Bir at bindim başı yoğ
30 Bir çay geddım daşı yoğ
Orda bir garıp ölmış
Yanında gardeşi yoğ

Gene var da hele ağlıma gelsin.

Bağa girdim üzüme
35 điken batdı dizime
Egildim dikenı çardım
Yar görükdı gözüme

Minaraya yaslandım
Çısa vurdı ıslandım
40 Allah canımı alsın
O yarın gucağında

Garıya geçi geldi
El atdım saçı geldi
Gel gardeş halallaşağ
45 Ayrılık köçi geldi

Bu dağı dolu vura
Çevire geri vura
Kim yarımı severse
Onı yıldırım vura

50 Bu dağın ardı meşe
Gün galğa kölge düşe
Beni yardan edenin
Evine şivan düşe

Millet de diyer ki ne diyer. Çoğ biliyêrim de ağlıma gelduğça..

55 Çitimin başı gülgaz
Burada kisma gülmaz
Kor olsun gaynanayi
Gelin gadrini bilmaz

60 Çiçekler sıra sıra
Yarım gitti Mısır'a
Goyun olsam otlasam
Yarımın ardi sıra

Domatisi soyarım
Asgerdir benim yarım

65 Sen taskiren burda al
Ben sâni de beklerim

Çorabın altı sari
Gars'a yolladım yarı
Gars Mevleni sevmese

70 Gönder gelsin o yarı

Çorabın ağına bağ
Desdeler çağına bağ
Eger baban sevmese
Çek gavurun dağına bağ

75 Gara gara gazanlar
Gara yazi yazallar

Cennet yüzi görmedim
Aramızı bozallar

Adı Soyadı: Hafıye Güngör

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Gürarmut (Golisgal)

Derleme Konusu: Mâni

Meni meniden egler

Meniden gelen begler

Meni yarı götürdi

O da bir gönül egler

5 Pınar başında durma

Pınari bulandırma

Senin sevdüğün burda yoğ

Gözlerin dolandırma

Meniye hoşum gáldi

10 Ağlatma yaşım gáldi

Çıhem gapiye bañem

Çıfdar gardaşım gáldi

Gaya dibi beklerim

Vay benim emeklerim

15 Eller yar yar deduñca

Sızliyer gemüklerüm

Garşide herg ederler

Herge bir gün gederler

Sizin edet bu midur

20 Sevende terg ederler

Gara goyun etlidur
Kavurmasi datlidur
Kim bir kötüyinen yatarsa
Sabağačan dertlidür

25 Armut dalda dar yerde
Bülbül ötmez her yerde
Felek bizi ayırdı
Her birimiz bir yerde

Furun eddim terledim
30 Çıhdım seyran eyledim
Dediler yar geliyor
Goçu gurban eyledim

Bu dağlar eze dağlar
Çiçeği teze dağlar
35 Tutaydım yar elinden
Gezeydim seni dağlar

Çay daşı çeğil daşı
Hani bunun gardaşı
Adımı söylersem tanurlar
40 Müfedtişin gardaşı

Al goyun gara goyun
Alın çadıra goyun
Ben yarimi yitürdüm
Adımı deli goyun

45 Gül atdım gül bitürdüm
Harmana gül getürdüm
Bahar yazın içinde
Ben yarımı yitürdüm

- Portakal dilim dilim
50 Gel otur benim gülüm
Ná dedim da darıldın
Lal olsun benim dilim
- Portakal oyulur mi
Tabağa goyulur mi
55 Yar dedüğün gaymağdur
Kağmağdan doyulur mi
- Meniden mesdim oğlan
Küçükden desdim oğlan
Duydum ki evlenmişsin
60 Ben sándan küsdüm oğlan
- Bir at bindim başı yoğ
Bir çay geçdim daşı yoğ
Orda bir garib ölmüş
Yanında gardaşı yoğ
- 65 Sabağ açıla yarım
Atın gamçıla yarım
Bir barmağ mektub gönder
Göynüm açıla yarım
- Narincım yasduğ yüzi
70 Yarım terg etti bizi
Ecel oğhi oğlasın
Yarinen yatan gızı
- Al goyun meler gelür
Dağlari deler gelür
75 Beni kimi sevgülli yari olsa
Dağlari deler gelür

Bögün bazar günidür

Derdim azar günidür

Çarşı pazar süpürün

80 Yarımın gezer günidür

Adı Soyadı: Herdem Erengül

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Süngülü

Derleme Konusu: Yemekler

Şindi baħ esgiden yemeklerimiz náydi? Yüz yaparduħ gaymağı bele gözalceme az ilidirduħ gaymağınan yođururduħ ćadiy. Gözel bitenece pilekiye odun vururduħ, pileki gızardi getirurduħ bele yođururduħ , küçük küçük ćadiler yaparduħ şöyle şöyle goyarduħ. Gözelce bişerdi. O ele. Sõra gene bir de ćadi vururduħ o baħşa. O 5 ćadiye yađ gatzmazuħ. Yağsız olur. Oni de südinen yoğurdinen doğrar yiyarduħ. Esgiden o iş. Ağnadın? Ele. Erişde makarnasi yaparuħ. Hingál yaparuħ, manti yaparuħ. Ee şey yaparuħ garni cıruħ diyeller ona, oni yaparuħ gızım. Garni cıruħ diyaruħ ā . Mantiy dá bele üç gulaħ yapar küçük küçük yaparuħ. Mantiy küçük küçük yaparuħ. Mantiy ufaħca yaparuħ. Ona gözalceme sarmusağını, yoğurduni, 10 yağını yaħar, üsdüne töker yiyeruħ. Baħ düğünlerde ná yapılır? Pilav yapulur. Tavuħli fasulye yapallar ilkin. Ya etli fasulye estafurulla. Etli fasulye yaparuħ. Sõra şey goyaruħ pilav yaparuħ. Pilav üsdi yaparuħ etli düğünlerde. Aan ondan sõra da sözün gelişi aan gelin görmeye de gedácauħ. Oni de diyem. Gelini gáldi gördiler. Datliynen gelür görürler. Biz de gözalceme gene yaparuħ kurabiyesini, pasdasini çarar, 15 gösderüruħ gelenlere. Oyannan da düğün sahaplarının paħlava getürmeleri lazım idi şey, şey sahabi yani enişde olan. Çorba da. Fasulye çorbasi yapulur et gatulur ona da fasuliyamıza. Düđünlerde veruruħ. Pilavini bolca sözün gelişi pilav üsdi yaparuħ gözalceme veruruħ gızım. Arabaluħ olur, taħisini taħallar. Gözel rebitelicene çerezini oynadur gına gecesini söyliyem. Gına gecesine gözalceme getürür gına gecesini 20 yapallar, gına dağudullar, çerezini dağudullar. Gözelcene tutar şey edürler oynallar, parasi, taħisi taħulur, oynallar, güleller, söyleler, on birde de düğün paydos olur.

Adı Soyadı: Leyla Köse

Yaşı: 83

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Gönülaçan (Şuvasgal)

Derleme Konusu: a) Evlenme hatırası   b) Yemekler

-a-

Nasıl evlendim de işdá iki sene gezdi gaynatam beni almaya sevep. Orda gaynanamın bacisi de Ğumedeydi gelini yola götürmediler. Haan anam da dedi ki o oni gelini yola götürmedi bu da bunun bacisidir benim ğızımı de yola götürmezler. Bi sene gezdürdiler bir sene sorra oldi bu iş oğul. Heh. Kimi? Bizde başluğ parasi marasi yoğdur. Oğlan ná tağarsa. gerdanluğ olur, ya majar tağardi o teref. Adam Duğur'da ben Şuvashal'da. Kimi görüyörüm ki işdiyem ay oğul. Başğa gene ne söyliyem? Hem de nasıl düğün de oldi. Ramazanın on beşinde gáldım, gelin oldum. Ramazanidi. Gelduğ. Guzi falan da şeyler yenge ketesi işdediler, orda ketey yediler, oroçlarını gırdiler zarhoşlar. Oroç dutmayanlar kete işdadiler bacimden aldiler yediler keteleri şeyin guzi puğarının suyunda. Sōra da gelin olduğ köve gelduğ buna aşşığı. Hee. Yüz açılmaya da işdá o günü gelduğ o gece yasluğa gağduğ, yasluğ yeduğ. Ertási sabağ oldi yüzüm açılacağ millet yığıldı. Ben ne bilem bir sürü şenlik. Kimsáy tanımiyerim etmiyerim. Ebele görümüm varidi ona soriyordim ki bu kimdür, deyho kimdür oyniyeller. Abu Cevdet hocanın Mavuş abla varidiyá oninen da bir başhasi birbirlerini seviyordiler. O barın başından dutdı, o barın başından dutdı oynadiler oynadiler, Cilavuz'dan gelen şenlik çığdı orda oynadiler. Ele neşeli düğün oldi ki yani. Ramazanidi ama ki. Çoğ şükür o güne de bu güne de.

Börek yapılıyordi, pilav yapılıyordi pilav üsdi. Ondan sōra guru fasuluye etli. Artuḥ su böregi, su böregi yapılıyordi o zamanın şeyinde. Ben ne bilem ná yemek yaparduḥ unuddum geşdi getdi ganayaḥli deey yetmiş bir sene oliyer benim burye gelduḡum. Hee. Keş çorbasi yaparduḥ. Ben ne bilem. Keş çorbasi keş. Misir ununi yügüdüdüḥ

5 biz lazut diyeruḥ. Ondan süt tökerduḥ, duzuni atarduḥ. Duzsuz olmaz. Yaḡ maḥ yaḥmaḥ yoḥ. Eleyken yiyarduḥ. Başḥa un gavururduḥ helle çorbasi yaparduḥ. Oni de uni gavuriyerduḥ halva kimi, savuḥ suya veriyerduḥ ki murklanmasın. Ondan sōra duzuni de tökiyerduḥ zatan yaḡinen gavrulmuş. Oturiyer yiyarduḥ. Puşruḥ çorbasi yapıyerduḥ. Puşruḥ çorbasını de yaḡi yaḥiyerduḥ, suya un veriyerduḥ, bir yumurta

10 gıriyerduḥ, gara biber atiyerduḥ, yaḡ soḡan yaḥiyerduḡ oni de oturiyer yiyarduḥ. Esgiden ne varidi şindiki gibi domates varidi, salatasi varidi bilmem neyi varidi hee. ḥamurişi kete yaparduḥ, sac etmegi bişirürduḥ, gatmer yaparduḥ, luḥma bişirürduḥ, bişi bişirürduḥ, fetir bişirürduḥ. Ramazanda bizim heç boş geçmezdi ki. Boş yiye de oroç dutmazlar. İllaki ḥamurişi yapmaz lazım. Başḥa da ná diyem bilmem ki? Misir

15 uniynen éadi yapıyerduḥ. Misir etmegi. Hasuta da yapiliyer. Papa yaparduḥ. Papayi de gaynamiş suya duz atarsın ona un verürsün, ortasını delersin, yaḡ tökersin yanına da ya süt ya yoḡurt onlarinen ğatar yiyersin. Sütli yaparduḥ pirincinen südinen. Etmeg aşında da yumurta gıriyerduḥ, ona pesdil varisá pesdil de gátiyerduḥ, güzel oliyerdi. Kelegoş ayrandan oliyerdi.

Adı Soyadı: Mehrali Yılmaz

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Babavur

Derleme Konusu: a) İlahi b) Askerlik hatırası

-a-

Hakkın gândilinde ben bir sır idim
Anamın rahmine endürdün Rabbim
Ağ müreğğep kızıl kan ettin
İnsan sıfatına döndürdün Rabbim

5 Ellisinde yaşım yariyi geçdi
Altmışında yolum yoğuşa düşdi
Yetmişinde her dem dilim dolaşdi
Mertebe mertebe endürdün Rabbim

Seksenında senetlerim yazildi
10 Doğsanında her düzenim bozuldi
Yüzünde gemüklerim ezildi
Sabi sübüyana döndürdün Rabbim

Der dalundan yağdun yandurdun
Verdin ağzıma işim kandurdun
15 En son ezraili gönderdin
Heç gelmemişe döndürdün Rabbim

Cehennem uzağdan gösderilince
Ateşim mehşer yerine sürünce
Sırat köprüsüne halk yürüyünce
20 Aslan kibi gücün olsa fayda ne

Halal haram demez toplarsın mali
Yüz bin olsa dersin, milyon olmalı
Gözün aç bu dünya fanidür fani
Gidecek senden çoğ dursa fayda ne

25 Bir gün olur götürürler evinden
kurtuluş yoğ ezrailin elinden
Allah adını birağma dilinden
Bin yıl ğadar ömrün olsa fayda ne

Zahmetlik bir iş yoğ İslamiyet'de
30 ğalbini, ruhunu besle ibadetlerle
Necün misluman olmassın sen de
kafir çoğ eylük etse fayda ne.

Elim ayağım titriyer
Gücüm guvvetim bitiyer
35 Gün be gün artiyer
Yağlaşduğca ihdiyarluğ
İnan hapla yaşıyerim
El degmeden düşiyerim
Ağıztozda üşiyerim

40 Yağlaşduğca ihdiyarluğ

Küçükden çoğ çekdim çile
İki büklüm oldum bile
Bir de basdon aldım ele
Yağlaşduğca ihdiyarluğ

45 Gözümün nuri soldı
Bedenim dertle doldı
ğatun bile bağmaz oldı
Yağlaşduğca ihdiyarluğ

-b-

Şeyinen imtihaninen şeyi kazandım çavuşluğu bando bölümünde. Ondan sōra imtihanda şu suvāli sordiler. Sekiz kişi girduğ imtihana. O zaman masanın üsdüne bir silah goymiş binbaşi, gurmey binbaşi. Şe yapıyer imtihan ediyer bizi. Öteki arhadaşlara teker teker sordi ki bu nádur silaha. Deduğ ki harp zamanında
5 gullanduğumuz bi silahdur ondan sōra kimisi ele dedi kimisi de dedi ki silah kimisi de dedi tüfeg bilmem şu bu. Ben de dedim ki yav bunun ben bi kunyasini oğiyem dá o zaman bağem ná diyer. Künyesini oğudum o zaman dur hele bi dağka dur. İmtihan oldum ya orda bana işdá silahi dedim ki ben diyem efendim dedim. O zaman dedim yediye onda doğuz milli metre çapında, 1936 modeli gırığgale yapisi Türk mavizer
10 tüfegidür. Dedi o zaman bana dedi ki eferin dedi. Şe yapdi numara verdi. On numara verdi o zaman. Ondan sōra o da bitdi işde bölüğüümüze getduğ ondan sōra bir hefde sōra terkal bizim terfiyalar geldi şeya bölüğe. İki kişi biri de gaızmanliydi biri de benidim bölükde 72 kişi içerisinde, bando bölümünde. İşde iki kişi gazanduğ ama imtihana gelen sekiz kişi. İmtihana sekiz kişi girduğ başga yoğ. Ya kıızım oğumişsan
15 ey bişe etmişsin. Oğumağ eydür. Eferim sene.

Adı Soyadı: Miyeser Mert

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Şuvasgal

Derleme Konusu: Karışık konuşmalar

Ben ná bilem. Şindi ben ki gelin oldum qaraynan ola. Benim bacim, benim babam
 gañiyer da ağışhaya gediyeñ oğul. Gediyeñ, yağhalaniyeñ. Anamda hele heç bişe yoğ.
 Ben üç yaşında, qardaşım sekiz, böyük bacim küçügi de anamın garnında. Aşindi
 Ankara'da. Ey de oğul ordan da getdi anam qardaşı bilmiyerdi terziluğı. Anam aldı
 5 makiney getürmiş bizi gayırdı. Oğumağ yazmağ yoğ. O makineyner terzi. Kövlerden
 gelürdiler. Anam çoğ sıhıntı çekdi. Andır qala aşindi sufrada etmeğ azlansın ödüm
 çihiyer, daraliyeñ. Verin doysun şenlik. Ondan da kete yapmışım abu şey vara náyidi
 adi unudiyerim yoğarki Cecünli Güldez bacinin şeyi qocasi o da içgüveyidi burya
 biri de Duğur'dadur. Onlara da kete yedürdüm. Herkeş kete yapdi yaylada kızım da
 10 aliyer gediyeñler. Andır aburam etmez. Aldım ketey. Ne varidi o zaman oğulcan
 elehunta mi deruğ onların yaprağına qadim efendi o zaman egitmenlerden yüsgek
 memuridi. O da duvarda oturiyeñ yaylada. Aldım götürdüm öğüne qoydum. Benden
 böyük gaynana maynana bir kız köçürdün mi ya gaynanan olsun ya da heçbiri
 olmasın. Oni de diyem. Ya oğulcan. Ondan da hepisi aldı getdi etmegi. Ben ona iki
 15 kete qoydum. Senelerden sora gızı köçmemişidi gelmişdi dedi ki anam babam senin
 keten söyliyeñ, çoğ hoşlanmışler ketenden. Bir daha yapdım yolladım oni yemiş
 ölmüş. Yaa buni görıyeñ misin? Aa şindi de aho Duğurda halis'in bibisi varidi de
 aşindi öldi. O da demiş ki ağ benim ablamın ketesi. Ben gızımğıle endim yapdım
 yolladım. Yemiş Ardahan'da öldi. Ölisi geldi oğul. Bu ben kimse abele sufrada da
 20 etmeğ az oldi mi ödüm çatliyeñ. Doldurun yiyán yiyar yemiyán yemaz. Abu Güler'in
 qocasi Cecün'lidür. Abu Feride ablanın oğli yarida qalalar oni Enveri varidi buni
 işdedi dedim ben kövde gız vermem. Buni ki Cecüne verduğ da Feride abla dedi
 neye vermiyerdin kız o da halamın qızı. Dedim ki oray uzağ aburadan aburaya kız
 verilmaz. Elá. Nelár gördüm hama demam. Sözdür açiliyeñ hama kızım. Sensin
 25 söyliyerim. Abu Selim'i taniyersin? Ölem canan. Şindi onun qarisi Şurğavulli.

Benim halamın toruni bunun anası. Ölem başsan şimdi bunun Behice'nin kocası Selim büyük kardeşinin karısını yatağa alıyormuş o da nasıl oliyirse şimdi andır libya çıldı ya miraslar yapıldı. Bizim dá yapardı şimdiyaçağ daha sac odun beş gardaşın yeri oğul hepsinin gözü var ele. Haqqı var ben işdámam. Get tarlanın başinde yap.

30 Halhın mirasını işdámam. Çıldım sabağınan ki aho söğüdün dibi o dibek var a orada oturmuş. Ne ediyersin gız Şediyá dedim. Vuy hala belá. Ağladı. kaynanan kaynatan iki aħşam kál üçinci ben sanın kocan getirürüm. Oğur yazar olma dünyayı gez oğul. Endim. Benim amcamın kızının kocası da şey postacılığ ediyerdi. Ondan dedim ki şeyini dedim. müfetiş de elá ikinci günü gáldi. Aldi kariyi de götürdi. Anası babası

35 öldi kari gelmemiş. O sene Erile'ye gáliyerim de kari koca kız sen cennetluhsun. kız ben nálari çekdim. Şimdi herşe yalan. Ele ediyer kari oliyeler, gebertiler. Şimdi herşe çoğaldi herşe var. Nálari gördüm ben de. Sōra babam geldi gız anaminan yola gedámadi. Ondan da babam ki gáldi da anami benim amcamın karısı Mere'li hamza hocanın bacisiydi. Hocaluğ ediyerdi işde. Onun oğli dedi ki aħdeddiler, söğüci oldi.

40 Anam da yola gedámadi ben da. Sufray koyacam ben de üç yaşında nerde baba görmemişdim. Ebelá otur sufray koyacam. Yoruldum. Ondan dā ...

Adı Soyadı: Muğdes Özer

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: Türkü

Ele bu yaylanın yoli nerden aşşağı

Ele birbirinden saçılmaz hanım saçılmaz

Ağam nerdán ağ paşam nerdán

Aşar yoli yaylanın eyy yaylanın eyy

5 Ben yari görmeyince gövlüm açılmaz

Ele ben yari görmeyince gövlüm açılmaz

Ağam nerde ağ paşam nerde

Aşar yoli yaylanın ey

Hele birbiri güzel gözelliği saçılmaz

10 Balam saçılmaz

Ağam nerde ağ paşam nerde

Aşar yoli yaylanın...

Adı Soyadı: Muhlis Akdeniz

Yaşı: 86

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Caborya Köyü

Derleme Konusu: a) İlahi b) Türkü

-a-

- Evvele ben bir hekâyet edeyim
Tüm aḥbardan rivayat edeyim
Varidi Bağdat'da bir kişi
ḥabir ayri zahir ayri çün nesihat
5 ol bir dünyadan eyledi sefer
dünyaya gelen kişi (nebuk) gezer
ana gâldi anasından bir ḥoburi
geri zikralâydım ben buninân
iş bu fikre gezeriken oldi (van)
10 göz dikildi yerde ḥalg var nagihan
işde bir olmiş Musdafa mevlüzini
Ezerler pür safa
Oldi o an otirdi ani sıḥ ile diñnedi
anasından gâlan pulu armağan eyledi
15 Bunun bi altuni ğalmiş anasından da o armağan eyledi. Gene aḥırısını da oḥiyem mi?

Adamın birinin bir ğızı oliyer. Adam zengin adam. Bir de hızmekeri oliyer. ğızı
hızmekere

yandur eyliyer. O zaman artuĥ ğızı diyer hızmekere:

Güzeller örtülür valayi ĥası

5 Varidi benim ata babamın aĥır ĥaznesi

Ben atamın evini yıĥmıĥım

Beĥ bin altun alıp çıĥmıĥım

Dönüp ardıma baĥmamıĥım

Bin gidelim begim oĥlan

10 Bin gidelim yarım oĥlan

Oĥlan diyer:

Anan duyar atan duyar

Peĥimize üç yüz atli goyar

Gelen atli canan ĥıyar

15 Ėit gelemem türkmen ĥızı

Ėit gelemem begin ĥızı

ĥız diyer o zaman:

Anam duysun atam duysun

Peĥimize üç yüz atli ĥoysun

20 Gelen atliye ben yetárim

Bin gidelim begim oĥlan

Bin gidelim yarım oĥlan

Oĥlan diyer o zaman:

ĥıratımın yoĥdur ayaĥında nali

25 Bir geceluĥ yemi

Arĥasında çuli

Gız diyer:

İncilerimi yem ederım

- Tavşalımı çul ederim
30 Altunumi kemerimi
Nal muğ ederim
Bin gedelim begim oğlan
Bin gedelim yarım oğlan
- Oğlan gene diyer:
35 Öküzimi çifde koşdum
Tohumumi yere serdim
Git gelemem türkmen kızi
Git gelemem begin kızi
kıız o zaman diyer.
40 Öküzini kırtlar yesin, kıuzgunlar yesin
Tohumuni kıuşlar yesin
Halal ekmeğın haram olsun
Allah belan versin.
- Sıra gelen nekle guşaqı
45 Eller geldi neden zöhrem gelmedi
Sıra mektebin bağılari
Zöhremdür eşmem çıraqı
Eller geldi neden zöhrem gelmedi

O da ele diyer.

- 50 kıaşların ağı
Gözlerin mihrabi
Ahu gözlüm ne dönersin mezarın başını
Aşığı bendedür zülfün tuzağı
Bilmem anan atan ölmüş mi
55 Ahu gözlüm ne dönersin mezarın başını?

kıız diyer o zaman:
Aşığına sorarisan benim halımı
Ne anamdur ne atam

Yedi yıldır yarım öleli
60 Yar aşhına dönerim mezarın başını

O zaman artuğ aşh diyer:

Yedi yılda dikdiğim bağlar ğazalini tüküp soldi
Samyeli esip yaprağın çüridi
Ahu gözlüm ne dönersin mezarın başını

65 Mezerimin başı

Urfa'ya karşı
Üsdümdeki çimenler
Gözimin yaşı

O da ele diyer. Gene söyleyem mi?

70 Adamın biri evleniyer. Evleniyer gerdağ veracağ gecesi o gece adam öliyer.
Allah'ın rahmetine. Artuğ karısı alduriyer o gece yani gerdağ veracağ düğün edacağ
Aşşagiden gâliyer gelen
Çenesini geve geve
Ben de gelin oldum sanki

75 Celalgilin büyük eve

O kocasının adı Celal oliyer.

Uyan eşim Celal
Uyan canım Celal

Adam rehmetluğ oliyer. O zaman bi daha diyer:

80 Evlerimizin yolu arpa
Arpa bitmiş dam boyunca
kırat geliyer ğırpa ğırpa
Uyan eşim Celal
Uyan yarım Celal

85 Adam yoğ gene. Bi daha alduriyer:

Evlerimizin öni yoldur
Yol üsdi k arakoldur
Uyan eşim Celal
Uyan yarım Celal

90 Bir daha alduriyer:
Evlerimizin öni yonca
Yonca bitmiş dam boyunca
Eşim Celal olmayınca
Yoncayi kimler biacağ

95 Uyan eşim Celal
Uyan yarım Celal

Bir daha alduriyer:
Al duvağımı özecem
İzin verin kayınlarım

100 Ben de bu gelunliği bozacam
Uyan yarım Celal
Uyan eşim Celal

Celal rahmetluğ olmiş. O zaman diyer:

İlinsin suyun

105 azınsın abirin
Uyan canım Celal
Uyan yarım Celal uyan

O da ele oliyer.

Bi daha söyliyem mi? Náyidi ola ola, unutduğ ola

110

ızılırmağ oba yola ışdı
Geşdi turnalar
Suna gelin olmiş eli ınalar
Arğadan ağlasın garib analar

115 ızıl ırmağ aldın alli gelini

Çevresen oyali telli gelini
Sunam suya düşdi kızgun dolaşur
Anasi atasi koyun kızi gibi meleşür
Kızıl ırmağ aldın alli gelini

120 Çevresen oyali telli gelini
Köpriye varınca köpri yihıldı
Üç yüz atli birden suya tókildi
Neçe yigitlerin beli bükildi
Kızıl ırmağ aldın alli gelini

125 Sunam suya düşdi
Al duvağı kıncalara dolaşur
Anasi atasi koyun kızi gibi meleşür
Kızıl ırmağ aldın alli gelini
Çevresen oyali telli gelini

Adı Soyadı: Naciye Aktaş

Yaşı: 89

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Posof / Merkez

Derleme Konusu: a) Mâni b) Hikâye

-a-

Meniye meşim seni
Ahidem yaşım seni
Alem niyani gedem
Gülmemiş başım seni

5

Meniye mener misin
Belime kemer misin
Bu dünyada yağıdın beni
Ağretde çeker misin

10

Zanduh üsdünde zanduh
Ataş aldi biz yanduh
Adam zanduh inanduh
Puşdun birine yanduh

15

Meniye mener misin
Belime kemer misin
Bu dünyada yağıdın beni
O dünyada omar misin

20

Meni dedim beş dedim
Gel bu seveden vaz geş dedim
Babam sana kız vermez
Gel bu seveden vaz geş dedim

25

Saçlarıma aḡ düşdi
Sana bir ad bulamadım
Gönüle uçmaḡ düşdi
Bir kanat bulamadım

30

Dünyayayı gezdim de
Ḳendime uyan eş bulamadım

Ḳapımızın öḡi iḡde
İḡdenin dalları göḡde

35

Şimdi gelür saḡduci yenge
Uyanalım sabaḡ oldi

Ḳapımızın öḡi ḡurma
ḡurmanın dalları burma

40

Şimdi gelür davul zurna
Uyanalım sabaḡ oldi

-b-

Bir varımış bir yoğımış. Bir adamın bir ęari varımış. O adamın bir kızi olmiş. Üş tene kızi olmiş. Üç kızını de köçürmiş üç yere. Ondan sora gağmişler bunlar bunların sabahluğını götürmişler. Götürmişler ileri büyük kıza getmişler. Getmişler ki onların ambarda pirinç doli. Getmiş anasıynan babası pirici ęapiye devürmiş ki kızımızın

5 tağlı küflenmiş. Kıız gelmiş baba ná ediyersin? ęurudacaęduę buni küflenmiş. Baba ocağını söndürdüz demiş. Ondan sora terkal geri doldurmişlar. Ondan gağmiş öbür kıza getmişler. Gaęmiř ağora getmişler. Afedersin seni. Baęmiřlerki şeydür tavuğlar keklániyer da demişler ki gel bunnara bir ęazan su isidağ da çimdürağ. ęaynatmiř suyi doldurmiş tavuğlari büşürmüşler tuyli muyli. kıız gelmiş baba ná ediyersin, ana

10 ná ediyersin? Tavuęlari çimdürduğ. Baba bunnar çimer mi bunnar gendiler keklaniyer. Ordan da gağmiş öbür kızi gile getmişler. Eve getmiş dolanmada bağmişler ki fişilerde bal var. Çalmışler gövdelerine. Demiřler ki çalağ bağ ne güzel yapuşiyer. Yatmiřler döşege birbirine yapuşmişler. Ondan sora demiş ki gağsaza ana baba. Gağın ęahvalti hazırladım. Demiş ki gağamiyeruğ. Ne oldi ki? Baęmiř bali

15 sürtmişer yapuşmişler. Kıız terkal o da diyer ki delimisiz siz baba bu ele olur mi? Siz ne etmişsiz? Ondan getüriyer su isidiyer bunnari çimdüriyer ęurtariyer. ęaęiyer evlerine gáliyerler. şindi de kıızımcan onlar orada bitsin onlara rehmet olsun bize de heyirli ölüm olsun. heyirlisiynen olaę imaninan, ęuraninan. Ey hekiya bu da.

Adı Soyadı: Şaizer Yılmaz

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Doğrular Köyü

Derleme Konusu: Hatıra

Demir dövende kızidim ben de. Orda birisiynen evlendim geldiler. Nişan değışildi. Oğlan getdi gurbete. Gelecaħki düğün ede aħiri. Doħuz ay nişanni aldım doħuz aydan sōra geldiler on birinci ayda da düğün yaptiler. Getdim orya rahmetluħ oğlan megerim ĥastalanmıř beni ele götördiler. Bilmaziya görmeziya. Oyra getdim oğlan

5 bir hafta ayaħda gezdi. Ondan sōra da bu rahmetluħ yataĥa düşdi, ĥasdalandi, yatdi. O zaman o ĥasdaluğun ismine ná diyerdiler, terliyerdı, zafra ediyerdı. Zatura. Zatura ĥasdaluğuna yaħalanmıřdı. Posof'a getürdiler bir iki kere doħdora bişey çarasi olmadı doħuz ay nişanniydim ama iki ay da gelin aldım oğlan rahmetluħ oldı. Ben de daha durmadım ama iki tene aynım var. Yani küçüğ onlar da. aynanam da

10 dullanmış o aynataluğuma gelmiş onun bir oğlı gendininki de bir oğlı. aynatam diyer ki benim oğluma çevürtdürecem bizim aħrebedür, aynanam diyer gelin benim, benim oğluma. Ben de onları ebele ardař kimi küçük. Ben de zeti on yedi yaşında. Evelden beç insanlarıduħ. On yedi yaşında kız köçer? Ben durmadım daha orda. Geldı babam aldı gátürdi. Gáldım burda da bi gırħ gün aldım. Babamgilde.

15 Terkalden buraya evlendım bu dedeye. Dededen ben on yaş küçüğüm. Dede yaşlı. Aşındı ey duriyer deyhorda dede. Gene benden ey. Ben ĥasdalıħlı. İřdá dedeynen evlendiħ. Benden oldı dört tene çocuħ, dedenin de iki tene varidiler. Altı çocuğı böyütduħ, iřdá evlendirduħ. Hepsi getdi oğul dedeynen ben galduħ. Dede seksen beş yaşında ben yetmiş beş yaşında. İşde ele yalançi dünya. Çocuğlarımın hepisi getdiler.

20 Bursadadullar. Biri İzmir'dedür. Gerisi Bursa'da . Bizde bele idere ediyeruħ oğul.

Adı Soyadı: Şükran Ertürk

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Posof / Merkez

Derleme Konusu: Mâni

Mor koyun meler gelür

Dağlari deler gelür

Hağıgatli yar olsa

Geceyi böler gelür

- 5 Koyun kuzi meleşiyer
Herkeş gülüp oynaşiyer
Benim bağdım ná garaymiş
Birden bire dolaşiyer

Al kafdanim asılsın

- 10 Arhadaşım nasılsın
İkimizin sevdesi
Kazeteye yazılsın

Süt kayadan süzülür

Koyun yola düzülür

- 15 Hağıgatli yar olsa
Geceyi böler gelür

Adı Soyadı: Zenure Yıldırım

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: İki Hikaye

-a-

O Seceli ele bir zenginimiş ki yani bele gırh kişi bir evde qalurmişler Sece'de Güli ağa isminde bir zengin varimiş. Námi da bütün Posof'a yayılmış. Önceden náyisa şey yaparmışler dermişler ki bunnar ná yiyeller ná içiyeller ece bunnarda keşke biz de bunnardan olsağ. İşdá biraz fağırlar da onlara özenürmişler. Náysa. Bir kişi gañiyer

5 bu aldan da, aldan gañiyer bi kişi de orya gediye. Gediye orya oturiye aşşam oliye bunlar kırh can doliyeler kırh kişi bir eve. Zengin. Ele de bir zengin ki. Camuşlari var, öküzleri var. Belá her teref mal qayniye. Aşorlara doldiriyeller. Aşşam oliye. Diye ki ece bunnar nerde ná yapiyeler diyeller şindi. Ben de geldim a misefir diyeller. qadın oturiye. Bir de bañiyer iki tene qadın getürdi böyüh

10 qazaninen su qoydiler ocağa. Su qoydiler ocağa. Gadın izliye ordan gálán misefir. O da yáni böyle bi tecrübeli bi insanimiş. Su qaynadi diye bir qadın da geturdi diye çoğ vara evde kırh kişi. Bir qadın da geturdi diye bir kersán diye un. Un geturdi diye. Náysa diye. O iki qadının birisi de diye üç kişi oldiler. Biri diye aldi böyüh bir keçbey diye. qarışdurduğca o suyi diye o qadın da veriye diye uni diye çorba

15 yapiyeler o qazaninan. O kersanın ununi o qazana bele diye yapidiler, qarışdurdiler, qarışdurdiler diye. O qaynamaya başladi diye getürdiler diye bir alma qadar diye küçük bir diye tavada diye bir yağ yağdiler diye onun içine tókдилer diye. Náyimiş diye aşşam yemeği yapildi diye. Aşşam oldi diye bele millet geldi diye bütün sufralara düzöldiler oturdiler diye. qoydiler diye furun etmeği diye doğradiler

20 diye bütün diye qablarına diye taslara, qaravanalara doğradiler diye. O iki tene qadın diye gezdürdi o qazandan tókdi o qabların içine ki diye pisik batmaz. Ele diye qalınlandi diye. Girişdiler diye. Bene de tókдилer diye. Heç anan ölmüş ki diye yiye miyim ben diye ele feleket bişe ölmüş. Ben yiye miyim heç oni diye.

Dedim ki diyer ziyede olsun, sanın topraḡ başsan Güli aḡa. Adi uli göti guri Güli aḡa.
25 Sen bele zenginsin. Bu káder malın var, şeyin var. Boş suyinan oni köpeklere
yapallar, itlere yapallar yal diyer. Sánın diyer ben diyer o gece de diyer aç durdum
diyer sabḡaçan aculuḡ çekdim, yemedim diyer. Sabaḡ oldi geldim diyer. Bir de diyer
zaman sōra eşitdim ki diyer bunların camuşlarını ayi çıḡnamiş. Binmiş ayi kimisini
ḡışır etmiş boḡmış. Kimisini diyer. Benim diyer işde sanın zenginluḡun belá diyer
30 şey olur diyer araya geder diyer. Ná bu diyer. Yeman da bişeluḡ etmaz, görduḡun
işdá. Bele anladiyeler işde yani geçmişde olan olaylarda. Hama insannar añnlamiyer
ki añnasalar bir ders çıḡarurlar.

-b-

Vahdın zamanın birinde geçmiş seneler evvel, atalarımızdan, dedelerimizden, ham bizim için bir ibret, ahl, bir tedbir olarak ham da bir hêkiya geçmiş bir olayı annatmağ işdiyerim. Adamın biri gahiye, bir genç bir delğanni kazanmağ için üç beş gurus çıłhiyer yola. Bir ağaya rasliyer. Diyer ki ben diyer işde hızmetgerluğ yapsam beni diyer. Üç beş gurus ne verürsen diyer. Diyer ki ben para vermem diyer. Ben diyer sána üç ahl öğredürüm diyer. Üç ahl öğredürüm ben sána diyer. Yeddi sene hızmetgerluğ yapdururum diyer. Diyer ki bağ diyer genç diyer sana bir hağlı diyer: aylene, evlenürsen diyer garın diyer şeye yollama tez tez babasıgile diyer. Eger diyer zengin olursan diyer atın olursa amanata verme diyer. Bir de diyer dibi görükmiyen, başı belli olmiyan suya diyer gendin vurma. Bu yeddi sene hızmetgerluğ ediyer, döniyer bu hağlıline. Heç bişe para yoğ elinde. Geliyer. Zaman geçiyer. Buni evlendürüyeller. Gene aynı bu ati işdiyeller, ati oliyer. Sudan geçecağ. Bunnarın ikisini de yapmiyer. Üçüncüsüne geldi sıra, geldiği zaman bu diyer ki gaynatası ki kızımızı goyor da götürağ diyer bizim diyer ahırı diyer bizim de diyer evladumuzdur diyer. Bunun da bir çocuğı oliyer, oğlan çocuğı. Yoğ diyer, ben babası gile goyormam. Ben yeddi sene hızmekerluğ etmişim üç ahlı diyer. Olur, olmaz diyer. Bir daha geliyeler diyeller ki ey diyer oğlumuzi evlendüreceağ, düğününde goyor onsuzum diyer. Düğününde diyer yolla. Buni de ikna ediyeller. Gönderiyer, yolliyer. Yolliyer ama heç remzi almiyer, heç içi rahat etmiyer. Degüşdüriyer elbisesini, bir esgi, kirli bilmam yamalı bir pantur geiyer, mintanını dügliyer, bilinmiyecağ, taninmiyecağ bir halda gediyer düğün evine, gaynatasının evi. Gediyer bir köşede muzhanyer, garısını gözetiyer, oturiyer. Bağıyer ki halaylar gurulmuş, düğün, davul, zurna, çalıyer, oyniyeller hama benim garım tutmuş başdan. Başdan tutmuş bir oyniyer, bir oyniyer ki. Kim oni durdurur? Náysa. Gece geçiyer. Heç birağmağ da niyeti yoğ. O halayın başına geçiyer, ondan birağıyer, o halayın başına geçiyer. Náysa bu yavaş yavaş bu düğün sahibına, ona yanaşıyer, yağlaşıyer, diyer ki nene diyer. O başdan tutan kimin nayidür diyer. Oni diyer bene ayarlıyamasın diyer bu gece. Çoğ begendim oni diyer. Gaynanası tanimiyer enişdesini. Da heç taninmiyecağ haldadır. Diyer ki oğul diyer o benim kızımdur diyer. Evli müdür diyer? Evlidür diyer. Bir hal birağdı gocası diyer. Goyormiyer diyer babası gile diyer tez tez de diyer. Nere getse gocasıynan gediyer diyer. Çocuğ galdı diyer bir hal diyer. Birkaç seneydi diyer galmamişdi diyer. Bir canı diyer raatlandı, oynadı, güldi diyer.

Bir parça yüzi güldi diyer. Nene diyer sán diyer onnar beni ilgilamaz diyer. Ben ahan
sana diyer epey bi para veriyer. Bele nenedey memnun edecağ gáder. Bene ayarla
35 diyer. Ben bu gece diyer oni almağ işdiyerim yanıma. Olur olmaz. Ya bi gızıma
gedem diyem diyer de ben sene haber verürüm. Biraz da halay malay dağıliyer
dügün paydos ediyer. Náysa. Gediyer gızına diyer. Diyer ki gızım biz seni getürduğ
diyer aha ilk evvele. Orda bir bişe pejmurda bişe vardur. Sáni işdiyer şeyedyer. Epey
bir de para veriyer. Biz sana bir tene de altun aluruğ gedende. Oni şeyeduruğ asaruğ
40 boğazan. Deruğ ki gızımızi geturduğ da ayağ dönme derler işdá bir altun da ona
alduğ. Ana olur olmaz diyer. Náysa. Bundan aliyer paray diyer ki oğul gál ahorada
diyer ağşanada yat diyer. Orada yatacaymış diyer. Çocuğı da diyer goyarsın yanan
diyer. Bir gece degül mi diyer. kız ana sen ey degülsün diyer. Anasi diyer ki yalağuz
degülsüz biz de burdayuğ. Náysa bu adam da geliyer. Ben yatacam diyer.
45 Soğuliyeller bele bir araluğ bir yere sariyeler yatağ matağ. Beşiginen de çocuğı
goyiyeller oyrá. O gader yorilmiş gari ki hemen yatar yatmaz yuğuye geçiyer. Oyani
biyani işde. Bu adam milletin de eyce şe yapmasını işdiyer gendi garisye. Náysa
hava da eyce garaliyer. Milletin de eyce savuşup böyle bir تنها olmasını işdiyer.
Gözliyer. Uyanuğ duriyer, duriyer. Epey bir milleti savuşiyer de çocuğı beşigden,
50 ondan aliyer de ver elin bene evine. Ayri kövde evine. Çocuğı evine götüriyer.
Gediyer, değışiyer üsdünü açıyer, siliyer yüzünü gözünü náysa. Aradan iki gün çıhiyer
işde ama o gediyer gayboliyer. Epeycenen bir sabağ oliyer, uyğusini aliyer,
yorğunluğuni gari diyer ki Allah Allah bu çocuğ neye uyanmadi diyer memeye diyer.
Bağiyer ki ne çocuğ var beşigde ne adam var yanımda. Bir feryadinan anasına
55 goşiyer gáliyer diyer ki ana diyer o veranolacağın oğli diyer nere getmiş, ne etmiş
çocuğ da yoğ. Ana sán mi aldın diyer? Yoğ oğul nay diyer. Ben çocuğ mocuğ
almamışım diyer. Bunnari bir gorği aliyer. Ya ná oldi nedür diye bunnarın ikisi
gediyeller bir başga yere de diyeller ki náki oldi. O adam almış götürmüş ne olmuş de
gel sana ki bir esgi süpürgeye sarağ saruşdurağ bişelar da ağılyah sızlyah ki çocuğ
60 ölmüş. Bı gızımın çocuğı öldi. Ağılyeller ama ağlamağ. Bir çocuğa ne oldi diye ona
ağılyeller daha çoğ. Öliden daha çoğ ona ağılyeller. Haber oluniyer. Dügünneri
şeyleri dağıliyer. Üzüliyeller çocuğı ölmüş. Götürüyeller bir odada da işde ikisi
soğuliyer, gapiy kitliyeller, bişe yani yahiyeller, çimdüriyeler çocuğı sariyeler bir
beze de diyeller ki götürün de gömleyin. Mezeri açıyeller, çocuğı götüriyeller,
65 gömliyeller. Çocuğ esgi bi süpürge. Çocuğı gömliyeller ama çoğ ağılyer sızlyeller.

Biyani babasına da haber vermiyeller. Çoñ ağliyer sızliyeller. Ná oldi, náyidi, ná türli başımıza ná iş geşdi, bu adam necoldi, kimidi, náyidi? Çocuđumizi sağ sağ nerā götürdi diye. Diyeller öldi, oldi. Gızın babasi işde o gadının babasi. Öldi öldi. Allah sağluğ versin de gene olur ne edağ. Náysa oni gömliyer geliyeller. Bunnarın gözüne

70 yuđi girmiyer, bir düşünce aliyer. İki gün sōra diyeller ki çocuğumuzu alađ da gedağ. Ordan da haber geliyer ki gáturun diyer. Gızızı gáturun şimdi diyer düğün etdiz bitti diyer. Gađiyeller ama bir altun aliyeller majar, bağliyeller boğozuna o paraynan. Ağliyer sızliyeller ama bir kam kederinen dönüyeller gocasının evine gız, gaynatası, gaynanası işdá. Götürüyeller feryet fizzañ bütün olmişler ki mezerden çıñmış gibi.

75 Ola ná oldi, nádur? heyir ola diyer nádur ağa ná oldi? Diyer ki abele bele diyer. Sizin canız sağ olsun diyer. Çocuğ rehmeti rahmana gavuşdi, öldi diyer. Gaynatası diyer. O da diyer ki sizin de başız sağ olsun diyer ne edağ olan yerde olur da ölür de diyer. Allah vefa vereydi diyer yaşardı diyer. ölmağ da bize yaşamağ da. Ama gaynanasıynan garısı heç sağ öli gibi. Náysa diyerler ki gağın diyeller de bişeler

80 hazırlayın etmeg metmeg yiyah diyer, sofrı gurun, bişeler yapın diyer da yiyah diyer. İkna ediyer bu gocası garısını. Get aho oyanda diyer gaç diyer. Bele hep hepine belin burhun ğırılmış diyer gaç diyer de get bişeler yap diyer. Gađiyer başña odaya gediyer de evine ki çocuğ beşigde. Çarmış ellerini de çocuğ beşigde oyniyer. Düşiyer bayliyer. Dili tutuliyer, bayliyer. Bu çocuğ benim çocuğum bu. Bu adam kimidi, bu

85 çocuği nere getürdi diye. Gálmiyer gálmiyer ki bir zaman gaynanasına diyer ki ana diyer bir get bağ gızın nere getdi, necoldi diyer. Bir bağ diyer de bir haber diyer. Bir getdi de bişe yapıyer diyer de şimdi iki saat mi ağşam eder diyer. Gáliyer ki gız söyliyecağ hali yoğ. Çocuğ beşigde. O da aynı düşiyer. O da aynı şaşuriyer. Haydi, ağa haydi diyer. Süpürgeye diyer niyet etdiz diyer ceneze kıldız diyer. Süpürgey

90 gömlediz toprağa diyer. İşde diyer ben ki diyerdim ki diyer yollamam babası gile diyer işde o sanın garın diyer bağ diyer paraya sebep diyer gızını satdı diyer. O benidim. Oynadı, oynadı, oynadı gáldi yoruldi düşdi diyer. Ná çocuğuna bağdı ná bişeye. Ben olmasaymışım da diyer başhası olsaymış diyer ná olurdi diyer. Namusum da getdi elden, çocuğum da getdi diyer. Diyer ki ver bene aho satrı

95 bunnarı sağ sağ ben kesem, zopaliyecem diyer. Olur olmaz, olur olmaz da diyer ki ğırñ gatrı mi diyer işdersiz ğırñ satrı mi diyer. İşde ancağ toparlaniyeller birez şeyler anali gızlı onnar. Bindüriyer götüriyer atlara da atların guyruğuna mi bağlamış kesmiş mi ná yapmış işdá ola olur olmaz evdekiler de gediyer mezeri açiyeller ki

gerçekden de süpürge. Boş palazlara sarmış süpürge. İnsanoğlunun başına geçánlar
100 bunnar. Bögünkü gönümüze gáder helen daha vardur, tedbürdür, tavarıh sözlerdür
derler, gerçek olmiş olaylardur. Allah bizleri muhafaza etsin, çoluğ çocuğumuzi
bacimcan. İşdá bele hikeye de burda bitiyer.

Adı Soyadı: İdris Özen

Yaşı: 78

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: Hz. Ali Cenknâmesi

Ben esgere getmeden evvel nenedi istádım. arkadaşım da evli. Vermádiler, esgere getdim. Burda bir bibi varidi Ecza bibi. O dedi ki o sánın nasibin ise kisma getmaz gapiya. Getdim otuz ay esgerluğı yaptım gelduğ bir sene sōra evlenmeye çılduğ, vermadiler gene. Anney orda. Annenin gızluğı ya. Onnarda şaliyer. Annemin 5 gızluğıdur bu. Náysa hır gür başladı. Eh ben de inad eddim. Anami aldi ben de gızını alacam onun diyá ondan sōra en son gomşilar şey yapdi oyani biyani hallaşdirdi evlanduğ. Ondan sōra çocuğlar oldi, oğıtdum. İşdá biri subay oldi asgerde, biri evlendi. Altı tene düğün yaptım İstanbul'da. Gız köçürduğ, oğlan everduğ. Bu kövde heç yapmadım. İşdá ondan ihdiyarlanduğ şimdi de bir bahçe yaptım. Oraya gedip 10 gáliyerim başka da bi iş göremiyerim. Emekli olduğ, kismeye muğdaç degülüğ Allah'a şükür, beş on gurusı aliyeruğ. Çalışmışsağ da işdá bele idere ediyeruğ. Ne yapmışsağ çocuğlar için yapmışuğ oğul. geçinip gediyeğu. Yemek memek yapan kismemiz olsa eyi olur. O da yoğ. gálmiyer gelinler biz de gedámiyeruđ. Gelinlere ezgi vermağ işdámiyerim. Abu gız çocuğlari eydür bağiyerler. İşdá bele geçinip 15 gediyeğu. kövde de o denli kisme gomşı galmadi. Ebele ağşamaçan gomşisiz oturiyeğu. Ciger ağraba. Lütfi geldi beş on gün galdi burda gonusduğ bir buçuğ iki ay gáder.

Resulüllah Efendimiz hezretleri Allahmme selli ála Muhammed mescidde otururken ikinci namazından sōra Sad İbni Vakkas isminde bi zengin sebebe gáliyer 20 mubaregin yağınlarında. Diyer ki yarım diyer müsedede edersen oğlumun sünnet düğünü var diyer. O düğüne izin ver diyer. O da Bilali Habeşı çağiriyer nida ediyer. Mescit doliyer sahabe. Diyeller ki çıhiyer gağiyer diyer ki bele bi durum var. Hezreti Ali hezretleri de ordaymış. Demiş ki bütün Medine halkı düğüne devetlidür. Ama o zaman sünnet düğününe çoğ böyük hediyeler gedermiş. O mübaregin zamanında. Bu 25 hezreti Ali geliyer üç gün sōra düğün olacağ sünnet düğünü onun oğlunun. Düşiniyer

düşünür. Fatma anamız diyor ki ya Ali ne düşünüyorsun? Diyor ki demâsin yarın yoğ
öbür gün düğün var sünnet düğünü felen kişinin. Biz de devletliyoğ ne götüreceyoğ?
Bir bişesi Allah'ın aslanının bir hediyesi yoğ ki düğüne götüre. Biz bu kadar mutlu
bu kadar rızgın karşısında gene doymiyeyoğ. Ondan sora diyor ki anamdan galma
30 diyor bi boyun bağı var. Esgiden cığcığa diyor diler gümüşden ebele asili abunun da
var, onda da var ele. Oni diyor götürâğ Hatice anamdan galmadır. Diyor ki ben
gariluoğ malinen bi yere getmam. O sânin anan hatiresidir. O sânda galsın. O gece
yatıyor uyuyor. Hazreti Süleyman peyğamberi görüyor rüyasinde. Diyor ki burda bi
Gan Galesi var. Sen o galeyeye get. Orda diyor benim bi hamayilim var. O hamayili al,
35 o galey de fetedersin diyor, İslam'a gavuşdurursun, götürür düğün hediyesi verürsün.
Bu uyanıyor. Le ilehe illalah diyor vele hevle vele guvvete. Bi daha uyuyor. Bi daha
görüyor aynı. O zaman diyor ki bu hakikidir. Ertesi günü hayvanini güzel besliyor.
Gılcini her şesini hazırluğını görüyor, yari gece vahdi hayvani çekip biniyor de
Medine'nin gündoğusundan yana bu şey terefe ĥorosan, Hindistan ĥorosan terefine
40 doğri bu terefe orya yol alıyor. Ama demiyor Fatıma anamıza. Çocuğlar Hezreti
Hasan Hüseyin de uyuyorlarmış. Sabağ oliyor gağiyor Zülfügar yerinde yoğ. Ağorda
Düldül yoğ. Arapca Düldül ata diyeler. Ondan sora galhani yoğ. Heç bişe elbiseñ
melbiseñ yoğ. Heç bişe de bırağmamış. Sabađi bekliyor Fatma anamız. Sabağ
namazından sora mescide gidiyor. Resulullahi görüyor. Diyor ki damadı Ali bu gece
45 ayrıldı yanımızdan. Nere getduğundan sânin ĥeberin var mı? Ece bi yere mi
gönderdin? Mubarek diyor ki ben görmedim ama diyor ĥeber getiruruyoğ diyor. Sâni
diyor çocuğlari al get şeye. Evine geliyor hezreti Hasan, Hüseyini alıyor. ĥaber
veriyor mescid doluyor bütün millet. Diyor ki sizin yaranlarınızdan yani
arĥadaşlarınızdan, gomşularızdan birimiz hezreti Ali böğün bir maĥsatla ayrılmış diyor
50 evinden. Buni diyor bir ĥaber getiracağ bize içlerizden birisi var mı diyor
sahabelerden. Birkaç tenesi diyor de Hezreti ĥalid bin Velid diyor ki ya Resulullah
izin verürsân ben gedom onun arĥasından. Hezreti ĥalid bin Velid'e izin veriyor o da
gidiyor evine, vedeleşiyor, yol hazırluğını görüyor geliyor. kâpiye geliyorler Hz.
Ali'nin kâpısına. kâpiden doğuz metre siçremiş hayvan. Oralar guy ya oymış toprağı.
55 Atın izleri bağmışler bu terefe doğri gidiyor. Halallaşıyor. Hezreti ĥalid yola düşüyor.
O gelmağda olsun hezreti Ali radiallahu anullah bir yüsgek bir dağın bu ĥorosan
terefinde tepesine tırmanıyor. Çığıyor bağıyor ki aşşağısında bir ova, bir güzelloğ, bir
su açıyor, bağ, bağçe, ördek, kaz, durna ötüşüyor, ortaluoğdan güzel bir su gidiyor,

çadırlar birbirine yanaşuğ. Eniyer orya. Orda o dereluğun yanında mübaregin atını
60 suliyer, gendi yığanıyer, uyiyer. Uyuduğdan sōra birez rahatliyer gağıyer diyer ki bi
kevşe çığem. Bi çadırn yanına geliyer ki bir kadın menike oğıyer yani şarkı oğıyer,
türki söyliyer. Menike diyer ordaki şeyler. Ondan sōra şey yapıyer desdur diyer. O
kadının şeyinden içerdeki adam eşitmiyer. Çadırn ahele şeyini galduriyer gapısını
içeri giriyer. Bi pehliven birisi siçriyer diyer ki sen nási izinsiz benim çadıırma
65 girersın? Diyer ki ben desdur işdadım siz müsede etmadız. Bunnan gonuşurken
hezreti Ali dişeri çığıyer diyer ki burya neye geldin sán kimsin, násın? Diyer ki ben
Medine'den geliyerim, mislimanız, ağır zaman peygamberin şeyim, buralarda bir
işim var, yolum burya düşdi oğradım. Eger siz dá diyer mislimanluğı kabul edersez
misliman olun. Diyer ki benim iki sözüm var sana şart, eger gabul edersen olurum
70 yoğısa. Diyer ki güleşağ. Hangimiz ki yığaruğ o onun dinine girsin. Sen yığıysan
ben senin dinen, ben yengdiysem sen benim dinime geçeceyuğ. O zaman diyer ki
atinen harb edağ, kılıcinen. Bunnar birez şeyediyer güleşiyer hezreti Ali kesmiyer.
Genç biri yağuşuğlı pehlivenimiş bu adam. Kesmiyer. Oranın esgeri, şu bu da
seyrediyer, halđ. Diyer ki atınna sán canini verdiná yerda güleş tutağ diyer. Ey de
75 güleşciymiş o adam. ábu Enter, Enter ismi de. Enter ey de güleşciymiş. hezreti Ali'ye
diyer ki sán, buray sánın yeründür, ev sahibi sánsın. Sán ilkin bene emreyle. Üş defe
geliyer belinden kapiyer heç tepradamiyer. Mübareg náyi tepradiyersin ele guvvetli.
Tuć oliyermiş. Namazdan haric harba girdi mi. Ondan sōra şapiyer diyer ki sán şeyed
hezreti Ali bismillah ya Allah diyer ebele kemerinden soğıyer kalduriyer bele ediyer
80 diyer ki tamam. Diyer ki kesem mi? Diyer ki yoğ ben sánın dinen giriyerim.
Misliman oliyer. Buni götüriyerler. Çevresi de misliman oliyer. Yemek, hizmet
etduğdan sōra diyer ki bele bi işin náyidi buraya gáldın? Diyer ki ben kıan kıalasına
gediyerim. Üç gün misefır oliyer orda. Dördünci gün soriyer ki o Enter diyer ki sánın
ismin deđişácám. Sánın ismin diyer ábul mihsin olsun. ábul Mihsin diyer en güzel
85 isim. Gözellerin diyer babasi demağdur. Onun ismini Enter'in ismini ábul Mihsin
kıoyiyer. O kıalenin oranın pehliveninin padişahinin ismini. Ondan diyer ki náya
gediyersin? Diyer ki abele. Diyer ki ná gereği var. kıan kıalesi çoğ uzağ bi kıale.
Dedelerimden diyer atalarımın eşitmişim diyer. Çoğ uzağdur diyer hem de böyük
bi kıale. Sán tek başan ná yaparsın? Açıyer. Abu zanduğ altun doli, abu zanduğ
90 mücever doli, abu diyer ki burdan ná gáder alursan al götür düğünen. Medem din
kıardaşı olduğ biz şey olduğ. Diyer ki ben orya gedecám, orya gedecám diyer o

hamayili alacam o alayi da Şey edecam Şe yapacam diyer gelacam. Diyer ki ben de gálem. Bir esger hazirliyer. Üç yüz kişi hazirliyer esger. Diyer ki ben de gelecem sáninen. Diyer ki yo. Yalanuz başıma gedecám. abul etmiyer Hezreti Ali. Heç

95 bişe. Birez yol, yemek, etmek Şu bu hazir ettidan sora diyer ki bene bi yol gösder an alesinin yoluni. İŐdá bi zaman gediyerler. Bi vadi varimiş dađ arasından bir yol gediyermiŐ. O zamanlar Őosa mosa yo. At yoli, ökü z arabasi. Diyer ki bu dağdan diyer geçer diyer o yol. Ben buradan oyani bilmiyerim diyer eşitmişim bu an alasine geder. VedeleŐiyeller, halallaŐiyeller geri döniyer. Geliyer ábul Mihsin.

100 Hezreti Ali devam ediyer yoluna. O arada geliyer hezreti alid de ayni izi taı b ediyer ya o Şeye geliyer dağa ati tükediyer. Atını umuzliyer. Öyle pehlivenler var. Ati dağın başına çıariyer ordan sürükliyer. Acaba ne yapacam diye endüriyer ayni yere orda naysa sürükliyer hayvani orya endüriyer su içüriyer orda Őeyaparken iki tene suvari geliyer asger. Diyer ki kimsin? Diyer ki he bele iŐdá. Ha diyer sen hezreti

105 Ali'nin yaranlarından misin diyer? Diyer ki he. Aliyer bunu götüriyer hizmet ediyerler Şu bu. Diyer ki ben gidem arasından hezreti Ali'nin. O arada diyer ki ben sáni yalağuz biramam esger hazirliyer bin kişi mi beş yüz mi. Barabar yola çıiyerler. Hezreti alidinen ábul Mihsin. İki si birlikde aradan davam ediyeller, hezreti Ali'nin arasından davam ediyeller. Bunnar yolda getmada hezreti Ali de an alasına iki yol ayriliyermiŐ. Biri bu terefe mesele güneye biri uzeye. Şeytan gáliyer öğüne geçiyer. Şeytan geçiyer adam suratında hezreti Ali'ye diyer ki bu alaye gedemesin an alesi buraydur. arŐide bir ale görüyer parliyer. Diyer ki burasi diyer Lak alesi varmiŐ. an alesi, Lak alesi. O Lak alesine doğri götüriyer hezreti Aliy. Birez ki gediyeler aleye yalaŐiyer Şeytan yo gaybolup gediyer ama

115 adam suratında aradaŐ olmiş. Ondan sora gediyer birez ireli ki gediyer. O alanın padiŐahi varmiŐ Tarık Zengi isminde. Ona gediyer diyer ki hezreti Ali geliyer sizi Őeyedaca kılıçdan geçuraca bi tene buramaz hazirluli olun. Bu da ilan ediyer daha harp davullari çalıŐiyer bandolar. Beş alti böyük alanın etrefine esger yığiyer. Hezreti Ali diyer ki ya ben bi tek kişi bu ná hazurlu kime hazurlu görüyeller?

120 YalaŐan da ordan, orda bi Tomar Zengi varimiş ordu komutani. Onu gönderiyer o. Padişam ardaŐı. Diyer ki get ba. Diyer geliyer. Diyer ki náya geliyersin bizim memleketimize. Bizden ná nedür? Diyer ki a bele bele. Ben diyer silaŐorum diyer alelere gediyerim esgerlere talim ögrediyerim, gılıc gullanmasini. Ona geziyerim diyer hezreti Ali. Orda diyer ki eleyse gel bizim. Gediyer heber veriyer. Terkal geri

125 geliyer diyer ki Tarık Zengi sání diyer padişahımız seni devet ediyer. Gediyer. Heç kisme gılıç sallamadan. Yanına gediyer söyliyir. Annañiyer annañiyer. Hañilli adamımıñ. Biraz da yaşliymiñ. Heç gılıç sallamadan misliman oliyer o qalanın halgi. Misliman oliyer bunnara hizmet ediyerler felen şu bu. Ondan sōra diyer ki ben gedecam. Diyer ki sání yalağuz birañmam. Benim esgerim var. Sán oray yarisi

130 cinnarın yarisi insanoğlunun. Barabar Süleyman peygamber yapdurmuş o qaley. De cinner de çalıñmış, kuşlar da çalıñmış o galey ama kâfirin eline galmiş sōradan zaman geçmiş tarihler. Diyer ki gedamasın yalağuz. Diyer ki yoñ ben tek başıma gedecam. Ondan da hediye mediye veriyer almiyer, qabul etmiyer dünya malini hezreti Ali. Yola çıñiyer. Biyandan bunnar da giderken Lak qalesine doğri

135 yanaşiyeller. ábul Mihsininen de hezreti halid bin Velid geriden gediyeeller. Onnar da oraya gediyeeller, o galaya gediyeeller. Soruñduriyeeller. Diyer ki a bele bele. Hezreti Ali qan qalesine getdi siz misefir olun burda. Bunnara birez şeyapiyeeller hizmet ediyeller felen. Misefir ediyeller tabi o zamanın esgeri şeyi. Diyer ki bi ordi de ben hazirliyem. ábul Mihsinin var bir ordi esgeri. Yani bin kişi, üç bin kişi o zaman. O da

140 hazirliyir. Üçü birden o şeyi de aliyer pehliveni. Tomar Zengi ismindeki gardaşını. O diyer ki sán esgere bañacañsın. Bunnar üçi gederken şeytan bunnarın oğünden getmasin mi aniden. Ola diyer ki burda buni kesecem. Beni diyer hezreti Ali gibi bi adaminen çeküñdürmeye gelmişdi. Şeytan qaybolyer. Hezreti halid bin Velid diyer ki misliman qanunlarında şeydur suç işlanmadan adam ceza geymaz. Adam sání

145 teşfik etmiş hama sán bir suç işlamamışın ki sán oni öldüresin. Yoñ diyer öldüremesin. Ondan sōra gediyeeller diyer ki biz ná diyer batıl işlerde yaşamışuñ bu Tarık Zengi. Yolda gederken bi yerde isdirahat ediyeller. Hezreti Ali de qan suyi var. Şindi corafyada qavuş vileyeti var. qavuşun etrefi üs terefi bele sari irmañ yazar. O qavuşun içinde qan qalesi. O Qavuş vileyetinin içinde. Ordan bulamiyer yoli, ırmağı.

150 Bañiyer ki orda sañda tañdadın köpri yapmışler. İnsan geçerse devrülür ama suyun üç pay altdan bi pay üsden köpri varımıñ. E mübareg oraya da bi yosun oraya degmiş gırmızı bi yosun biyani. Gırmızı görüniyer altındaki köpri annaşılmiyermiş. Yosunnar tik durmuş. O zaman hezreti Ali oraya geliyer, bañiyer. Diyer ki ya Rabbi ya Rasulallah. Ati seviyer biraz da şeyapiyer oñiyer. Ata binmasiynan da köprünün

155 oyanki başına atliyer at, hayvan. Bañiyer ki köpri yıñılmış gediyer suya oyani. Sañda ya. Kim geçersañ da köpri yıñılacañ. Tañdadın yapdurmuş şey. Náysa gediyer orda geçiyer suya oyani. Orda oturiyer. Biraz isdirahat ediyer. Bañiyer ki üç denesi

geliyer. Sen kimsin, ná gezersin? Ordan gözci habar vermiş ki bir esger geçdi suyi biyani. Hayte keseceyduh seni. Hezreti Ali bunnara hay basiyer. Gorhıyerler gaçıyerler. Diyerler ki o heybetli birisi biz ona garşı çıhamazu. Dedi ki nasi olur? 160 Ordan pehlivannari varımı. Onnari gönderiyer geliyer diyer ki náya geldiz? O da gene aynen diyer ki ben kaleleri geziyerim, hem silahşör ögrediyeirim padişahların ordan hem de birez para aliyerim diyer ikramiye. Da onun için geldim burya diyer. Gèdiyerler. Gediyer habar getürün. Diyer ki qahqaha Sultanımı. oranın padişainın 165 ismi. Diyer ki üç gün misafir edin. Odalarimi, zengunluhlarimi gösderin. Cehennemi varımı, cennet yapımı. Cani isdaduğunu cehenneme atiyerim canı isdaduğunu cennete. O gendi şeylarınca mekânların. Ondan sora burda götüriyerler hezreti Ali orda gonahta. Duriyer, bahıyer. Bi tenesi, gapıcısı demiş ki gel şimdi sarayı gezdürem. Gezmiş bahmış ki oraya altın yılmış, oraya altın yılmış. Ná bilem. Çeşit çeşit hazneler. Demiş ki cennet cehennemi de görmek işdar misin? Demiş ki eh 170 zamani gelürse göra. Ondan sora bahmış ki bi yerde havuzlar, güzel sular, gızlar, gadınlar, eylence, yema, içma, ba, baçe, diyer ki buray cennetidür diyer. Bi terefe de bahıyer seyir sica. Dumannar çıhiyer. Yilannar içarısında. Akraplar. Kimisi bağıriyer kimisi de. Diyer ki kötileri de burya atiyer diyer padişah cehennme 175 diyer. Taarilu tasliyermiş o. Kufeleri tavu yumurtası gabağımı. o padişan, o qahqaha sultanın. Ondan sora diyer ki getirun misefiri gelsin. Geliyer. Orada oturiyer bu. Merebe felen şeyedyeller o zamanın şeyi. Diyer ki bizim esgerimizi nasi silahşor ögredacağsın nasi talim terbiye edacağsın? Diyer ki e zamani gelürse görürsüz hezreti Ali. O arada bi ra ru peyda oliyer salonda. Bi şamata, ra ru. 180 Bahıyer ki bi adam geliyer. Bi çuvalinen. Bir kafay çihariyer bele. Atiyer orya. Diyer ki sultanım diyer Medine'ye gadar getdim diyer o Ali denilen diyer şeyin başını kesdim diyer. Aha sana ermağan getürdüm başı diyer. Hezreti Ali güliyer. Diyer ki ná güliyersin keserim sının boynun diyer o şey pehliven bu hezreti Aliye. İşarat ediyer ki dur. Ondan sora. Diyer ki nâsi etdin? Diyer ki sultanım Medine'ye kadar 185 getdim. O Ali denilen diyer hurma ağacindeydi. Çocuğlarına diyer hurma topliyerdi. Eniden orda tutuşdu diyer. Bir hal diyer güleş tutdu da ele etdim bele etdim. Aniden boynunu kesdim. Sana ermağan getürdüm diyer. Hezreti Ali diyer ki bu baş hezreti Ali'nin başı degül. Diyer ki ná biliyersin sán? Bu qahqaha sultan. Diyer ki hezreti Ali bene benziyer. Ben diyer bi iki defe diyer Medine'ye getdim de pazarda 190 gördüm diyer hezreti Aliye. O diyer aynen bene benzer diyer. Diyer ki isbat edebilür

misin? Dedi ki isbat edarım. Diyer ki nerden. Diyer ki meydanda çıhsın diyer. Beni keserse hezreti Aliy de kesmiş olur. Çıhiyeler. Hezreti Ali'ye adam mi dayanacağ, Allah'ın aslani. Bir gaçuriyer oyani biyeni. Goyariyer başsağı yoğari, gılıci veriyer, atiyer. Diyer ki bizzet hezreti Ali benim. Onnar da gülüşiyer. Ee buni sariyeler. Ordi 195 çoğ, esger çoğ. Galanın burcuna bele gayaya yaslaniyer. Gılıç salliyer boyuna. Biyandan da şeyler gáliyer üçü da. O öteki pehlivenler. ábul Mihsin, Tarık Zengi ondan sōra hezreti ħalid bin Velid. Suyun kenarına géliyer. Onnar da bulamiyer köpriy. Orda bi tene şeyli varımış İranni. Orda şeyin yanında kaçgaha sultanın üzerinde orda şeyluğ ediyermiş ħebenciluğ. Yani esgiden kıominist diyerdiler o 200 şekilde. Orda olan işleri Tarık Zengi'nin kaçgaha sultana bildüriyermiş. Gizlidan ama. Heç diyermiş ki onun esgeridür. Diyer ki ben biliyerim. Ben misliman oldum daha bu işleri ben galanın benine gediyer. Diyer ki aburaydur. Buna inanmiyeler ki bizi suya verecağ. O zaman diyer ki ben geçacam. Geçiyer atinen oyani başa gediyer biyani gáliyer. Enine süriyer köprünün üsdünden. Azar azar geçiyeller. Tam suyi ki 205 geçiyeller birez ireli bir ses geliyer. Diyeller ki bu ne sesdür Hezreti ħalid bin Velid? Diyer ki bu hezreti Ali'nin sesidür, dardadur. Daha durmağ yoğ. Bunnar süriyer atlarini ordi géliyer sağdan soldan giriyeler ki mubareğ bir gayanın dibinde işde arğay vermiş. Arğadan şey. Önden gálani yıhılmış öğüne, doğriyer. Bu hezreti ħalid yağlaşıyer işde bi ara oradan fursant buliyer. Diyer ki ben gáldım. Diyer ki tam 210 zamanında gáldım diyer. Diyer ki biz, onnar da sağdan soldan oray fetediyeller, gazaniyeler. Ondan, bi zaman ki gáliyeler, orda bir gız Arapca biliyermiş, Arapca oğumış o Süleyman peygamber. Onnar nağışlaniyermişler. La ilahe illallah Mehemedür rasulullah. Ağır zaman peygamberinin bir sevgüllisi gelacağ, bu қalay fetedecağ, burdan da bir gız çocuğı, evladi alıp götürecağ Medine'ye. Bele yazmışler 215 orya. Oni bilmiş misliman olmiş o gız. Odasında oturiyermiş. Hezreti Ali ki odaya giriye dolanmaya kaçiyer selem veriyer ya Ali diyer hoş gáldım. Diyer ki bu beni nerdan tanıdı? Bu demiş ki levhay gösdermiş. Demiş ki bağ ben o zamandan beri mislimen oldum. Daha evlanmadım kismaynan. Oni hezreti peygambere ayleluğa getüriyer hezreti Ali, oni hezreti peygambere ayleluğa getüriyer. Orda o Tomar Zengi 220 denilen adami o қalaye şeyapiyer kımandan. Diyer ki bağ dara galduğın zaman beni ararsın. Ona bi şey veriyer ediyer. Kismeye zulum etme, kismenin hağıını yemá. Garşuluğli iki қala misliman olarağ yağayın, birbirize zerel vermayın, geçimize bağın. Biz gedecayuğ. Ya burdan. Diyer ki ben bu hamayilinan bi zanduğ varımış. O

zanduḡ da gızın zanduḡı. Diyer ki bu zanduḡ da benimdür. Buni da götürecez
225 Medine'ye. Aliyer işdá o zanduḡ eşye, birez de yiyecaḡ miyecaḡ yannarına. Hezreti
ḡalid ábu Mihsinin vilayedine geliyeler. Orda birez ḡalier. Ordan da döniyer.
Medine'ye gelürken heber ulaşıyer ki hezreti Ali geliyer ama üç ay çıḡmış aradan, üç
ay. Üç ay çıḡmış demiş ki geliyer hezreti Ali. Millet çıḡmış soḡaḡalara tókılmış
şeyapiyeler ki ḡarşiliyaḡ diye. O zaman Fatma anamız da hezreti Hasan Hüsen'i
230 almış yola çıḡmış ḡarşilamaya. Bizzat mübareg de demiş ki bi baḡem gelişine nasıl
sahapsız geliyer. O da çıḡmış. Hezreti Ali atinen gelürken görmüş buni. Hemen
aşşāḡı atlamış atdan mübaregin ellerini öpmiş. Demiş ki özür dılarım. Size zehmet
verdim. Beni affedin. Orda şeyapiyeler geliyeler. Bu hikayey annadiyer hezreti Ali,
hezreti ḡalid. Ondan düḡün başliyer. Üç ay sōra düḡün ertelenmiş. Düḡün başliyer.
235 Herkeş gēdiyer. Bu da hamayili götüriyer o sanduḡdan. Diyer ki aha. Hezreti
Süleyman'ın ismi yazılı hamayilde. Diyer ki ben bu hamayili getürdüm çocuḡa. O
zaman herkeşe dolanduriyeler o halḡa. Diyer ki o çocuḡun babasi diyer ki bu hediye
diyer hezreti Ali'nin ḡılıcinin üzerindedür diyer bunun ḡıymati biçilmez. Herkeş
döniyer, düḡün bitiyer şeyapiyer ala resulune selavat. Birez noḡsannarım varisa da
240 yannışlarım o ḡader ancaḡ oliyer.

Adı Soyadı: Reşide Şenol

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Günlüce Köyü (Yukarı Caborya)

Derleme Konusu: Günlük konuşmalar

Efendime söyliyem. Oğulumuz yoğidi burda. Yoğsul zamani. Aşşagıda bir oğul varidi ortada iki kövün arasında. Orya gediyeğu. kış, qar, ayağlarımız üşiyerdi. Etmegimizi evden götüriyerđu, etmek mekmek oğulda bişe vermağ yoğidi. Etmegi evden götüriyerđu, suyi de evden götüriyerđu. Su da yoğidi okulda. Orda ağşama 5 kadar, ağşam oldi mi paydos ediyerdi. Öretmen varidi, merkezli heyri begidi ismi. Egitman varidi aşşahki mehleli. Egitmenluğ ediyerdi. O zamanlar egitmenler varidi. Birinci sınıfı, ikinci sınıfı egitmenler oğudiyerdi. Öteki dört, üç, beşi de öretmenler. Öretmenluğ esgiden eyidi. Altı ay olurdi, oğurđu, bahara çıhđu mi , karne gelürdi. Karneler dağulirdi. Alurđu karnemizi. Karnen güzel ise sevinurdun, karnen kötü ise 10 ağlarduğ. Bizi birağurdiler. İki sene snıfda kaldım. Oğuyamadım, yazamadım. Söra öğrendim. Benim yanımda iki tene arğadaşım varidi, adını de yazamiyerdiler. Yazamadiler adlarını de. Satutinen aşşahki mehelleli de Reize. Biri bir terefimde. Üçümüz bir sırada oturiyerđu da. Soba yağıyerđu. Soba söndi mi doniyerdi elimiz ayağımız okulda. Ele teşkilat yoğ. Heç bişe yoğ. Çoğ kötü. Orda otur. Bir sobanın 15 yanında olanlar isinurdi, geride olanlar donarduğ abu savuğdan. Ondan da kağarduğ gelmada bir savuğli diyerler bir yüsgek yer var orda. Orda çoğ adamın, telebenin elleri ayağları tøkildi, doniyerdi savuğdan. Aşindi dişerki kaynım var da onun elleri abundant aşşahki yoğdur barmahları Züvdü'nün. Tøkildi barmahları ayağlarının da ellerinin de. Ebele gaklandi ebele. O savuğda dondi tipide. Çocuğ, yürüyamadi, 20 gelámadi. Yetimidi. Elbisesi yoğ, bişesi yoğ, eldiveni yoğ. Ee ne yoğsulluğlar görđu yavrum. Ná zaniyen. Gelurđu burya işdá. İki sene mi? Benim babamın yedi çocuğı varidi. İlki benidim. İki sene gezdim. Beni de çardurdi ki ben yetuşduramiyerim. Size yiyecağ mi alem, geyacağ mi alem, sizi okula mi yolliyem. İki defe de Posof'a Merkez'e yirmi üç nisana götüriyerdiler öretmenler bizi. Burda bir teşkilet yoğ. İki 25 defe de merkeze herkeş getdi ben gedámadım. Önlüğ alamadi babam. Önlüğüm

yoğidi. Önlügsüz olanlari da almiyerdi, götürmiyerdiler. Çoğ çileler çekduğ çoğ. Yedi çocuğ bir adam. Off. O yoğsulluğlari ahlıma geturma benim. Çoğ çekduğ. Sora sora gelişdi, gelişdi. Bele evler nerde varidi. Toprağ evler. qar kıyamət içinde yaşaduğ. Şimdi de yapduğ yüzer bin idi. İkişer yüz bin verduğ binalari kaldı boş yavrum. Kimsem yoğ aşindi burda. Kimse yoğ ki. Boş yalağuz. Bu da bir evde duriyer ben de bir evde. Daho dayimin kızıdır. Çoluğ çocuğ herkeş Bursa'da, Avrupa'da. Gelmiyer ki kisme burya. Heçbir düzen yoğ burda, Posof'da. Bir hasda olsan Merkez'e eniyersin ilaci bile alamiyersin. Senin deduğun ilaç yoğdur diyer get de yarın gel. Gel bağem benim arabam mi var? Yarın náyinen gelem her gün. Para ver arabaynan get gel. Çoğ burda da gene hele esgükluğlar çoğ vardır. Gene hele Allah hökümetimizi yerinde kararlı etsin, Allah bir zaval vermasın da gene hele buray çoğ geride. Siz de görriersiz. Biri var biri yoğ. İşdá bele yavrimcan neyedağ. Doğsan birde hacca getdim. Begiminen barabar. Bir ay on gün kalduğ hacda. Çoğ gözelidi o zaman. Gencidim, ele yüriyerdim. Her yeri gördüm Allah'a şükür. Şimdi de aburada gağıp da gendime bir çay yapmaya biraz ağırlaniyerim ki kisme olsa da bir çay versa da içsem. Peygamber efendimiz buyurmuş ki benim milletimi iki bine, iki bin dörde ulaşdurmasın benim ümmetimi, benim insanımı. Diyeller ki niye ele diyersin? Diyer ki ondan sora çoğ kötü insan töriyacağ, çoğ kötü insanlar töriyacağ. Hağ yiyanlar, hırsızluğ, adam öldüranlar. Herşe ondan sora olacağ. Efendimize ayan a. Niye diyeller? Diyer ki bağ. İstanbul'ı Fatih fetetdi ya o zaman ne mutli diyer o asgere ki Fatih'in zamanında esger olmuşler de o İsdambul'da çalışmışler fetetmişler. Niye? Üzüm bağlari varimiş de orda. Herb oliyermiş o zaman Fatih'in zamanında. Fatih Sultan İsdambul'ı fetetdi ya o zaman o esger izin veriyermişler ki girin bu bağlarda yeyin, için, çılın, gedin. Yoruliyersiz, çalışiyersiz, herb ediyersiz. Hama oraya da, o bağın kapısına da terezi goydurmuş o esgerler terezi. O üzümü ki yiyermiş, getüriyer topliyermişler, terezinin gözesine goyiyermişler, dartiyermişler de kisme yoğ, gendim ben yalağuz. Üzümi topliyer, getüriyer dartacam ki ele yiyem. Dartiyermişler o üzümü bir kilo mi çığdi? Bir kilo kaçdur? İki lira. İki liray terezinin o gözüne birağiyer, üzümü aliyer gediyer. Ama esger, ordi. Heç kisme o paray ordan almiyer. O, eses ümmet o. Ele ümmet olur. Şindi abu kapıy açuğ birağ heç bişen kalmaz. Şimdi can güvenluğun bile yoğ yavrum. E şindi nerde kaldı peygamber efendimizin zamanının insani nerde var ki? Yoğ. Ya ele neçe, ele neçeleri. O zaman eleymiş. Ele doğruluğ varimiş. O kılıcinan top, tüfek yoğ. Fetetdi Allahu Tala'nın

terefinden İstanbul'ı Fatih fetetdi. Ya oğul ele işler varimiş. O zaman eleydi şimdi de
60 bele oldi. Ben ne bilem. Evde doğum yapı anam da kız gardaşımın üsdüne de hasda
oldi da kırğ gün yatahda yatdi. Deduh ahan öldi, aha öldi. Beş, alti çocuğı da var.
Aha öldi da işde bu amcamın gızı da hocaydi. kırğ gün gezdi de kırğ Yasin'i oğudi
üsdüne. kırğ gün sōra anam ayağı kağdi. kırğ gün dedi herkeş ki bu öldi. İşde Allahu
Tala'nın hekmeti. Şindi desen ki kırğ Yasin'i oğı, yarar, eydür inanduramasın
65 kismaya. Ama biz ona inanmışduh ki ona oğudun mi bu Allahu Tala buni gurtaracağ
bu dertden. Şindi ele inanç gağdi yani ona geturियerim sözi ha inanç yoğ ki daha
kismada. Ne hocasında, ne kızında, ne oğlunda yoğ. Oğul babaya inanmiyer, baba
oğula inanmiyer. Nerda kağdi. Yoğ. Hürmet gağdi. Mesele yaşli biz çıhduğ gaç
yaşına. Gelinlerimiz de var, oğullarımız da var hapımızın bunun da benim de. Nerdá?
70 Gendi gendimizi zor şar geçinduriyeruh. Açuğuni söyledim? İşde bele işler başımıza
çoğ geçiyer da sabur ediyeruh Allahu Tele çünkü sonumuz yoğdur. Soğnumuz
yoğdur. Soğnumuz gedacağ yerimiz o doğuz tağdanın altidir. Orda cevap vermağ
lazım da Allah o gadar fursant versa ki bu dilimize sahap olsağ yaradan Allah o
gadar sabur versa ki. Çoğ sağ ol.

Adı Soyadı: Adalet Erençöl

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Caborya

Derleme Konusu: Mâni

Meniye hoşum geldi

Ağlatma yaşım gedi

Çihem kıpiye baħem

Ağa kıardaşım geldi

5 kışlalar doldı bögün

Doldı boşaldı bögün

Gel kıardaşım görüşaħ

Ayruluħ oldı bögün

Meni dedim yüzeçen

10 Burdan da İzmiteçen

Gedin deyin yarime

Gayret etsin güzeçen

Ata binem alışem

Varem künde tanıšem

15 Altmış gün oroç tutem

Tek yarime kıavuşem

Adı Soyadı: Ganime Kızılkaya

Yaşı: 82

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Süngülü Köyü (Erile)

Derleme Konusu: Mâni

Armut dalda dal yerde

Bülbül ötmez her yerde

Felek bizi ayirdi

Her birimiz bir yerde

- 5 Meni demeye geldim
kaymağ yemeye geldim
Meremim kaymağ degül
Seni görmeye geldim

Baca baca barhana

- 10 Gil bacada çarhana
tökme günün suyuni
Yar yüzünü yağama

Adı Soyadı: Şahide Demirel

Yaşı: 86

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Posof (merkez)

Derleme Konusu: Mânî

Dağda Һarman olur mi

Aşğa fermen olur mi

Yana yana kül oldum

Küle dermen olur mi

- 5 Gedarım ellerizden
Kurtulem dillerizden
Yeşil baş ördeğ olsam
Su içmem göllerizden

Dağda maral gezer

- 10 Zilfini darar gezer
Hağigatli yar olsa
Buralari biraҺıp da orda gezmez

Bu yazi yazi degül

Elim terezi degül

- 15 Yıhılasın feni dünya
Gövlüm heç razi degül

Bu dağın oylumuna

Kuş konar yaylımına

Gelin halallaşah

- 20 Gelduğ yol ayırımına

Bu dağlar meze dağlar
Çiçeğin teze dağlar
Tutaydım yar elinden
Gezsaydım sánda dağlar

25 Bu dağın arđasından
Uyandım yar sesinden
O yar keklik ben eşi
Getsáydım arđasından

Çorabımın altı sari
30 Kıarsa gönderdim yari
Kıars Mevley'i seversen
Gönder yari biyani

Adı Soyadı: Müşür Demirel

Yaşı: 80

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Uğurca Köyü (Cecün)

Derleme Konusu: Türkü

Sazım ben gidersem sen gal dünyada, dünyada

Gizli sırlarımı aşıkâr eyleme, eyleme

Lal olsun dillerin söyleme yalan, söyleme yalan

Ėarip bülbül gibi ahuzar etme eyy

5 Ėarip bülbül gibi ahuzar etme

Ağlarsam ağladın gülersem güldün, gülersem güldün

Sazım sen bu avazi hengi çurnadan, hengi çurnadan aldın

Gel doğru söyle, inkar eyleme sazım

Gel doğru söyle, inkar eyleme sazım

10 Bahçede tutiken bilmezdin sazım, bilmezdin sazım

Dalina da bülbül konardı bazi bazi, bazi bazi

Ben babamı sen de usdani unutma sazım, unutma

bu kader bu.

Camalını cemekende görmüşler aᄥ gül görmüşler,

15 Rüyamda seni bana vermişler aᄥ gül bana vermişler

Yar eylen eylen ben de geleyim, dost eylen eylen ben de geleyim

Yar geldim ki evvelki benzin ġalmamış, yar ᄥalmamış

O yare selam verdim o yar selam almamış,

Yar eylen eyle, dost eylen eylen

20 Ben de geleyim.

Bu da bu kader yeter

Ezo gelin çih şu yay daᄥlarının başına eyy, başına

Güneş vursun kemerinin ġaşına, ġaşına

Bizi dünya alların da bu ayrılıᄥ gelsin başına, başına

25 Nen eyle ezo gelin nen eyle, nen eyle

Çih surye dağlarının başına bizim için el eyle, el eyle
Nen eyle ezo gelin de nen eyle
Çih surye dağların başına bizim için el eyle, el eyle

Adı Soyadı: Tevittin Demirel

Yaşı: 43

Öğrenim Durumu: Lise

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: Fıkra

Valla bir kiliseye bir papaz varımiş. Papaz her hafda çanın yanına bir kabınan şarabi koyıyermiş. Bi qarğanın biri gáliyer şarabi içiyer çana da siçiyer kaçiyer. Bu bir, iki, üç. Bu şekilde devam ederken papaz kıziyer. Birgün garğay yahaliyer diyer ki ola sán ná milletsin? Misliman olsan şarap içmesin, e hırisdiyan olsan çana siçmezsın. Diyer

5 ki valla ben ülkiciyim ülkici.

Adı Soyadı: Nazhanım Şimşek

Yaşı: 70

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Savaşır Köyü

Derleme Konusu: Mâni

Meni demeye geldim

Çaymağ yemeye geldim

Meni melhemim degül

Yarı görmeye geldim

5 Meniden mesdim oğlan

Küçüğden dosdum oğlan

Evelden yar severdim

Hani ya resdim oğlan

Arabam var dört teker

10 Düz ovadan sap çeker

Yarı gurbedde olan

Döner döner of çeker

Arabamı koşarım

Düz ovayı aşarım

15 Deseler yarın geliyer

Çanat verür koşarım

Havalar doldi böğün

Doldi boşandı böğün

Gel görüşelim yavrum

20 Ayruluğ oldi böğün

Havalar bulutlandı

Bulutlar kilitlendi

Gel görüşelim yavrum
Tabutum şeritlendi

25 Bu dağlar olmasaydı
Sarıp solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılıp olmasaydı

Bu dağların arını
30 Kürün gelsin karını
Orda misliman yok mi
Gönderseler yavrımı

Adı Soyadı: Halis Demirel

Yaşı: 56

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Uğurca Köyü

Derleme Konusu: Türkü

Ėafaya koydun kavuğı
Getürdün memlekete savuğı
Evleye de ikram et dosduna tavuğı
Savđ et getsin memleketden savuğı

- 5 Ėer, Damala al gağuğı yamala
Selam söylen Molla Cemal'a
Öküzleri vermasın vicdansız Kemal'a
İlim irfan bilesin, seni bu diyarda gülesin, gülesin
İlim irfan bilmezler Türkiye Cumhuriyeti'nde gülmezler

- 10 Yüce Yaradan
Yazın olsun ayransız, Ėışın yorđansız,
Evde avratsız, çarşıde parasız

Ağşamdan yedin papayi

Ėoca efendi, Ėoca efendi

- 15 Sabağ erken eline verdiler çapayi
Gece günüz çekdin cefayi
Ağ bizim Ėoca efendi, Ėoca efendi

Ėoca efendi yedürurlar kabağı

Bekledürler sana sabağı, sabağı

- 20 Ėoca efendi, efendi

Adı Soyadı: Ferenez Daşgıran

Yaşı: 76

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Posof (Merkez)

Derleme Konusu: Mâni

Pınarın başındeğim

On iki yaşındeğim

On iki yaşdan beri

Ben yarın peşındeğim

5 Aşşam aralar beni

Fıtil yaralar beni

Yarsız döşege girende

Döşeg paralar beni

Havada laçın oynar

10 Göğde göğercin oynar

Yar hatrıma gelende

Dalımda saçım oynar

Endim çeyir biçmáya

Savuh sular içmáya

15 Dediler yar gáliyer

Çanat vurdum uçmaya

ğarafıl olacağım

Saralıp solacağım

Bir ғardaşdan ötüri

20 Boynumi yan dutacam

Bir ғardaşı varımış ölmüş de onunçün

Gökde uçan teyyere
Yarimi esger etdi
Alaylarız doldi mi
25 Ğadrolarız doldi mi
Elimin ğınası getmedi
Yarım esgerde öldi

Armut dalda dal yerde
Bülbül öter her yerde
30 Felek bizi ayırmış
Her birimiz bir yanda

Sabağ açıla yarım
Atın kaçılá yarım
Boş mekdüfü neyerim
35 Hesret yüzün göreyim

Adı Soyadı: Fatma aycı Esen

Yaşı: 40

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Posof

Derleme Konusu: Mâni

Mâniye meler miyim

Beline kemer miyim

Dünyaları verseler

Senden döner miyim

5 Oy oy demeye geldim

Kaymağ yemeye geldim

Kaymağ meremimde yoğ

Yari görmeye geldim

Merdivenim basağ basağ

10 Yoğari çığmağ yasağ

Burada validen emir gelmiş

Kızlara köçmağ yasağ

Sepet sepet yumurta

Sağın beni unutma

15 Unudursan küserim

Mektubumu keserim

Bu mektub guru bi çiçeğ

Daha nice yıllar geçeceğ

Yol ver dumanni dağlar

20 Bu mektub yarime gidecek

aranfil olacağsın
Sarıp solacağsın
Ben hakime danışdım
Sen benim olacağsı

Adı Soyadı: Asiye aycı

Yaşı: 76

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Posof

Derleme Konusu: a) Mâni   b) İlahi   c) Hikâye

-a-

Bu yollar uzun yollar
Yar bene üzüm yollar
Haķikatli yar olsa
Saħlar da güzün yollar

- 5 Ğarşiden gelenlere
Ğaz koydum fenerlere
Annem beni verecaħ
Asgerden gelenlere

İlahi:

Sallu ala resulüne Muhammed

Ṭökülür bedenden cümle günehler

Namaz için abdes alduğun zaman

İki melek iki yanında durur

5 Sabağ namazini gılduğun zaman

Dahi namazi terğ etme sağın

İsder ise ola imanın bütün

Hağ kulum derse ne resul ümmetin

Önne namazını gılduğun zaman

10 Gökden yere iner bütün melekler

Melekler müştak olur felekler

O anda kabul olur cümle dilekler

İkindi namazın gılduğun zaman

Cennet bahçesini hağ gendi bezer

15 Şad olur müminler içinde gezer

Kiramen kâtibi sevabın yazar

Ağşam namazını gılduğun zaman

Bu namazdur müminlerin durağı

Hağ tele yağın eder irağı

20 Cenneti alede hazır durağı

Yassi namazını gılduğun zaman

Ecel yasduğuni koyunca başın

Ṭökülür gözünden kan ile yaşın

İman guran olur inşallah senin yoldaşın

25 Ezraile canın verduğun zaman

Failatun failatun failat

Ver Meğhemmed Musdafa ra selavat

Hikaye:

Adamın birinin kariyenen adam evleniyer. Yavrim, evleniyeller ayıp söylemesi bu hamile kaliyer. Yani ayupluğ degül. Ondan sōra ğaħiyer ğocasi gediye gurbete çalışmaya. Gurbete gediye, gelmiye, gelmiye, otuz sene gelmiye. kadın doğiye, o oğli böyiye, oħiye, ğoca oliye. Gadan alem, ğeliye. O adam da ğeliye. Ğeliye, 5 camiye gediye. O adam da bi yerde köleluğ yapıye bi sene. Diye ki evime gedecem de diye sen bene diye ilmin başini öğred. O da diye ki ilmin başini öğretmem. Bir sene benim evimde ğalacan, köleluğ edecen, ğizmekerluğ, çalışecen ki ondan sōra öğredem de ele even ged. Bir sene de orda ğaliye adam. Bi sene sōra diye şindi evime gedecem bene diye şeyi öğred ísaburdur. Bir sene boyunca onu 10 eglediye, işini ğösderiye ilmin başi saburdur. İlmin başini söyliye, ğaħiyer adam geliye evine. Evine geliye, camdan egiliye baħiye yoħardan idi esgiden bacalar, camdan egiliye baħiye oğul ki şarısının şoynunda ebele dizine şoymiş oğli anasının yatıye. Bařini o da ebele seviye anasi. Diye ki Allah Allah bu adam kimdür? Ben geddım bu ğari diye adam mi aldı yanına. Bu bele müşğilde diye 15 sabur edem diye. Bu oğlani bi taķıb edem hele. Baħiye ki bu oğlan ğaħiye, camiye gediye, camide namaz ğılduriye. Bu adam da gediye namaz ğiliye oğlanın babasi, gurbetden gelen. Diye ki ya şardaşım abu oğlan kimdür, ğocaz nerelidür? Onnar da diye ki bu oğlan kimdür, bu oğlan yetimdür, anasi hamile şalmiş, babasi getmiş gelmemiş, ölmüş mi ná da bu oğlan odur, o řanayħlinin oğlidür. Adam diye ki Allah 20 senden razi olsun adam, ben sene köleluğ eddim bi sene ama diye baħ şindi ben buni, ğariye de vuracağıdım oğlani de. Onnari vurmiye, geliye bacadan baħiye ertasi gece gene ondan sōra diye ki:

Aħřamın andurmişin gelin

Çiremi yandurmişin gelin

25 Bu yanındaki yigide

Sen ne eddin ki yanındadır

O da diye ki:

Aħřamın andurmişim

Çiremi yandurmişim

30 Yanımdaki yigide
Gösgümden emdürmişim.

O ona, o ona artuğ geliyer ğari açıyer ğapiyi, kocasi içeri giriyer. Bu gáder. Daha bilmem.

Ahşamın arağuı
35 Cefimin darağuı
Ná canıma ker etdi
Bu yarin iradığuı

Çođu sağ olasıñ, sağ olasıñ, var olasıñ.

Adı Soyadı: Alaaddin Öter

Yaşı: 82

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Süngülü Köyü

Derleme Konusu: a) Almanya – Rusya savaşına dair b) Askerlik hatırası
c) Hikâye d) Çeşitli Hatıralar

-a-

Şimdi Almanyaynan Urusya savaşa girdi. Savaşa girdi. Almanya dedi ki dünyaya tek bi devlet biraşacam. Urusyay giriyer gediye tur atiyer. Rus da bütün İslamlari hep cepeye sürdi. Orda olan Mislmanlari çoğ gırdurdi orda. Mislmanlari çoğ gırdurdi. Aa tek devlet dedi ya bu innüydi o zaman bu cumhurbaşkanı, bu korhıdı. Bize 5 dönecağ diyá. Denizleri, boğazi ğapatdı. Şimdi bu yirmi dört seet ğaldi ki Urusyay teslim ala Almanya. O ğáder giriyer. Yani öğünde o ufağ devletleri hep sildi getdi. Bu korhmaya başladı de tutdi de boğozı ğapatdı. İsdanbul'dan daha boğazdan geçemiyer. Dey dolandi bilmem hangi denizleri. Bu mağlub oldı artuğ. Esger yetişmedi, erzağ yetişmedi. Yengildi. Urusyanın yarisi şey Almanyanın yarisi Urusya 10 da ğaldi. İşde bundan beş on yirmi sene olmiyer oray geldi Almanyaya karşıdı o Urusyadaki şeylerin Almanlar. Doğı Almanya Bati Almanya. Doğı Almanya Urusya'da ğalanlarıdı. İşde ğaldurdiler şeyi geldi. Birleşdiler gene de. Daa Almanya'da o ğáder şey yoğdur esgeri güci. Rus gene bağ getdi Suriyeye şimdi Eseti şeyapiyer desdekliyer. Mislmanlari bitevi kırdurdi. Arada gediye Avrupa'ya 15 gedeceyuğ diye denizlerde boğuliyer düşiyeller. Botların havası gediye batiyeller. Adamluğ ğalmış penperişan. Allah yardım etsin işde. Beled işde Allah düşürmesin yani. Esgiden çoğ gorhiyerdi büyükler. Rus gelmiş buray basmış. Şimdi Vehdetdin varıdı padişah Vehdetdin. Bizim Türk hükümeti bilmem ğaç sene Osmanni hükümeti bu şey saltanat sürmiş. Bütün her yeri zaft etmiş, almış. Bu şey olduca memleket 20 artuğ zayıf aşındaki iç savaş çıhariyerler içinde. Buni hoş Türkiye'yi yıhmaya çalışiyeller hoş şeye çalışmiyeller. Azala azala en son gelmiş işgal etmişler. İngiliz, Fransız, Urusya, Almanya hep işgal etmiş Türkiye'yi. İşgal etmişler, gemiler gelmiş Çanakale'ye. Gelmiş. Şimdi orda da o zaman fağır. Esgerin ayağında poti yoğ, çaruğ

geyiyer, esgi büsge. Heey gurban olduğum Allah. Şindiki zaman olsa. İmkan mi var o
25 şeyi şe yap. O zaman din kuvvetiynen cenabı Allah fursant veriyer. Cepede bütün
esgeri kırdı. İki yüz elli bin esger bütün kırdiler; topinen, mermiynen. Ahaann ná
onbaşıydı ya? Şeyi topi aliyer mermiyi, bismillah ya Allah diyer adi náydı unuddum,
bilyerdim de. Bir mermiy üç beş kişi galduriyer, o yalağuz tek başına. Allah fursant
30 veriyer ohi yerleşdüriyer topa. Bismillah ya Allah diyer ohi çekiye bacadan düşiyer
de gavurun donanma, esger bütün şahba çihiyer denize, boğuliyer, gediyer. İşde
ordan ipdal oldı de Türkiye gázandı Allah'a şükür şindiye gáder. Şindi de bah neler
yapiyeler.

-b-

Menderes varıdı Menderes. Adnan Menderes. Siz o zaman dünyada olmazdız. Ben
esgerdeydim. Elli üçün on birinci ayın dohuzunda esgere getdim. Candarmaydım.
Ele gar yağdı ki burdan geçemiyerduh ki gedah. Hatay'a getduh jandarma er okuli.
Yüz yirmi bir candarma er okuli. Birinci tabur, birinci bölük. Ordayım şindi bi
5 arhadaş da bizden yaşlı de o da bizim tertip. Ateşe gediyeruh, oni görmesah rahat
edemiyeruh. Bir çocu ki babasını görmeden rahat edemez biz ona ele alışmışduh,
görmemişah duramiyerduh. kabagulah oldı. Götürdiler kabagulah koğuşunda üç kişi
yatiyer. Bir hafda görmedim, dellendim. Dedim ki ben gedip bahacam. Getdim
onnen konuşduh monuşduh. Çıharken yüz başı yağaladı. Nöbetçi subay. kulağımdan
10 ebele tutdı. Oray niye ayırmışuh dedi. Dedim ki oray diger arhadaşlara kabagulah
degmesin diyá ayırmışız. Niye getdin dedi? Dedim ki komutanım cezama raziyim. Bi
arhadaşımız var bizden yaşlı. Çocu ki bi babasını görmese dellenu. Biz ele oldu.
Bir hafdadur ateşe gediyeruh, göremedim, cezama raziyim. Ne cezam varise
çekmeye raziyim. Arhadaşa bahdım. Bele tutdı, ebele etdi valla. Bi daha görmiyem
15 dedi. Başüsdüne, sağol komutanım. Döndüm geldim. Hey gidi günner. Menderes bin
dohuz yüz elli dördde seçim oldı. Ben de zanduh başına görevli getdim, candarma.
Hatay'ın kövlerinde. Kövlerine getdim. Hatay'ın içinde kaldım. Otuz ay orda yapdım
esgerluğı. Dağıtım oldu ayni vileyete düşdüm. Orda uğraşiyeruh. Esgeriye hep halğ
partisini tutiyerdi. O ki sayım oldı de başçavuş bi de küfür etdi bu gader uğraşdım
20 dedi de gene gazanamadım. Gene gazanamadı. Bu Menderes beş alti sene devam
etdi. Şindi biyandan çekemediler de Zonguldağ'da begciydım. On iki sekiz

nöbetçisiydim. Ağonamada bütün cam ağonamanın her teref, her şe var. Guş südüne varana ğadar var o ağonamada. Orda müdür var, mehendisler var. Bütün orda onnnarın. Aliyer şe yapıyeller. Bağgal, tüken yani. Tüken, ağonama. Aşindi ki market diyellere ele yani her şe buluniyer de mehendisler ordan aliyer işçiler aliyer. On iki sekiz nöbetçisiyim, saat guriyerim. Yarım saatda bir diregin, okulun orda bir anağdar deey bilmem nerde bir anağdar. Yarım saat ordan orya yarım saata ancağ gediyerim bele gezerah. Saat guriyerim. Bir de esgeriyeden ayrılma sefer omay varidi. Albayidi de geldi işe girdi. Sosyal bahım şefiydi. Esgeriye arhasını tutiyer diye demür parti o zaman Menderes'in devri. Buni şeye aldiler kori memurluğuna. Bekcilerin başi. Bizi de hep bekculuğa aldı o ğarsliler şeye halkcidür diye. Bekculuğa aldiler, on iki sekiz nöbetçisiyim diye. Saat beşde bir esgeriye sesi bir anons yapmaya başladı. Allah. Ola bu náyn násidur, nádur? Bahdım ki o adam da öldise Allah rehmet etsin. Abu bizim egmegimiz de o adamın sayesiynen. Geldi oğlan napiyen nasılsın? Sağ olun efendim sayanızde eyim dedim. Duydun mi bu aışam ná oldi dedi. Hayrola efendim dedim saat guriyerim, bir vukuatım yoğ. Yoğ evledim yoğ hökümeti yıhdiler dedi. E dedim hökümeti yıhdiyseler gözün aydunluğ olsun sánin günün doğdi. Dalıma el vurdi sağ ol evlâdim sağ ol. Üş gün sōra Zonguldağ umum müdür mavini olarak getdi bah. Kori memurluğuna adam umum müdür mavini olarak Zonguldağ'a tayin oldi üş gün sōra. Esgeriyeden geldi hep işe müdür, şey bütün yönetici hep esgeriyeden guruldi. Neyse ora ele oldi, Menderes'i aldiler. Sorğiya sorğiya adami boş boşuna idam etdiler. Bir başbakan, bir dışişler bakani, bir maliye bakani. Başbakan Adnan Menderes, dışişler bakani Fatih Rüşdi Zorli, maliye bakani Hasan Polatgan. Bunnari keyfücün asdiler adamlari. Onnar getdi, Türkiye bir süri geri getdi ğızım. Türkiye geri getdi. O gün böğün aha beş on senedür Ak parti birez náyise etdi. Şindi gene bah ná yapıyeller. He. Şindi hangi partidensin bilmem de artuğ. Şeyli misin Türkeşli misin? Gençluğ ekseri Türkeşli. A bah bele ediyer barmahlarini. Ná ağniyer. Hayır. Náya dedisez hayır. Kolisyon gurmadi hayır, hökümete yanaşmadi hayır. Ondan ná heyir gelür ya.

Padişah teller veriyer ki bu gece heç işi. O zaman eletirik, lamba mamba yo. Ya löküs ya mum. Bunnarın heçbiri olmiyaca, yanmiyaca, işi yanmiyaca. Tebdir oliyer vezirinen gezerken gediye ki bi yerde bi işi çıyier. Gediyele ki bir gızinen genç bi de oğlan birbirini seviye orda gonuşiyer, görüşiyelle. O numarayı aliyer

5 oranın geliye. Sabaşinan candarma yolliye getürddüriye gızinan oğlani. Oğlana diyer ki oğlum orda ná iş görüyerdin? Oğlan da diyer ki padişahım oni ben seviyerim, sevdüğüm, orda söhbet ediyerdu, möhöbbet ediyerdu. Ya nedecen oni biraş diyer de benim gızım var, gızımı sene verem seni de vezir edem. Yoş padişahım diyer. Ben işdamam, ben oni seviyerim. Ey oğlum diyer gızı sesliye. Gusura başmayın

10 yani haşlıza başga bişe geçmesin de. Gızı sesliye. Gızım ne ediyerdiz orda? Diyer ki padişahım sevdüğümüdi, orda söhbet ediyerdu, gonişiyerdu. Ee gızım oni ne edecen sen işi yo, güci yo. Seni oğluma alem seni, padişah gelini olursun, zengin, yiyarsın, içarsın. Gız hama gevşiyer. Tamam diyer. Vay anasını, oğlana o gadar dedim de oğlan gabil etmedi de diyer ki gadın milleti nerde varise gätledileca, kesileca, boyni kesileca. Ola padişah etme eyleme. Yoş gadinna kesileca.

15 Badvallar açıyelle, kuylarda saşliyelle. İmken olmiye. Padişahın babasının arşadaşı varimiş. Diyelle ki yav ne edeceyu, bizim anamizi ağlatdi, oğul uşamız galmadi hep doğriyaca. Get de buna bişeler ağnat. Geliye, açiliye. Diyer ki padişahım. Ben atinen bi yere gediyerdim. Esdafurullah. Birisi atinen bi yere gediye.

20 Masge taşmış şeyine. Ben de atın arşaya atladım, buna bi yumruş vurdum. Yani vurduğum atın ayaşlarının altına enerdi ele tesirli vururdum. Bu heç. Sanki sinegi kaçurdum. Bi daha vurunca dedi ki doğri otur şindi en ufaş parşan gulağın dibine egledürüm. Doğri otur ulan dedi. Padişaha ağnağiyer. Susdum, gorşdum daha. Buni yengamiyacam. Galduş bi gáleye geldi, orda endi atdan hama heybe doli atın. Dedi

25 ki musmaniler almiş yigirmi dörtluş, bu musmari buna çaş. Çekücinen çaşdım çaşamadım. Elimden aldı, yumruşinen vurdi, vurdi, buna çışdi. Dedi ki şu saata, saat verdi, geldim geldim gelemisem at da senin bu eşya da senin al get. Gáleye endi, bekledim. Gendi yumruşi vurdi muşi betona geçürdi, çışdi. Endi ná varisa orda. Başdımkı o verduşi saatdan beş, on daşşa evvel bir baş kelle yükde yüngül, bahada

30 ağır ná varise almiş, geldi çışdi. Dedi ki buni görüyer misin. Diyer ki helbet. Bu benim nişannimi öldürdi dev. Bu benim nişannimi öldürdi. Hah ben de intigamımı

aldım. Geliyeler mezerde açdurmuş nişannısının yanında hazır. Beni ele vuracan bu boynumi gılıcinan ki beni burya gömliyacan. O geturduğı devden altun, amanat hep senündür. Padişaha bele ağnadiyer. Dedi ki öldürmesen ben seni öldürürüm ona göre
35 bağ. Ben ne yapem beni gorhi şeyinden öldürdüm, oraya gömledim, defineddim, üsdünü ğapaddım. O varlari de aldım geldim padişam. O da ğari o da ğari diyer. Şindi bu ğadınların hepsi bir olmaz da diyer gel bu işden vazgeş de gırdurma bu ğadinnari, kesdurma, etme, dutma. Padişah yumuşaniyer, tamam diyer. Diyer bağ ele ya o da ğadın o da ğadın. Şindi ğızım çoğ işler oliyer ná bilem. Adamın biri şey olmuş,
40 aylesini ğaybetmiş. Mala matruğ almiş ağa adam. Almiş ğariyi aliyer bi de yanına bi işci almiş. Geze geze geliyer. Bir ağanın işini yapıyer. Bağıyer ki benim ğari o ağaynan tabla oyniyer. Tabla oyniyer. O şeye diyer ki yanındaki işçiye ki:

Oğlan getür kerpicinen kireci

Tezelendi esgi yaram benim

45 O da ordan atiyer zari diyer ki:

Geçen güne dün demezler

Gel benim şaş beş sanım

Şindi o ağa diyer ki o adam ná dedi sán ná dedin? Ğariya demiyer boş ver ağam. Yav ne? Demiyer. Demiyer adamın yanına geliyer. Diyer ki yav sen ná dedin, bu ğadın ná
50 dedi? Diyer ki ağa. Ben de senin gibi bir ağayım. Aylemi ğaybetdim. Mala matruka aldım. Ben buni bulmağ için geziyerim şehir şehir, gasaba gasaba. Senin yanında buldum o ğadın benim ğarım. Ee nasi olacağ? Bilmem ki. Ğadının ki golundan tutiyer hayde diyer get gocana, hayde get. Ğariyer, goviyer. Bu ağa da erkek adamımiş. Biri de aylesi ölmüş de yaşli adam. Kövün muğdarına geliyer, ğış. Çift at
55 ğoşmiş sargaynan. Muğdar diyer, başım bozuldi de bene bişe bul. Diyer paran bol mi? Diyer param bol. İki ğarisi varımiş. Geliyer küçük ğariye diyer ki ğari seni oriyá verem, parayı alem, epey para. Geden de yolun kesdürürüm, elinden geri alurum. Ola adam etme eylâma, yapma bu kötluğı diyer. Yav diyer ná olacağ adamın parasi varımiş. Naysa veriyer epey bi para aliyer. Şindi ğari diyer ki o adama şindi bu
60 yolınan gedecağ, diyer ki burdan çevür. Niyá? Yoğ bele gedecyuğ. Ele gediyer. O yola adam goiyer. Bekliyeller, bekliyeller gece oliyer, ğari yoğ. Geliyer ki ey

muħdar ğari yoħ. Başına ataş alışıyer. Ola nere getdi? Bilmem diyer. Gediyer de mehgemeye veriyer. Mehgemeye geliyer. Hâkim çağrıyer. Ğari diyer ki hâkim beğ bu soysuza de ki ná yapdın da ğadın getdi? Beni satdı buna paraynan. Adam goydi
65 abundant geri alacaydı. Ben de gururuma yedürmedim, ben bu adama uydum getdim. Sıkdür get dedi itoğlit, ná işdiyen daha. Basiyer goviyer mahgemedem. Ğari adamdan erkek. İşde sen beni şeyaparsan ben de ele ederim. Ele gediyer ğızım. Nalar var.

-d-

Enişdem dedi ki hayde sene ğız gösderecem. Hangisini begenürsen Yenikövde oni alacam. Sen yeter ki birini begen. Tamam dedim. Getduħ. Bir ğız gösderdi. Ğız sanki otuz seneluħ benim dosdum. Cıbdıd bıbdıd ediyer. Anasiyenen goniřıyeruħ. Ğapının ardından bele başıyer. Yo yo. Bu oynah bışe. Buni işdamam. Birine de getduħ.
5 Onun da dalları bele batuh abu vezıyet de buni da işdamam. Bunun da babası benim bacımın gaynanasının ğardaşı. Bacımın gaynanasının ğardaşı bunun babası. Ordan taniyerim. şindi getduħ. Enişdem diyermiş ki buna ki seni gaynıma alacam orda emisi memisi var, onların hepsi biliyer olayı. Getduħ oraya şindi buni sarafliyaceyuh bir rehmetluħ ihdiyar nenesi var. Nene taħıl ħarmanda şe yapıyer bu
10 da ğodinen omuzunda ambara ğötürıyer. şindi bu yanımızdan ğeçmiyer. Yan yan, yan yan, bacadan düşecaħ ele gediyer ki. Adam dedi ki ola Binali dada eyki neye geldiz? Dedi ki bi gemiyenen de bi çit araba ğoli alacáyuħ. Birez sōra adam uyanuh adam. Dedi ki yav o gaynatan ki öldi ele kimsesi yoħ mi dedi evini döndüreceħ? Dedi ki gaynumdur bu işde. Nemertluħ etmedi söyledi. şindi bunun emisinin ğızları
15 de var selinen sap ğetürmiş, boşadiyeler. Tikildi başıyeler. Birinden de makine ğetürmiş. O zaman tığ vurirdiler makineye yetişdiz mi bilmem ğördüz mi? şeyi tökerdiler samani, gemide dögerduħ, tığ olurdi, oni yığardiler, makiney ğurardiler. Makineye tökiyeler yabaynan, çevürıyersin, taħıl bir yana, saman bir yana. Oni de samanluğa goyardiler. ğetürmiş rehmetluħ gaynatamın makiney, bir çocuħ geldi ki
20 makiney ver. Makine edaħ. ħızek, esgiden ħızek ğořarduħ. ħızeye goymiş, sıhılacaħ. şindi bu ğeldi sıhiyeruħ. Ğafay aşşağı ipi uzadiyer. Ğafay ğösdermiyer bele. Sıħduħ aldı getdi. Dedim ğenşlerin bir sesini de ki cudamli mudamli olmiya. Esgiden Yenikövde cudamli varıdi çoħ. Dedi ki ğızım baban nerde bıçıyer. Binali dayı deey ele cincarlı yoldan ğedersiz cucada bıçıyer orda. Naysa orya getduħ. Aldım tırpanı,

25 bir iki bişdim. Bir çise oldi, gışla var girdiler içeri yaylaya. Aşdi enişdem. Diyer ki
Binali dada. Eli golum yeni gaħdi, kimsem yoħ. Ben nasi köçürem. Bu da daha
çocuħ, cahil. Gonuşdilar, gonuşdilar. Yağmur yağdı, ben de getdim oturiyerim. Dedi
ki yarın Eleddini yollarım. Ona biçdürürüm. Heş bişen galmaz, biçer gurtarur. Aldım
tırpani, getdim. Dedim belki ğız gele de görem. Ğızı getirir mi daha? İmkani mi var.
30 Ğızı getirmedi. O çocuħlar geldi. İşde bişduħ. Yegenim seli de yükleduħ. Hayde
buyur gedaħ. Sağ ol Allah razi olsun dedim. Aldım, geldim eve çıħdım. Getdiler,
geldiler. Bunnar getdiler, geldiler. İşde Allah'ın nesibi de vardi, oldi. Şindi
gediyeller, vermiyer. Hafdaya, öbür hafda gel. Öbür hafda gediyerim öbür hafda gel.
Allah Allah. Bir gün de ğızdım da yengey mengey de aldım da geden baħem náyi
35 vermiyer. Bunnar getdiler, adam ğızmiş. Niyá, ecele ħabersiz. E her gün diyerim işda
yolla da bitdi. İşimiz gücümüz var. On ikinci aymiydi ná, ğışidi ğış işde. On ikinci
ayidi ama gar mar yoğidi ele guriydi. Gediyer de bu da çatiyer ki benim ħalam
gelecaħ yengeluħa. ħala da Ğınya'da. Elden ati almişim. Ee amanat at. Ğınya'ya
atinen getdiler de bunun ħalasini yengeluħa getürdiler, adam benden sekiz yırğat aldı
40 ata. Ben Yeniköve verdim, Ğınya'ya vermedim. Beni sekiz gün çaluşdurdi ğávur
herif, tırpan vurdurdi bene. Ele oldi ğızım.

Adı Soyadı: Hükümdar Rıcaloğlu

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: Lise

Yer: Posof

Derleme Konusu: a) Eski hatıralar b) Atasözleri c) Ahıska'dan mâniler
d) Posof yöresinden mâniler ve mâni hatıraları e) Yer isimleri

-a-

Bizim buranın yerli halkından onnar da çoğ esgi, kamburoğullari diye bir topluluğ var, maalleleri var. Onnar şe yapıyeller bi gün talla sürerken ahşam ki oliyer o zencirini işde gayış felan bele ne mazeme varsa diyeller ki eve götürmiyağ da buni abu tarlada toprağa gömliyağ, sabağdan gelağ onnari çiharağ, gölayından goşarız.

- 5 Ola nereye gömliyağ, nereye gömliyağ? Biri diyer ki ola abu buludun altına gömliyağ. Bağ bulud burda. Gelür sabağdan diyor çığarırız. Diyollar ki tamam, olur. Getiriyer buludun altına gömliyeller, evlerine geliyeller. Sabağ oliyer gediyeerler, gediyeerler ki ola bulud getmiş, ola biz nereye gömleduğ? Bu sefer her şey gaybediyerler. Evet bu böyle. İkinci bir tane daha gine onnardan ağnadem.
- 10 Onnardan Ömer dedey. Ömer dedey usda yani çoğ ey usda deyil ama işde usdaluğ ediyermiş. Bir gün bir el demürü aliyer, delmek için, ağaci delmek için. hızağ yapmaya, araba yapmaya felen. Şindi ona bi sap lazım. Ona sapi da ağaçdan olacağ. Küçük bir ağaçdan. Oni aliyer, başğa bir usdanın yanına gediyeer. qurban emi diye isminde birinin. Diyer ki ola qurban diyer abuna bir sap yapdurmam lazım diyer.
- 15 Yapem sap diyer. Yapiyer. kolay bişe yani. Hemen yapıyer diyer ki Ömer usda buninen ne yapacan diyer? Diyer ki yav tığ makinesi yapacam ki qarmannari savurağ. Ola diyer ki bu sen el demürüne sap yapamiyersin tığ makinasını nasıl yapacağsın?

Bir gün güz zamanı Posof'un dağlarının biçilme zamanidür. Yaylalar inmeden önce.

- 20 Şey yapıyer bir Aslan isminde bi tanesi çoğ bele döğüşçi, vuruci, gırıcı, qorhunç bi adam. Onnen Alı dede arğadağ oliyerler. Yolda gederken Aslan diyer ki Alı şeytan bene diyer ki buni bir döğ. Ola diyer qurban olem Aslan, ben senin nasıl dayanem ola sanın vurman felen diyer ya olmaz diyer bele şey diyer ya, ola ölürüm diyer qurban

olem, çocuğlar ęalur diyer felen. Peki diyer. Birez yoğari gediyeler ki diyer ki yoğ
25 yav Şeytan diyer ki imkeni yoğ, bu Ali'yi dög yav. Ola diyer gurban olem Ali, gel
diyer bu işden vazgeç diyer ağnadın, Aslan diyer, yapma buni felen. Naysa. Birez
devam ediyeller. Bir çeşmenin başına gediyeleler ki Aslan diyer ki ola sabahluğ
yiyah, daha yolumuz çoğ. Orda Şe yapıyeler. Bizda davarcığ derler, davarcığ deriden
30 yapulur o. Oni hasıl edeller, ona ekmeg goyallar, çoğ yumuŐah tutar. Oni açıyor,
goyuyor, keteleri çığariyer Aslan zengin aylenein; Ali dedey de fakir. O da furunda
biŐürmiŐ ekmeğleri çığariyer. Aslan diyer ki ola Ali. Diyer ki buyur. Diyer ki Şeytan
diyer ki abu ketelerden ya bi tene de abu Ali'ye ęunađdur. Diyer bazi bazi Őeytana
uymamız lazım Aslan.

Bizim ilçe merkezi halkından Yusuf Kartal, Kahraman Kartal'ın oğlu. çoğ zengin
35 adamlar bunnar. Ben onnara yetişdim. Babasına yetiŐmedim de Yusuf Kartal'a
yetişdim. Maliyede veznedarluğ yapardı. Devamli da iğerdi bu adam. Neyse
petekluğı var, arıluğ. Bahçesi var. Yalancı tabanca alır, orda çocuğlari ęorđuturmiŐ,
bazi adamlari ęorđuturmiŐ ki Yusuf Kartal vuruyor, bahçeye girmesinner, arıların da
balını falan çalmasınnar diyá. Bir ęün ęitmiŐ bahçede, küçüğ bi ağacın altında
40 oturmuş. Kendisi küçük bi adamidi. Adamın biri dá Cafer amca, gediyer ona,
bahçeye yanaŐiyer, ordan ęopariyer, ordan ęopariyer, tam Yusuf Kartal'ın oturduğı
ağacın dibine geliyer. Ordan da ęopartmaya başliyer elmalari. Yusuf Kartal dabancay
çekiyer. Ola ęörmiyen mi diyer sen buni diyer. Vururum ben seni. O duriyer. O da
hama çahmağı çığariyer cepinden bele bi yağiyer. Diyer ki bende bu var, sánda
45 dabanca varsa bende de bu var. Yani gece ęelür, evlere ateŐ verürüm. O da ele diyer.
Bu bizim gazaya bağlı Yurtbeğler kövi vardur, kürt kövidür bu. İki arđadaŐ ava
çığiyerler, bağiyerler ęayanın tepesinde bi tene tilki var. Diyer ki sen get o tilkiyi
bene teref ęaçur birine biri diyer. Bu terefe ęecürmen lazım diyer. Olur diyer. O
gediyer, tilkiyá ęaçuriyer ki tilki diyer ki rubiya, rubiya. ArđadaŐına bağıriyer yani.
50 Diyer ki tilki geliyer sene teref kürtce. Rubiya diyer. O da bağiyer, bağiyer ki tilki
baŐđa terefa gediyer. Ola diyer baŐđa tarafa gediyer. Yav ben ne bilem ki diyer tilki
kürtce biliyer diyer. Şindi Posof'da iki tene adam dullaniyer. Fakat ikisi de yaşlı. Biri
Necib usda, biri de Cüseli usda. İki de ęenç ęari aliyer bunnarın. İkisini de
biliyerim ben onnarın. ęadınnar ęenç, adamlar yaşlı. O Cüseli usdayna, o berberluğ
55 yapardı; gidiyerler, oturiyerler bi ęahvede iğerken diyor ki ola Necip. Diyer ki ne var,

buyur diyer Cüseli usda diyer. Diyer ki ola diyer Cenabım Rabbu Tele ikimizi de öldürse de ola bu ğariler bir düzenni adama köçse. Bizim Aşhzüleli köyünde bin sekiz yüzlerde yaşamış bir daday vardur adi Daday. Ama asılzade aylenin adami bu. Her gelen geden misefir buna uğrarmış. Bunun evinde yiyermiş, içermiş, kalmış.

60 Ben onun mezer taşını da oğudum. Bin sekiz yüzlerde yazıyor, yaşamış. Diyer ki: Ziyaretden maksat, duvadur. Bugün bana ise yarın da sanadur. Yazılı mezar daşına, çoğ hoşuma geder. Neyse bundan bir şey annatalım. Bu adamın evine gedeni çalışdırırmış. Yav ele bedava ekmek yedurmağ yoğ. Adam evine getdin mi otururmuş, çayını, ğahvesini, yemegini yermiş, adam götürür çalışdırırmış. Adam

65 farkına varmazmış ki bu adam bana ne yapıyor. Bele yayılmış bu Posof'a, Ardahan'a, buralara ki bu Posof'da bele bi adam var, bele yapıyer. Orda hamçi begleri vardır. O hamçi beglerinin biri ata biniyer diyer ki ben o adamın yanına gedecem. Ola gedem bahem diyer hakaten bu nasıl adam çalışduriyer ya beni nasıl çalışdurur, beg. O zaman beg. Ata biniyer geliyer ki bu iki bin beş yüz rakımlı şeyde

70 Ulgar'ın orada üç çit öküzinen adam odun götüriyer. Şindi o zaman oralar ormanluğimış. O Damal terefinin dağlarda orman varımış, ordan götüriyer. Selam, aleykümi selam. Diyer nerelisiz siz? Diyer ki biz Susğapliyuğ. Diyer ki ben de Susğaba gediyerim. Yani Aşhzüleli'nin esgi ismi Susğap. Ben de oraya gediyerim diyer de Dada'nın yanına gediyerim diyer. Bir gece misefir olacam diyer acaba evde

75 midür? Meger daday o adam. Diyer ki sen buyur git begim. Sen ğahven içer, çayın, ğahvaltın yaparsın daday da gelür. Bi yerde de olsa tallada falan. Adam atinen geliyer, Daday'ın evini soriyer gediyer. Bunu buyurun ediyer. Ğariler felan zaten alışına ya onnarın ğadınnar. Gardaş orda yeyip işduğdan sora bu daday geliyer. Hama alt terefdan getiriyer ağaçlari ki o eşitmesin beg ki ola bu adam oymış.

80 Ağaçlari açıyeller meger ki mereğ yapduriyermiş orda samanluğ. Gediyer elbiseyi değışiyer, o biçim tıraşını mirasını oliyer çapuhcanamasına. Bege geliyer sarıliyer, hoş geldin, beş kıldın begim felan, yemek şu bu. Beg diyer ki yeduğ diyer. Oni ahsamluğa yeruh diyer. Yedik diyer dadacan felan. Evet diyer begim. Osandım bu evde diyer ya. Ğağ diyer buyur da diyer şöyle bi mereğ yapduriyerim de diyer bir

85 bah diyer begenür misin diyer? Adami aliyer, çıkarıyer merege. Meregin üsdüne toprağ atiyeller. O zaman toprağ. Şimdi begimcan diyer işde diyer bah bu oduni felan yerden getirdim diyer, buni filan yerden getirdim diyer. İşde buni filan usdaya yondurdum, filan usdaya. Bu begi o toprağın üzerinde gezduriyer. Gezduriyer.

Apeyce ki gezduriyer de bele kenere ki geliyeler diyer ki hayde begim çay içah, çoğ
90 yoruldun. Ola beg bañiyer, diyer ki ola beni de çaluşdurdi diyer. Posof gaza merkezi
halkından Yusuf Ulavur diye bir şey var adam var. Yetişdim ben. Palto felan giyerdi.
Onun oğli da fotorafculuğ yapıyer Dursun Ulavur halen. Torunnari felan var. Bir gün
bir gafa dengi bir arhadaşla diyer ki ulan gel uçağ yapağ. Allah Allah. Adamlar
girişiyeller uçağ yapıyeler. Tağdadan mağdadan işde neki gullan. Asıl uçağ
95 yapıyeler. yapıyeler ki diyer ki begim gonağına uçağ burdan gayvey orda içah hele
gafaya bağ hele. Ordan ki goyeriyeller gendilerini de birez de genişdür Gördeler
deruğ biz ona aşşığı. Ona aşşığı bunnar allah bullağ oliyer. Uçağ düşiyer,
darmadağın oliyer. Yusuf Ulavur içinde, gañiyer diyer ki ola biz yanniş yapduğ
diyer. Diyer ki nasıl ki diyer. Ya guyruguni tağmamişduğ diyer.

100

-b-

Şindi bizde bir bele atasözleri var. Atasözlerinden bizde derler efendim sene
söyliyer.

Esgiden beri ki dana poñi sıva çutmaz.

Yatan ölmez, yeten ölür. O da Posof'a ait bi şey. Evet, yani vaadesi yeten hasda,
yatan ölmez,

güni biten ölür annamına geliyer.

Yaparsın beniçün kalur seniçün.

Ne verürsen elinen o gelür säninan

Gelür geder hağli var

Kor satıcının kor alıcısı olur

Ná ineg aliyer ná dana seviyer

Eşşegi satduğ beleye çatduğ

Gezmağ diyer de yaniyer

İki iğdiyar oturmuş sohbet ederken nine gabahat işler. Birez utanur. Der ki duyma

Temür, bu
da bele getsin.

-c-

Posof'da ve Aşısğa civarında, bizim vilayetimiz Aşısğa esgi. Bin sekiz yüz otuzda
düşdükden sōra tabi Gars'a felan bağlanmışız. Orda söylenen manilerden size birgâç
tane oñuyacađım. Bizim esgi lisanla becerebilirsem.

Mâniye goşum gelür

5 Ağlatma yaşım gelür

Çıhıp ğapiye bañem

Belki ğardaşım gelür

Mâni demeye geldim

ğaymağ yemeye geldim

10 Ğaymağ fikrimde yoğdur

Seni görmeye geldim

Duman geder düzün düzün

Boyni ğanadından uzun

Durnam benim iki gözüm

15 Durna yara selam götür

Duman geder naşa naşa

Ğarlı dağlar aşa aşa

Hem gaybına hem ğardaşa

Durnam yara selam götür

20 Bu dere holiğlidur

Etrefi baliğlidur

Ne yarma ele yarar

Ayağı çariğlidur

Kenarın tağdalari

25 Sayardım hafdalari

Eger yarım gelmese
Ġırarım taĠdaları

Endim çayır biçmeye
SavuĠ sular içmeye

30 Dediler yar gáliyer
Ġanadım yoĠ uçmaya

Bulut bulut üsdüne
Bulut daĠlar üsdüne
Bulut Mevlay seversen

35 YaĠma yarın üsdüne

Garip guşlar ötende
Garibim bu vetende
Gönlüm gögercin olmiş
Durmiyer bu vetende

40 Garanfilim budama,
Safa geldin odama
Eger meylin bendeysel
Elçi gönder babama

Garanfilim çingilli

45 Öpem aĠzın içini
AĠşam gece nerdeydin
Gönlümün gögercini

Garanfilim neden olur
Tökülür den den olur

50 Ben ayruluĠ bilmezdim
AyruluĠ sándán olur

Armut dalda sallanur
Yere düşer ballanur

Hep iki oğlan beg olsa
55 Gene gıza yavralur

Puğarin başı gzel
Dibinin daşı gzel
Ele bir yar sevdim ki
Buyuğı gaşı gzel

60 Puğara gazlar gelür
Ganadi sızlar gelür
Pehll puğar sene
Nişanni gızlar gelür

-d-

Şindi Posof'dan mânilere sıra geldi. Ondan bahsedek. Esgiden ğadınnar ben onnara yetişdim. Herkeş bir yüzük, küpe, bilezik, bıçağ, zencir efendim boncuğ buna göre bi şeyleri bi güvecin içine goyardiler esgiden burda. Onnari goyardiler mesele diyelim 5 elli tene yüz tene ğari onnari ğoyardiler onun içine. Bir hefde onnari toprağda gömerdiler. Bir hefde sōra çıharur getirirdiler. Ğariler toplanurdi. Tabi bu arada ğadınnara o hangi evde toplanursa orda bir ufağ ziyafed de verilürdi. Zatan ğariler hep yemeye. Bu işleri yapardiler ağniyer misin? Toplardiler ğadınnar şindi hepisi sıraynan bir meni söylerdi. O bir ğadın da devamlı olaraq orda elini güvecin içinden 10 çıharurdi. Mesele bir bileziğ çıhdi. O da meniye söylemiş. Derdiler ki bu işde felancanın menisi. Efendim boncuğ çıhardi meni söylenirdi derdi ki bu da filanın filanın. Böyle ey meniler olursa eye yorumlardiler, kötü meni olursa kötüye yorumlardiler. Şindi onnardan birgaç tene oğiyem size.

-e-

Şindi müsedenzile Posof yöresinde geçen erezilere, çayirlere verduğumuz isimleri söyleyecem. Çayirlerimizden bele birez suli olan yere cócluh diyeruh. Ondan sora lazut ekduğumuz yere lazutluh. Lazut yani şey mısır. Başga da fidenluh, meşeluh, ğayinluh, ğuzilerin durduğı yere de ğuziluh diyaruh. Sora işde batahluh, fidenluh, kıziluh, cıncarluh, bayirluh gibi isimler verililer bölgemizde.

Ha benim atlı yarım
Egeri ğatlı yarım
El içinde küsüli
Tenhada tatlı yarım

5 Ha bu benim ğır atım
Saman yemiyer saman
Gelür misin beninán
Hayde deduĝum zaman

10 İp addım uci ğaldi
Daraĝda kúci ğaldi
Sán köşdüñ ben evlendim
Yürekde aci ğaldi
Gabaĝ bişdi duz işder
Ana canım ğız işder
15 Ğız olmasa dul olsun
Ha bu canım tez işder

Ğaradan gelmiyasın
Denize dalmiyasın
Telebesin sevduĝum
20 İkmala ğalmiyasın

Ğarayım aĝ degülüm
Ğuruli baĝ degülüm
Felek ayırdi bizi
Öliyim saĝ degülüm

25 Anam anam öz anam
Ğoyni doli köz anam
El aĝlar yalan aĝlar
Candan aĝlar öz anam

Bu dağlar demürdendür
30 Geçen gün ömürdendür
Felegin bir ğuşı var
Ğanadi demürdendür

hotov dedim camuşıa
cambar ayinin ğayışıa
35 ğayış boynan işiyem
ğız yanağın dişliyem

hali hali kötene
goşdum marali
ola bacın ver Ali
40 bir inek verem danali

bu derenin afşani
yügrük olur davşani
gözel oana diyarım
çalınmasın kirşani

45 çali dibi avara
oğlan ğál ğet davara
şindi zaman ğızlari
dul ğariden avara

Ay işiği sen gece
50 Gönnüm perişan gece
Otuz iki mum yağdım
Yara ğavuşan gece

Sabağ açıla yarım
Atın ğamçıla yarım
55 Bir parmağ kağıt yolla
Gönnüm açıla yarım

Adı Soyadı: Güldesde Özkan

Yaşı: 70

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Hunemis

Derleme Konusu: a) Günlük konuşmalar   b) Şiir   c) Türkü
d)Türkü   e) Mâni

-a-

Sabahleyin ğahduĥ ki aĥorumuzun ğapisi açuĥ, mallarimizi ğoyermişler. Savci ğeldi, jandarma ğeldi, ğomutan ğeldi, komusar ğeldi, tókildiler ğapının öğüne, el izini aldiler. Ondan sōra sordiler; sağa sola baĥdiler adamlar çekdi ğeşdi ğeddiler. Bir sorun, bir ĥaber çıĥmadi hele daha. Bu ğadar ğızım. Ne bilem ğızım. Yigirmi doĥuz

5 senedür begim befet etmişdür. İki çocuğinen, dört ğızinen, iki de oğlaninen ğalmişim. Yıĥılmaĥ, çamurdan ğaĥmaĥ, topraĥda yuvarlanmaĥ, pulluĥ dutmaĥ, ne bilem talla ğořmaĥ, ne bilem yardımlaşma, dayanışma yoĥ o devirde. Lençberluĥ çoĥ. Yıĥılıyersin elin soyuliyer, ğaĥiyersin yüzün soyuliyer, çamura yıĥılıyen, çöpe batiyen, hepisi sorun. Bunnari bu ğadar çekduğumuz çileler. Dört dene ğızı

10 yetüşdürdüm. İki de oğuli yetüşdürdüm. En sonunda da işde abu zuĥum mallarımız bele oldi işde. Yetüřdürdüĥ. Çoĥ darluĥlar çekdim, çoĥ şeyler çekdim ğızım çile. Meşağat hepisi. Babamgilden çıĥarken babamgil çoĥ fağıridiler. ğendiz ne edersez. şindi ağabeglerim olmuşdur ki milyarderler sahabi. İki ğardaşım var. Biri Avrupa'dadur biri polisdür. Onnarin sayasiyinen birer parça ğeçinduĥ, idere etduĥ,

15 yola vurduĥ. Dünyayı yola vuriyeruĥ. Yetmiş yaşına da ayaĥ atdım, dünyay da bele yola vurduĥ. Süğürtluğinen, fağırluğinen, yoĥsulluğinen. Hepisi sorun. Ğayın derdi de çekduĥ, ğaynana derdi de çekduĥ, elti derdi de çekduĥ, ğaynata derdi de. Hepisini çekduĥ. En sonunda da mubarek burda bir adam daha ğeç zamanımda bundan seksan beşde benim adamım devrüldi. Ondan sōra torpiyinen ğüreş. O zaman talla ğoşuliyerdi öküzinin. şindi her şe bindi zilyigeeye. Motor, iş giriyer beş daĥkaya ğoşiyer, çıĥiyer. Ver parasını. Sat danan ver parasını. Danaluĥ doli danaynan. Aha tamam. Bu ğadar ğızım. Daha náyi annatem. Benim adam devrüldi ğetdi ğızım

20 nişanniydi, böyük ğızım nişanniydi. Ğol köyüne. Ele ceneze öldüĥdan sōra ğeldi,

25 aldı, geşdi getdiler. Geldi daha saymadiler adam yoh daha. Geldi gızın golundan tutdi
aldı götürdiler. He ondan sōra yetişen gızlarımı de gendi eliminen ıalısını de kilimini
de her ne esgüklüğü var ise gendi saçımı süpürg etdim, golumi küreg etdim üç gızımı
de ele şeyinen yola vurdum. Oni de bele çekdi aldı götürdiler. Nişanniydi. Daha bişe
diyamadım. Dedim ki adam, nişannandi, adamın elinen şeyoldi de bundan geri
caymağ olmaz. Aldi götürdiler. Ná toy gurdiler ne derneğ. Zatan cenezem evde daha.
30 Aldi geşdi getdiler. Ötekılarına da toylarını de etdim, düğünlerini de etdim. Bundan
on sene öğüne. Onnar benim böyüh gızımdan on yıl sōra köçdi, evlendi gızlarım.
Onnari de görmedi babay yola vurdum geşdi getdiler.

Bir kilo şekeri aliyerduğ ebele terege goyiyerduğ. Ele teregin gerisinde. Görmişin ele
evler. Terege goyiyerduğ çocuğlar geri ireli getmede o şekeri bitiyerdi. E muğdar bize
35 dağıtmiyacağ mi şekeri? Dağıdacağ ama adam muğdar da ne etsin, muğdarluğ etmağ
da gölay mi? Burdan geliyor, Posof'a geliyor muğdar veriyer bu felenca köve
sağıncaludur dağılacağ aradan bir ay geçiyer iki ay geçiyer. Bir çuval şekeri gene
geliyer gırğ beş tütün eve dağıliyer. O zaman herşe bahali yavrım. Şindi her şe var.
Her şe geniş ele. Her şe geniş Allah'a şükür. Her şe ayağinen gağuşduriyer. Şindi bu
40 esirde gağuşduran da var gağuşdurmiyan da var. Sán sáni görriersin bene sen mi düz
geymişin ben mi? Ele evlar var ki Allah sán yardım et. Çoğ yerde fağır çoğ.

-b-

Şiir:

Ah deniz gara deniz
Bağlayan enginnerin
Demir yollar bizleriz
Yakınlaştık bakıra

5 Ayrık söküp ray atduğ
Dağa, daşa, bozkıra
Her gören bir zaferin
Müjdesini sezdiği

Bu alan her bir katar
10 Bir orduya benziyor
Şahlanan atlar gibi
Coşgun lokomotifler
Hep o dokuz eylüldeki
Hız, öz yurdu kırtarmaya
15 Çıkmışız yeni başdan.

Aha bu bitdi.

Türkü:

Gitdigin yolları duman bürsün
İşdigin çeşmenin suyu gurusun
Sene öğüt veren diller çürsün
Dilârim Mevla'dan derdin bulasın

- 5 İki gözden iki elden olasın
Elinden tutub gezduranın olmasın
Ağ sinan üsünde ejderha yatsın
Eşigin dibinde bayğuşlar ötsün
Gene derim derdim azdur sevgillim
- 10 Gene derim derdim azdur bir tanem
Sevine sevine merkeze giden
Mektebi bitirip diploma alan
Giyinmiş guşanmış be gafil ölen
Gözüm yolda ğaldi yavrim gelmedi
- 15 Ağliya ağliya sulara düşen
Sızliya sızliya dünyadan göçen
Yavrim senin gibi dillere düşen
Ğaybetdim yavrimi yanar ağlarım
Ğaybetdim bir tanem yanar ağlarım
- 20 Boynuna asmışdım bir dal altuni
Bari hiç degüldür görem boyuni
Nemsiz nişansız da yiten yavrimi
Allahi sevenner arasın bulsun
Ceyizi otuzu fazlayı buldi
- 25 Nişan çoraplari cigere vurdi
Elçisi böğünden kapıya geldi
Can buna dayanir mi canım yavrucan
Can buna dayanur mi canım yavrucan

ĖızılıрмаĖ para parĖa olasın
30 Her bir parĖan bir diyara salasın
Sen de beni gibi öksüz Ėalasıñ
Nasıl Ėıydın benim gibi civana
Nasıl Ėıydın benim gibi civana

Ėannı suda mor menekĖe biter mi
35 evlerde alışĖın suda yatar mi
uyan yavrım uyan annen ariyer
uyan yavrım uyan annen ariyer

-d-

Türkü:

Ordunun dereleri, ordunun dereleri
Ėara yosun bağlamığ
Ėalk gideyim sevgilim
anam evde, bacım kövde ağlamığ
5 sürmelim amman
Ordu'ya pağa geldi esmerim amman
Ordu'ya pağa geldi sürmelim amman
Bapurum dağa geld bir tanem amman
Merağ etme sevgilim esmerim amman
10 Merağ etme sevgilim bir tanem amman
Sevdadur bağa geldi sürmelim amman
Sevdadur bağa geldi bir tanem amman

bu meniydi. Bir tene gene ağ.

Pınarın bağında söylenen sözler
15 Pınarın bağında söylene sözler,
Baba sende yoğ mi utanan yüzler
Baba sende yoğ mi utanan yüzler

Bir baba evladın yoluni gözler
Bir baba evladın yoluni gözler
20 Zalım baba nasıl aldın yarimi
Aldın yarimi de ğırdın belimi
Aldın ayrimi de ğırdın belimi

Bir ömür geldi de esger yürüdi
Ufacuğ dağlari duman bürüdi

25 Babasi oğluna diyer:

Türkitanın hangisinde varidin
Oğul seni bana öldü dediler
Keten köynek giymiş yaka dizinde
Şiter bekler yarin yüzünde

30 Heç mi güzel yoğdur dünya yüzünde
Zalim baba nasıl aldın yarimi
Aldın yarimi de ğırdın belimi

Keten köynek giymiş yaka işleme
Yatağa yatarken şere başlama

35 Sen benim babamsın öpüp dileme
Zalim baba nasıl aldın yarimi
Aldın yarimi de ğırdın belimi

Bu da son burada ğızım.

Mâni:

Kaleden indim böğün
Elinde çifder gögüm
Ben öleydim sevgilim
Ná dün gördüm ná böğün

5 Kaleden iniyorum
Kal gibi dönüyorum
Hatırma yar gelende
Duz gibi eriyorum

10 Kalenin bedenleri
Çevirin gidenleri
Vurun vurun öldürün
Yari terğ edenleri

Kaleden indim ancağ
Elimde çifder sancağ
15 Ne kız oldum ne gelin
Odlara yandım ancağ

Bu dağlar olmasaydı
Sarıp solmasaydı
Bir ayruluğ, bir ölüm,
20 Bir yoğsulluğ
Heç biri olmasaydı
Heç biri olmasaydı

İşdá dünya. Bu şeydür beyit arada türki degül bu.
Dağlarda meşelerde
25 Gül suyi şüşelerde
Eller almiş yarımı
Biz galduğ köşelerde
Köşe başi beklerim

Vay benim emeklerim

30 Yatdım yatdım yalnız

Çüridi kemüklerim

Bunun da ardi geldi. Bu da geden genç. İhdiyar nápiyersin? Dedim sağım nápem ki dedim. Gözün öpiyerim. Ben de elin öpiyerim teyze dedi. Ele insan var ki guruluyer, gabariyer, gendini görriyer, gendini biliyer. Aman guruli insanın avucuna bişey
35 girmez. Eli açuğ insanın gendi bilen bele alçağ gönüllü insanın her şeye mesud olur, her dileğini de Allah gabul eder. Her şeye de mesud olur. Yani bele ebele galmişim başi açuğ, dört gızınán. O gızlarım hep evlendi. İki oğlumun biri evlenecağ bir evlendi. Bir gelin almişim Obol'dan. Yaziyen mi? Bir gelin almişim Obol'dan. Allah razi olsun, yer gök razi olsun. Boyi sen gadar var, oğumişdür. Bele ayağın yaniyer
40 geri çek demez. İşi de galsa, ná etsa da ben görriyerim, çalışiyerim. Ama yer gök razi olsun. İnsannarın eti yeyılmaz, derisi geyılmaz. Yalnız insan oldi mi insan herkeşinen geçindi mi geçimini sağladı m insan olmadı mi? Tamamsın. Elá.

Adı Soyadı: Şerafettin Özer

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Çakırkoç (Hunemis)

Derleme Konusu: Günlük konuşmalar

- Üç sene belçihaya getdim. Atmış üşde Belçika'ya getdim. Atmış yedide geri döndü. Ondan sōra geldü. Burda bi iş yeri açdu. Ev yapdu işde. O gün böğün tükenine oğraşiyeru. Belçikaya getmeden evvel kövde çifcilu yapıyerdim. Degirmanım varidi. Degirmanda arpa, buğda ögüdüdü. Ondan sōra işde gurbete getdu. 5 Gurbetden de geldü. Gurbetde madende solder madeninde çalışdim üç sene. Geldü. Kövde çoğ golayidi, daha rahat idi. Ya bu işlerden köv hayati daha rahat. Hayvancilu, çifcilu daha rahat. Heç bişeden endişen yoğ. Yemá, içmá yerinde. Memur, esnaf bele iş yapanda devamlı düşüncelidür. Köv hayati daha eydür. Şindiki durumda kövlilerin şikeyeti heç yoğdur, daha eydür. Tarım alaetleri aldiler, elinen 10 talla, çayır biçmağ yoğ. Her yer çayirlu. Talla ekmiyeler, patates ekmiyeler. En ey patates Posof'da olurdi. Gars gelürdi, Gars'dan arabalarnan gelürdiler, furğunnarinen patates verurdu. Misir olurdi. Yurtbekler kövünde daha ey türün olur, meyvalar daha kaliteliydi. Türkközü'nün Badele'nin meyvalari Türkiye'de Ankara'ya gederdi. Şindiki lençberlerde bütün tarım aletinen iş görüyeller. Talla çayiri biçiyeller. Daha 15 rahat. Esgiden lençberlu eyidi. Ama hayat eyidi. Ne kanser varidi, ne hasdalu varidi. Bunnarın heç biri yoğidi. Şindikilerinde bañiyersin daha yirmi yirmi beş yaşında delğanni, bi iş yapamiyer, çalışamiyer. Yani esgi insannar daha eyidi. Şindi bazan baba diyeller ki ne yiyağın ekseriyet. Diyerim ki yağ, yağ peynil. İşde bele görduğlarımız işde bele. Esgerluğimi yirmi dört ay Adapazarında yapdım. 20 Suvariudu. At şeyi. Zoridi o zaman asgerlu. Talimlere gedardü, yürüyüşlere gedardü. Bir şey subaylar benim at varidi. Yorğan deller o şey reyhan deller esgeriyede. Böyle manaç dönmede irellerdi herkeşi. On iki kişi dönerdu. Biraz üsteymen biraz ğızdi. Atımı ona verdim dedim benim atımı bin bañem sán nasıl binecen. Bindi getdi geldi ki al dedi oğlum bundan sōra ne biçim gullanursan gullan. 25 Yanlış hareket ediyerdin ben sene ğızdım. Esgerluğum ele geçdi. Süvârilu birez

zoridi de Şindiki esgerluĥ rahat. MayiŐ veriyer devlet. Bin doĥuz yüz ellide esgere getdim. Esgere getmeden evvel ĝırĝ doĥuzda felen evlendim. Evlenme durumu kövli aĥrabadan tanuduĝı alduĥ. Çoluĥ çocuĝumuz var. Bir oĝlum var beş dene ĝızım var. Ğızların biri öretmen. Biri iç memleketdedüller. Böyükadada, İzmir'de işde biri de burda yanımda. Çalışıp geçiniyeruĥ işde. Allah razi olsun.

Adı Soyadı: Özdemir Demir

Yaşı: 70

Öğrenim Durumu: Yok

Yer: Sarıçiçek Köyü (Hertus)

Derleme Konusu: Günlük konuşmalar

Doğsanda mehecir oldum. Üç senedür de bele gedip geliyerim emekli oldum. Hayatımızı bele geçiriyeruğ işde. Valla burda ne edağ işde gediyeruğ esgil topliyeruğ bişeler topliyeruğ işde. Şey yapıyeruğ. Ordan geliyeruğ. Egsili yiyeller da pelverde yapıyeruğ. Oni de götüriyeruğ oni de. Oni de bişüriyeller gazanda. Ondan sōra 5 süziyeller şeyapiyeller. hamdan gene şeyapiyeller öyle bişeler yapıyeller. Şeker tökiyeller, gaynatiyeller. Biz ele bi hefdenin içerisinde bu hafda evlenduğ , nişannanduğ öteki hafdaya alduğ gelduğ. Sene yetmiş dört onuncu ayın yirmi dördünde bu eşimi aldım getirdim. Dügünner burda atinen geturduğ. Esgi şindiki devür degül tahsi şey düzüle. Elli atliynen geldi bu. Altmış beş atli gáldi. İşde 10 getürdiler. Ondan sōra işde dügün diyende davulinan zurnayinan, yediler işdiler ondan sōra da birağdi getdiler. Zamanımız bele geşdi. Ondan sōra gurbet hayatına atulduğ gezduğ ele bele. Ondan sōra da bağdım ki olmadi çel çocuğ olduğundan Bursa'ya göç olduğ.

Adı Soyadı: Hicriye Ergün

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Asmakonak

Derleme Konusu: a) Türkü   b) Masal   c) Yemekler   –   Günlük konuşmalar   d) Dualar- beddualar

-a-

Elmalar allaniyer

Dallari sallaniyer

Bu beni ağa yarım

Bu benim paşa yarım

5   Kiminän eğleniyer

Benim haci yarım

Göynümün taci yarım

Eller bene acımaz

Sen bari acı yarım

10   Armut dalda asılsın

Begefendim nasılsın

İkimizin aşkı

Bi matbada basılsın

Kaleden endim böğün

15   Elimde çifder güğüm

Allah canimi alsın

Ne dün gördüm ne böğün

Meni benim ezberim

Kan ağliyer gözlerim

20 Aħşam sabaħ ben yarımın
Yollarini gözlerim

Finduħ kırdım iç eddim
İsdanbul'a göç eddim
O bir yarın yüzünden

25 Genc ömrümi puc eddim

Deli kız sinen gëliyer
Sinide neler gëliyer
Sinide mumlar yaniyer
Haniya neye gelmedi

30 Geldi de geri döndiler
Ná kusurumi buldiler
Ayağını topal dediler
Kurbanız olem komşiler

Hayranız olem komşiler

35 Topal bunun neresi
Deli kız sinen gëliyer
Sinide neler gëliyer

Sinide mumlar yaniyer

40 Sinide giysin gëliyer
Haniye niye gelmedi
Geldi de geri döndiler
Ná kusurumi buldiler
Ayağın topal dediler

45 Kurbanız olem komşiler
Hayranız olem komşiler
Topal bunun neresi

Evel zaman içinde, ħarbul saman içinde, deve tellel iken, siçen berber iken. Baltacının baltası yoħ, bir köpeğ gördüm boynunda ħaltası yoħ. Vardım geddim ħaltacıye. ħaltacı ħalta yapar misin? Beş on kuruş ħapar misin? Yaparım da ħaparım da. Bir varımış bir yoğımış bir adamın üç tene oğli varımış. Bu da faħırımış. Lazut ekmişler tallaya. Oni de ħarğalar gedip gelip yiyermiş. Buni topliyeller, bacaya, 5 ħasıra sariyerler lazudi. Oğluna tembeh ediyer ki buni bekle, ħarğalar yemesin. ħarğalar gelip yiyer. Ondan sōra oğli ne edaħ diye bir ħırsızın biri geliyer bunun misirini tolpiyer götürüyer. Geliyer adam ki misirim yoħ. Ne edecem diyer. O da diyer ki onun ħolayı var diyer. Faħır, çoħ faħır. Heç bişesi yoħ. Ne edem demiş? 10 Demiş ki ne edecaħsın demiş oni bulursun. Bi adam buni devet etmiş gel demiş. Ben sene bi şey verem demiş tepsi verem demiş, oni götür sufray koy demiş, onun ben rızķını verürüm demiş. koyiyer tepsiy orya, oturiyerler. Adam oturiyer orda diyer ki açıl tefirim, yumul tefirim, türlü yemekler tōk tefirim diyer. Tefir yani tepsinin ağaçdan olan şeyi, taħıl yapıliyer e, o. Ondan sōra sufra çeşitli yemeginen doliyer. 15 Buna yoħardan baħiyer. Adama ki bunnar ná yiyer. Baħiyer ki sufra doli. Buni yapıyeller. Buni diyer ki nasi ediyer. Buni diyer ki ħırsız gelin bunun tepsisini çalalım diyer. Nasıl edeceyuħ diyer. Diyer ki oni çalarım. Alıp adam götüriyer bunnari dinniye e. Buda bereber padişah ona yolliyer ki get baħ diyer. Gediyer, egiliyer camdan. Nasıl ediyersin diyer ki? Diyer ki bele çaldım getirdim diyer şindi 20 sufray koyun diyer ħırsız diyer. Size yemek yapacam diyer. Nasi edecán diyer? Diyer açıl tepirim, yumul tepirim, türlü çeşit yemek tōk tepirim diyer. Diyen de baħiyer ki o tōküliyer. Yoħardan da o diyer ki açıl tepirim, yumul tepirim, toħmağın başını kır tepirim. O diyer e yanniş diye. Hemen orda ħırsızın başına toħmağ degiyer, ħırsızın orda canı çıħiyer. Bu masal da burda bitiyer.

Bizim bildiğimiz kövlerde bi kız isdenduği zaman düğünlerde pilav yapulurdi, kavurma yapulurdi, misir etmegi bişerdi, sütlec yaparduğ, ondan sōra patatis yemeği yaparduğ, kavurma kavururduğ, hoşav bişirürduğ üzüm hoşavi, elmeyi kuruduruğ, kağ deruğ bizde kağ yaparduğ onun kağından hoşav bişirürduğ; armudi kuruduruğ
5 ona furuc diyeruğ birezini hoşav ediyerduğ suyu da içilürdü armudi de yeniyerdi. Furunnar varidi köv furunnari, furunnarda armudi toplarduğ banđay, furuni kızdurup furuna atarduğ. Orda üş dört gün bişerdi. Bişdikden sōra gendi suyuni çekduğdan sōra çararduğ, bacalarda hasırlara sararduğ. Ondan sōra kururdi, sepetlere, çatannara koyar asarduğ. kışın oni yerduğ. Çoğ güzel olurdi. Heç bişe yoğ, doğal, katuhsuz,
10 güzel. Ğendi yoğurdumuzi Ğendimiz yaparduğ, Ğendi peynilimizi Ğendimiz yaparduğ. Herşemizi Ğendimiz yapar Ğendimiz yerduğ. Bizde şey mey yoğ gazoz mazoz içme yoğ. Ayran yaparduğ, tere yağı yerduğ, patatis bişürür yerduğ, oni de furuna atarduğ yerduğ. Kete yaparduğ güzelce. Yani buranın kövün işi çoğ daha güzelidi bilene. kuşburnundan pelverde yapar oni yerduğ eşgi olurdi. Pesdil töker oni
15 yerduğ. Anam güzelce yapardi, isledürdi pesdili, oni sicalı su tökerdi üsdüne, kapağını örterdi o dururdi. Birez sōra açardi ki islenmiş güzelce kabarmış. Oni kaşuğinen bele dilimler, dilimleduğdan sōra üsdüne tereyağı töker oni yerduğ. Çoğ ey oliyer ele. Güzel olurdi aslından. Sōra papa yaparduğ. Papa demeh bizim buranın misir unundan yapılan, suya verülür, ortasını bişduğdan sōra bele şey gibi nasi diyem
20 bele muhallebi gibi oldi mi oni bi tepsiye tökeruğ, ortasını açar içine tere yağı koyaruğ, yannarine de süt koyaruğ bele taslarinen. Ya südinen ya yoğurdinen kim nasi yerse isdege göre oni yaparduğ. kuymağ yaparduğ misir unundan. Hasuta yaparduğ. Hasuta şekerli olur, kuymağ kaymağinen olur. Bizim buranın edeti o. Bir de bizde tel peyniri var, çeçil peyniri. Bizde çeçil diyiliyer. Çeçil peynili oni ayrı
25 yaparduğ. Şey kimi bele ipluğ kimi olur. Çeçil peynilini südi makineye vurduğdan sōra koyunun südünden olmaz, ineğ südünden olur. Çünkü koyun südü yağli olduğı için manda yağli olduğı için camuş olmaz. O inegin südi ayrı olur. Sabağdan sağarsın o durur, makineye vurduğdan sōra o süd durur. Birez bir tavanın ucunda ezbişem isidürsün, kaşuğı içinde çevürduğca o sağız kimi uzar eger olmuşise. Südi
30 kaybolur şıratinen bereber o tel peynil gözükür. Ondan sōra kazani koyarsın ocağa. Eger az yapacağsan godluğinen goyarsın ocağa. Godluğ da gazanın küçigi. Altını

yaħarsın, ezbişem bir aşuğinen maya ya hayvan mayasi ya hazır maya bi aşuğ verürsün, oni ağır ağır aruşdurursun, arar eyce yoğurursun, bi daha suyun iine oyarsın bi daha yoğurursun bi daha suyun iine oyarsın. Onun ortadan bölersin.

35 Ortasini hala kimi eder evürür evürür bükersin. Aynı ipluğ olura ya esgiden ipluğlar olurdi, o ipluğlar kimi bükür bükür bükürdi, aniden sa örgüsü kimi eder o ablarına oyardım. oyar duz seperduğ. Ele eder sonuni de başını bağlarduğ yani onun. Ondan suyuni yapar duzli suyuni oyar, bizde en aşsağı beş alti ay alur o peynil möhkemceme, he bişe olmaz, duzlamasan ürür. O daha sağluğli daha eyi.

40 Tuluğ peynili de süd kesilür, süd kesilduğdan sora oni ocağa oyarsın ona maya atmaya gereç yoğ. Süd kesilür oni bişirürsün orda, o bele şey olur toplar suyuni bırağur yanına, birez bişduğdan sora oni torbaya tökeruğ, torbaya tökduğdan sora o süzölür. Bir daşın üsdüne oyaruğ, üsdüne de daş oyaruğ ki peynil süzölür diye. O peynil süzölür. Oni de ovalar tuluğlara teperuğ. Tuluğ peynili olur. Suyuni de bi daha

45 aynatıp ondan da ayran ığar. Hakiki ayran odur. İşde o ayrana un mun vermeye gerek yoğ. He un vermiyersin. Oni ebele aiyersin o ayrani, hama şeye veriyersin orbay kesilmez o. Haiki odur, bu ayrannar degül. adı bişürduğ. Kimi aymağinen yoğurduğ yağli adi olurdi. aymağsız yoğuranda o adi normal olurdi, basgun olmazdi. Ya yoğurdinen yerduğ ya da bele uvalarduğ oni gözelce

50 döğme yaparduğ, tere yağı ederduğ. adıyi bizlarde pileki var. Pileki şeyden saksilerden yapilen toprağdan bizde bele tepsı kimi yapulur onda büşürölür altli üsli. oğ gözel olur. Orda tığa yerleri var ığarursun oni yaparsın gendın gözelce, anam yapardi oğ gözel oliyerdi. Altli üsli gurpi de varidi. Üsdi gurpli, alti düz oliyerdi ona yapulurdi. Pağaa bişürduğ. azma pağaa da ayri. Üsdüne şey sarar kül tökerdiler.

55 O oğ gözel oğardi. Kazete sarardiler üzerine, kül tökerdiler. Bizde eve misefir gelende sabağleyin orba olur, orba yapulur. Kesme orbasi. Yoğurursun gözel makarna kesersin, oni suya verürsün ayran verürsün bi de bele parmağ ader bele ince ince doğrarsın o da erezisi olur. Yağda ızardur üsdüne tökersin. oğ gözel olur o da. Peynil olur, aymağ olur, tere yağı olur, eil peynili, tuluğ peynili, yağli

60 peynil. Vari olan onnari düzer olmiyan yoğ. Ğartopi orbasi yaparduğ, bizim endi artopi tallamız varidi. Onu güzün topliyersin ış baharaan yiyersin. Yemesen illenür. Sabağ erkenden alđarduđ bizlerde okuli bitürduğdan sora ilkokuli, lise, ortaokul olmaduğı iün biz şeye gederduğ namazi ıladığ. İkinci sinifi bitürduğdan sora da orocumuzı dutarduğ. Beşden sora da okuli bitürduğdan sora da namazımızı

65 kılarduh. Herkeşe bele koyun posdundan namazluh yaparduh. Onda çoh rahat kılınıyer. Dişerde abdasımızi ederduh, legende de böyühler ederdi. Biz de dişerde ederduh gençler. Qarın üsdünde de yaparduh her yerde de yaparduh şeyi abdasi. Geder namazımızi kılarduh ondan namaz bitduhdan sōra herkeş gederdi. İnegimiz varidi, tavuğumuz, úcúlumuz, bağilerimiz varidi, hayvanlarımız varidi. Sađmaya 70 gederduh. Biri inegi sağiyerdi, biri ağori süpürürdi, biri ağbuni tökerdi, biri danaluği, kimisi de suya gederdi, kimisi ğapiy bacay süpürürdi, kimi tezek yapardi. Tezek malın poğunun en eyisinden tezek yapulurdi. koyunumuz varidi tezek keserduh. Bele kare kare keserduh o kokdan daha eyidi. Biliyer misin kızımcan. kışın furun yağarduh. Koyun tezeği ayni kok kömürü kimiydi. On beş günluh etmeğ bişerdi. Bi 75 teneke iki teneke. Ambarlara gözelce düzerduh. Ondan sōra kışın onnar donardi. Getürürduh söbede isinürdi olurdi tuy gibi teze etmeğ olurdi. Çoh lezetli olurdi. kızım kış da ey çoh hevesli olurdi. komşiler gelür otururduh barabar.Şindiki kimi apartuman mapartuman yoğ. Bacalara düzülürduh kızlar toplanurdi bir terefe. Yüng egirürduh. komşiler oturur yüng egirürduh. Yüngi dararduh sōra egirip çorap 80 örerduh. Yüngi igde egirür ağırşafda bükürduh. Onun qalibi varidi ördühdan sōra qalibe geçürürduh bele çeyiz örerdi kızlar. Atliye kırđ çif elli çif gelenlere verülürdi. Dügünlerimiz de çoh gözel olurdi. Oğlan terefinden altun alunurdi.altun kesülürdi altun alurdiler. Beline gümüş kemer alurdiler geline. Ondan sōra elbiseluh alurdiler yenge gelür gözel davul zurnaynan. Bizde gelunluh yoğidi. Ben gelunluh melinluh 85 geymedim. Keçe yaparduh. Keçeyi de yünginen olur. Yirmi ođa, yigirmi beş ođa yüngden. Yani kilodan ağır. Oni gözel tararsın. Onun usdalari var. usdalari şeynen yayinen atar o yüngi. Yüngi atar yere bele şey sarar çadır. Çadır sarar yere onun üsdüne bele taraği var tarağinen atar oni sular. Arada bi sular. Oni bir sopaya sarar o yüngi. Sarar bükür oni dört kişi bir terefdan dört kişi bir terefdan buni bele döğerek 90 döğerek oni tekmügi vura vura. O olur bir parmağ genişluğunda. Oni açar buni boyallar. Ne reng işdersán beyaz, kırmızı. Buni boyallar üsdüne desen yapmağ için keçenin. Ondan sōra da öbür yüngi de sede altını siyahdan yapacağise siyah yüngden, kayferenginden yapacağise kayferengi yüngden. Bizlerde siyah mor koyun olur. Oni de gözel altına sarar, sular bir iki oni dönderürler. O şeyi oğleviye nası şeyi 95 sararuğ a yufqay ayni ele. Ondan sōra açar oni gözelce boyunca o nağış kesduğuni nağış yapar keçenin üsdüne. Ondan sōra dört bir terefdan dört bir terefdan buni o vura vura şeyin başına götürürler evin başına. Bu terefdan de öbür terefdan de ayni

bele vura vura vura öbür başa gelür. Bele vur keçeye, vur keçeye, vur keçeye derdi. Döndere döndere vururdi. Yani düğünden ağır oliyerdi. Makarnalar bişer tepsiler dolusi. Şeylerin üsdüne ocahların üsdüne közi açar makarnay onun üsdüne tepsileri koyar, tepsilerin üsdüne tereyağı bardağ, marşapalarinen kurpli marşapalarinen oninen tereyağını erütür tökerduğ. Ondan gözelce kızarur. Luğum ayri, bişi ayri. İşde bele düğünden ağır olurdi kızımcan. Delikanlıler keçenin döğmesi biterdi furuna kabağ atardiler. kabağlar yigirmi tene on beş tene kabağ atulur furuna o bişdi mi çoğ gözel olur. Furundan çıharursun ki o kabağlari ele olmiş ki. Bu adamlar o kabağı de yer. Bir de elfene yapardiler, eglence. Keçey tökduğdan söra türki söyler oynardiler. Bahşa kövlerden de adamlar gelürdi. Çoğ neşeli olurdi. Caborya'dan deve gelürdi. Bizim gözel degirmanımız varidi. Kövlerden getirürdiler tağılı bizde ögüdürdiler. Bele düzerdiler çuvllari degirmanın boyunca. Herkeşin sırası belliydi, herkeş gelür sıraynan ügütürdiler. Degirmenin odasi varidi. Orda bir terefinde mal sahabi bir terefinde tağıl sahabi kalurdi. Sabağaçan. Bir gün iki gün, getirduğı tağılına göre. Bir bahardan ügüdüdüğ bir de güzden ügüdüdüğ. Bizde yaylaya çığma varidi, yaylaya çığarduğ, iki ay iki buçuğ ay kalurduğ. Çoğ gözelidi o devürler bitdi.

Biz Ağışha Türkleriyuğ. Bizi Ağışha'dan sürgün ediyeller. Benim nenem Cancağ'dan Ağışha'ya gelin getmiş. Orda çoğ zengin bir eve evliymiş. Orda kocasi öliyer bir kızi kalıyer. kalurken orda çocuğı birağıyer babam hasda diye geri Cancağ'a geliyer. Orda babasi öliyer. Daha da nenemi vermiyeller çocuğı orda kalıyer gendi şeyde kalıyer. Ama nenem çoğ üzüliyerdi ki o çocuğumi o zamanda Ruslar Ağışha Türklerini şey almişeye Rusya'ya o çocuğ orda kalmış. Nenem ağlardi Elvan nenem. Kızının ismi de Selvinaz imiş. Ondan söra bu öliyer rehmetluğ nenen derdi ki kızımın ölüsini duysam Allah'a şükrederim derdi. Ölümüne degül Allah'a şükrederim derdi. Zanduğun dibinde oturdi dedi ki ana beni de götür. Dedim ki diyer kızım ben gelecem dedim. kardeşlerime de yavraldım ki diyer get de onsuz biriz oğluza alın o çocuğum orda kaldı. Çoğ üzüldüm. Nenem hasdalandi ölürken anam onnar gülduğuni görmüş can verürken anam onnar soriyer ki işde anam rüyesinde görıyer niye diyermiş güldün yenge diye demiş ki be ordaki kızımı gördüm, Ezreil canımı almaya geldi ye benim canımı alman kızımı görem de ele alın. Oni gördüm de ona güldüm gelin demiş. Çoğ ey bir insanidi Allah rehmet etsin, oğumuş çoğ ey bir insanidi. Safidi yani temiz.

-d-

DUALAR - BEDDUALAR:

Bedva etmek ey bişe degül. Sögici olmamağ lazumdur. Ekseri yaşliler gendi gendilerine bişeye sınırlandı mi ediyerler. Ne bilem işde garaynan da morinan, toprağlarım, vuyy anaccan, ovvah, ne day canan başga da ataşın alem, can, kadın alem, yazuğluğa, evcağlarım. Evcağlarımı de kötü bişe oldi mi o zaman diyallar.

- 5 Cehennem biyanidür oyani getsinner diyallar birine kızduğları zaman. Vurğun vursun sáni. Gedişin olsun gelişin olmasın

Adı Soyadı: Seddi Bozkurt

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Uğurca

Derleme Konusu: Kendisine ait bir şiir

Eniden bir derde dutuldum

O anda bir türlü gezemez oldum

Anayi babayı sılada koydum

Şükürler olsun yüce mevleme

- 5 Esgeri araba geldi durmadi
Doğdora getdim de ilaç vèrmedi
Bazi komşiler de gelip halim sormadi
Şükürler olsun yüce mevleme

hasdaneye getdim hasdalar çohmiş

- 10 Bene bağan doğdor izine getmiş
Doğdora getdim ileci yoğmiş
Şükürler olsun yüce mevleme

Adı Soyadı: Zeki Elkılıç

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: İlkokul

Yer: Al Köyü

Derleme Konusu: Günlük konuşmalar

- Esgere gedecem yedinci aydâ. Yedinci ayın yirmi üçünde. Getduh yedinci ayın yirmi altisine atdiler bizi üç gün sōra. Biz de sekiz, on kişi mi gediye ruh on beş kişi mi. Deduh ki gedağ da yeyleye çihah iki tene davar kesah yarın yeylede top daşlari diyeruh orda bişürah o neneleri meneleri sesliyah yesinner. kağdım burdan yeyleye.
- 5 İki tene koyun alduh, gelduh. ben de iki çit öküz almışım. Öküzleri de heç koşmamışuh yeni almışuh. Dedim ki ola siz atlarinan gedin ben bu öküzleri koşacam gelem. Gece öküzleri goşdum, çihdım bizim meşeye orda tutdum arabaya kesdim yirmi tene guant bele onar ayah. Yüki yükledim, çardım yeyleye. Yeyleye çardım o guantlari satdım. Ham o davarın parasini verdim ham da esgere gedende cebimin
- 10 harşluğuni koydum, babanın paray geri verdim. Babanın paray daha almadım. Dedim baba ben parami aldım yeteluh. Orda da ele etduh. Çocuğlar çobanluğa gediye on doğuz mayisdur. Dedim ki on doğuz mayisda siz on doğuz mayise gedin, ben de böğün davari otarem şeyinen aho Fezliynen. kağduh getduh Fezliynen davari otarmaya, bizim de iki tene köpek var hama davari birağmiyer. Biz oturduh yemek
- 15 yemada bağdım ki köpekler enişe kaçdı. Ola bağdım ki bi tene canavar davarın boğozundan tutmuş, kuyruğuni de davarın guyuğuna vuriyer ona aşşağı uça uça gediye. O kışla diyeruh o kışlada. Ordan döşendi itleri ayırdım. Birağdi de döşendi davara bağdım ki geldi davarın içine soğuldi. Ordan iki üç gün sōra bi daha davara getdim abu kövün üsdi var. Polos diyeruh, çihdım davara. Saat on oldi, davarluğı
- 20 yannatdım köve geliyerim. Köve galdım davarın biri yoğ. Bi de bizim kövli üş dene adam geliyeler arabaynan. Canavar davarın boğozundan dutmuş de yolun altuna kaçuriyer. Bunnar da qorğmişler canavardan da davari qurtaramamışler. Davari endurmiş orda harğ var. Harğa endurmiş orda yihmiş. Köve endim davar yoğ. Sordum onnara dediler ki bizi arabanın öğünden geşdi qurt da ey biz qurtarmaduğ.
- 25 Niye ola? qorğduh. Ola qorğulur mi qurtdan üş dene adam bi qurdun elinden davari

alamadız mi? Almamişdiler. Getdim ki davar da orda ölmüş, kırt parçalamış. Başıma bir de ele geşdi. Burda kıale varidi de. kıalede kırmızı boya varimiş. O boyadan alimiş. Al kövi kıoymuşler bize. Her kövün ismi değışildi Posof'da Al kövünün ismi değışilmedi. Hele gene Al kövidür.

SÖZLÜK

A

abu	bu
adamluḥ	erkek topluluḡu
aḡonama	dükkan
aḡbun	gübre
aḡiri	sonunda
anasıynan	annesiyele
arahluḥ	iki odanın arasında bulunan hol
avara	kötü, işe yaramaz

B

baḡi	ördek
baḡi	ördek
badvallar	serin kuyu
banḡa	yaban armudu
barabar	beraber
başsaḡi	boylu boyunca
beç	aptal
bedva	beddua
befet	vefat
bilmaziya görmeziya	bilmeden görmeden

bitevi	bütünü
biyani	bu tarafa
boyuncaz	boyunca

C

éadı	mısır ekmeği
éel	tırpanla biçilen otun birikmiş hali
cıdbıd bıdbıd etmek	kaşı gözü oynamak
cığcığa	inci boncuk
éillenmek	patatesin kök salması, yeşillenmesi
éinéar	ısırgan otu
éisa	çise
éoóluđ	çayırın sulak olan yeri
éucul	civciv
cudamli	hastalıklı

Ç

çegil đaşı	tarladaki büyük taş
çit	çift
çitimin	başörtüyü tutmak için kullanılan örtü

D

dada	yabancı erkeğe verilen genel hitap
davarluğ	koyunların kaldığı yer

deyh	şu
deyhorda	uzaktaki o
dibek	taştan yapılmış, buğda, arpa öğütülen araç
duğur	posof'un eski adı
ebele	böyle

E

ece	acaba
eger	atın üzerine koyulan, oturmaya yarayan gereç
egitmen	okuma yazma öğreten kişi
egsil	kuşburnu
elehunta	yenilen bir bitki

F

fağır	fakir
fağır	fakir
fetir	yağlı hamurdan yapılan pişi
fışilerde	toprak fiçı
fuğar	pınar
fursant	fırsat
furuç	armut kurusu

G

ğaklandi	boşa çaba sarf etmek
-----------------	----------------------

ganayahli	beceriksiz, elinden bir şey gelmeyen kimse
ğarağura	karabasan
garni ciruh	hamurdan yapılan, parmakla ortası yırtılan mantı
ğartopi	patates
ğartopi	patates
geberti	tembel
gemi	buğdayı saman yapmaya yarayan araç
godluğ	kazanın küçüğü
godluğ	küçük kazan
güzeçen	sonbahara kadar

H

hağlaşmak	helalleşmek
hama	ama
hama	ama
hama	hemen
hamayil	muska
harğuduni	tarlayı sulamak için yapılan su kanalı
hasuta	mısır unundan yapılan tatlı
hasuta	mısır unundan yapılan tatlı kuymak
haşdo	yakındaki o
hêkiya	hikâye

helle çorbasi unu kavurup suyla pişirilmesiyle oluşan çorba

herg tarla sürülmesine yörede verilen isim

herg tarlanın koşulması

herkeşe herkes

hışır ezip geçmek

hızağ. kızak

hızek ağaçtan yapılan kışın çöp taşımaya yarayan araç

hingál mantı

holihlidur oluk

horşum

K

keklániyer yemek yerken oyalanmak

kelegoş bayat ekmeklerden yapılan yemek

kersán leğen

keş çorbasi öğütülmüş mısır yarmasının sütle yapılan çorbasi

kevşe keşfe

oyormak bırakmak, salıvermek

köçmek kızın evlenmesi

L

lazut mısır

lobiya fasulye

M

mala matruĝ

menike

mâni

meniye

mâni

meniye

maniye

merdin merdin

sakin sakin, yavaş yavaş

meregin

ot, saman koyulan yer

merem

istirham, bahane

mesdim

mest olmak

mintan

gömlek

möhkem

saĝlam

murklanmak

yemeĝin topak topak olması

muzhaniyer

N

ná

ne

narıncım

turuncu renk

náyinen

neyle

niyani

ne tarafa

O

onsuzum

bari

oyani

o tarafa

P

pantur	pantolon
papa	mısır unundan yapılan bir yemek
papa tereyağı konan yemek	mısır unundan yapılan, ortası yuvarlak oyularak
pelverde	kuşburnu marmelatı
petekluği	arı kovanları
pileki	toprak tepsi
pilekiye	toprak tepsi
pudura	poğaça şeklindeki ekmek
puğar	pınar
pulluğ	tarlayı sürmeye yarayan araç
puşruğ	yumurta, peynir, soğan, sudan yapılan çorba

R

rebitelicene düzenlice

S

sabđaçan sabaha kadar

sarafliyceyuğ kız bakmak

savuşiyer işten kaytarmak

sel engebeli yerden eşya taşımaya yarayan ağaç

susđab aşıhzülali köyünün eski ismi

sügürtluğinen züyürtlükle

Ş

şenlik topluluk

şırat peynir altı suyu

şimdiyaçağ şimdiye kadar

şivan dert, keder

T

taariluğ tanrılık

tefir ağaçtan yapılan tepsi

tepratmak kımıldatmak

tepratmak kımıldatmak

terkelden tekrardan

tığ vurmak buğda ve arpayı samandan ayırmak

V

véran viran

Y

yasluğ sahur

yügrük besili (yatakların üst üste dizildiği yer)

yügüdürdüğ öğütmek

yüngül hafif

Z

zafra	kusmak,
zanduh	sandık
zeti	zaten
zilfini	zülûf
zilyigeye ad	tarımda kullanılan teknolojik aletlere verilen genel
zuhum	zıkkım

KAYNAKÇA

- Artun, E. (2006, Kasım). Türk Halk Kültüründe Mani Söyleme Geleneği, Manilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği. Türk Dünyasında Maniler Sempozyumu.
- Artun, P. D. (tarih yok). Türk Halk Kültüründe Mânî Söyleme Geleneği, Mânilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği.
- Başgöz, İ. (1986). Manilerimizin Başlıca Temelleri, Folklor Yazıları. İstanbul: Adam Yayınları.
- Bizim Ahıska. (2019). http://www.ahıska.org.tr/?page_id=1839 adresinden alındı
- Caferğlu, A. (1989). Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Konson Değişimleri. Ankara: Türk Dili Araştırma Yıllığı Belleten.
- Cikiya, S. (1937). Anadolu Türkçesi Ahıska Ağzının Morfolojik Hususiyetleri Hakkında (Cilt 6). Tiflis: Tiflis Devlet Üniversitesi Yayınları.
- Demir, N. (2006). Türkiye'de Dil - Lehçe- Şive- Ağız Tartışmaları.
- Demir, N. (25- 30 Mart 2008). Ağız Dokümantasyonu Niçin Gereklidir? Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (s. 183-191). Şanlıurfa: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- dilbilgisi.net. (2016). <https://www.dilbilgisi.net/konular/bicim-bilgisi/ek/> adresinden alındı
- Doğan, T. (2010). Urmiye Ağızları. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 56. Kırıkkale.
- Elçin, P. D. (2004). Halk Edebiyatına Giriş . Ankara : Akçağ.
- Ercilasun, A. B. (1992). Kars İli Ağızları-Ses Bilgisi. TDK Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1992). Kars İli Ağızları-Ses Bilgisi. TDK Yayınları.
- ERGİN, M. (1982). Azeri Türkçesi. İstanbul: Ebru Yayınları.

- Ergin, M. (1998). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ersöz, S. (2015). Ahıska Ağzının Türkçenin Ağızları Arasındaki Yeri. Türk Dünyası, 40, 69.
- Gabain, A. V. (2007). Eski Türkçenin Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gurbanov, Ş. (2004). Bakü.
- Gülensoy, T. (1981). Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güncel Türkçe Sözlük. (tarih yok). Türk Dil Kurumu: <http://tdk.gov.tr> adresinden alındı
- Hilal Zengin, Ç. S. (2016). Düzce İli Örneğinde Bulgaristan Kökenli Türklerin Mani Söyleme Geleneği. Karadeniz Araştırmaları, 51, 37-49.
- İlçe Nüfus Verileri. (tarih yok). TÜİK.
- İlker, A. (1997). Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İslam Ansiklopedisi. (2019, 2 14). <https://islamansiklopedisi.org.tr/> adresinden alındı
- Kalaycı, B. (tarih yok). Halk Bilimi/ Folklor Tarihsel Süreç. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ .
- Kaplan, M. (1976, 1). Kültür ve Medeniyeti Meydana Getiren Unsurlar. Türk Kültür ve Medeniyeti, 67.
- Karaağaç, G. (2010). Türkçenin Ses Bilgisi. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2017- 09). Tanzimat Edebiyatı 2. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1977). Nevşehir Yöresi ve Ağızları.
- Korkmaz, Z. (1995). Güney Batı Anadolu Ağızları (GBAA). Ankara: TDK.

- Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi Grameri- Şekil Bilgisi. Ankara: TDK.
- Özkan, M. (2001). Türkçenin Ses ve Yazım Özellikleri. Filiz Kitabevi.
- Özkan, M. (2013). Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özkan, M. (2013). Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Polat, F. (2000). Şavşat Yöresi ve Ağızları. Kayseri.
- Posof Belediyesi. (2016). <http://www.posof.bel.tr/islemler.asp?x=8> adresinden alındı
- Posof Belediyesi. (2019, 5). <http://posof.bel.tr/islemler.asp?x=8> adresinden alındı
- Posof Kaymakamlığı. (2016). <http://posof.gov.tr/tarihce> adresinden alındı
- Rıfat, K. M. (1928). Anadolu Türklerinin Halk Edebiyatı: Maniler. İstanbul.
- TDK. (2019). sozluk. 1 14, 2019 tarihinde <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Dil Bilgisi. (2016). <https://www.turkdilbilgisi.com/ikilemeler/ikilemeler.html> adresinden alındı
- www.serhatardahan.com. (2019). www.serhatardahan.com adresinden alındı
- Zeyrek, Y. (2004). Posof'un Çizgileri. Ankara.
- Zeyrek, Y. (2016). Ahıska-Posof Ağzı İle Dede Korkut Boylarında Ortak Sözcükler. Ankara.
- Zeyrek, Y. (2016). Ahıska-Posof Ağzı İle Dede Korkut Boylarında Ortak Sözcükler-II. Ankara.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	DİLEK BOZKURT
Doğum Yeri	ARALIK / IĞDIR
Doğum Tarihi	08.06.1987

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
Fakülte	FEN – EDEBİYAT FAKÜLTESİ
Bölüm	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (.....) YÖKDİL (....) TOEFL (....)
.....	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	MEB
Görevi/Pozisyonu	ÖĞRETMEN
Tecrübe Süresi	3 (ÜÇ)

KATILDIĞI

Kurslar	-Fatih Projesi Etkileşimli Sınıf Yönetimi Kursu -İngilizce (A1) Kursu (Beginner/Elementary) -Öğretmenlik Uygulaması Danışmanlığı Eğitimi Kursu -Eğitim Materyali Geliştirme Kursu -Olumlu Düşünme Becerileri Kursu -Öğrenen Lider Öğretmen Semineri -Kaynaştırma-Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Semineri -Etkili İletişim ve Sınıf Yönetimi Semineri -Milli Eğitim Sisteminde Güncel Uygulamalar Semineri
Projeler	-KA1 -KA229 -TÜBİTAK